TOPLUM

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

sayı: 47

9 Mart 1973

250 kuruş

2+1=2

TÜRKİYE'DE DURUM

Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğüne
ANKARA
İlgi : 19 Şubat 1973 tarih ve 232. 1/23/4361 sayılı yazınız :

12. 1 .1973 tarihli nakil şartına bağlı istifa dilekçeme, dilekçe tarihinden tam 37 gün sonra verdiğiniz cevabı aldım. Nakil dileğimin incelenebilmesi için benden kayıtlı bulunduğum nüfus idaresinden alınacak nüfus kayıt örneği ile eşimin görev yeri belgesi ve işe başlama yazısı takvim yılı tarihi ile istenmektedir. Bu belgelerden:

1 — Nüfus kayıt örneği ve eşimin iş yeri belgesi dilekçe tarihinden 27 gün öncesinin tarihini taşımakta ve dilekçemde ekli bulunmaktadır.

2 — Eşimin göreve başlama yazısına gelince: eşim, bundan 6 yıl önce göreve başlamıştır. Bu yazının takvim yılı tarihini taşıması nasıl mümkün olacaktır. Ayrıca işyeri belgesinin yeter görülmemesi de, hayrete muciptir.

Takvim yılından 15 gün, dilekçe tarihinden de 27 gün öncenin tarihini taşıyan belgelerin geçerli sayılmayıp yeniden istenmesinin ciddiyetle bağdaştırılması, tarafımdan mümkün görülmemiştir.

Daha önce de, eş durumundan nakil isteğinde bulunmuştum. O zaman da, «Nakil isteğinizin incelenebilmesi için nüfus kayıt örneğinizi - kütüğün suretini - gönderin.» denmişti. Ben de, dileğim yerine gelecek diye umutlanmış, göndermiştim. Oysa aylar sonra verilen cevap olumsuzdu.

Bu kez de aynı oyalama yoluna başvurulmaktadır. Ama insanların -öğretmen de bir insandır- sonuna kadar oyalanabileceğini, aldatılabileceğini sanmak, bu sonıda onları birgün, hüsrana uğratacaktır.

12. 1. 1973 tarihli dilekçem aslında bir istifa dilekçesidir. Bir ay içinde cevap verilmesi gerekirdi. Bir ay içinde cevap verilmemesi halinde istifa kabul edilmiş sayılır. (657 sayılı Yasa Md. 240)

Ben, dilekçe tarihinden başlamak üzere, dört fazlası ile, 34 gün görevim başında kaldım ve 16. 2. 1973 tarihinde Elâzığ valiliğine ve okul müdürlüğüne haber vererek görevden çekildim.

Meclis kürsülerine kadar varan söylentilere göre, «bizden öğretmen», «bizden olmayan öğretmen» ayırımı yaptığınız söylenmektedir. Bu durumda «sizden olmayan» bir öğretmenden kurtulmuş durumdasınız. Bu arada en az da 300 vatan evladı, sizlerin haksız tutum, davranış ve icraatı sonucu Türkçe öğretmensiz kalmıştır.

Durum bilgilerinize saygı ile arzolunur.

M. Nuri AYVALI
3. 3. 1973

*

Sayın Toplum Dergisi

Sizi, batan beri takip ediyorum. Öncelerine nazaran hayli tutarlı bir çizgiye yönelmiş bulunuyorsunuz.

Daimi başarılar, haklı dâvanızın uğrunda verdiğiniz mücadelede «zafer» temenni ederim. Yalnız bir tek kusurunuz bulunduğunu, önemli bır dâvayı ihmal ettiğinizi bilhassa belirtmeliyim:

DOĞU ANADOLU'da gelecek seslere kulak tıkamış bir haliniz var. Neden acaba? Önemli bir yurt bölgesini teşkil eden bu kesimin bukadar ihmali insanı üzüyor; doğrusu düşündürüyor. Bir arstan, bir Ağrıdan, Muştan.... hiç mi bir aydın ses gelmiyor? Zannetmiyorum.

Neden susarlar, konuşmazlar, dertleşmezler?. Yoksa hiç bir makama, hiç bir kişiye, etraflarına güvenleri mi kalmadı?. Belki de, bilinmez. Çünkü «Büyük sessizlik» kaplamış Doğu'yu.

Bizim köyde bir kaç sene öncesine kadar okuma - yazma bilenler parmak sayısı nisbetindeydi. Şimdilik epey oldu okuyanlar. Gördükçe, az da olsa, ferahlık duyuyor, kendimi bir parça mutlu sayıyorum. Önceleri (1956 - 1960 döneminde) okuyanlar azdı demiştik. O zamanlar köyde, kocaları askerde bulunan gencecik gelinler, asker anaları, gurbette bulunan çocuklarına mektup yazdırmak isteyen ihtiyar amcalar, birkaç satır yazı yazdırmak için gururla bize koşarlardı. Şimdi bütün bunları anımsıyorum, yeniden. Şimdi bize pek ihtiyaçları da kalmadı' Çünkü artık bizim yerimizi yenileri dolduruyor. Bu da pek tabii olarak bizi sevindiriyor, mutlu ediyor. Ancak, köyde bulunan okul yapılmamıştır. Muhtarın odasında okumaya terkedilmişler - dir. Köyümüze «KAĞIN KÖYÜ» denilmesine rağmen ismi, neden dir bilinmez, değişti şimdi: «EĞREKDERE KÖYÜ». Son zamanlarda köy, 40 haneye yaklaştı. Halkın çoğunluğunun tesirinde oldukları ve de tahakküm denilebilecek bir backı altında oldukları «BEYLER», Tuzluca ilçesinde yaşamaktadır. Bunların dedikleri dediktir. Mecliste bile milletvekili dayıları vardır. Onlara dayanarak ilçede etrafı tahakküm altına almışlardır.

Sait Özmemiş
(Tuzluca — Kars)

*

Toplum Dergisine,

Derginizi ilk sayısından itibaren izliyorum. Son sayısında Petrol Sömürüsü hakkında yaptığınız yayınla ilgili olarak verilen cavabın, yanlışlığı dolayısiyle elinizdeki belgeleri açıklıyorsunuz. Derginiz adına başarılı bir netice.

Ancak, bundan çok önceki sayılarınızın ikisinde T. Demir Çelik Işletmeleri ile ilgili bir takım sorular sormuştunuz. Işletmeden, bu konu ve sorularla ilgili herhangi bir cevap gelmediği gibi, derginizden de bir ses çıkmadı. Bu durumda sorular askıda mı kaldı? Petrol sömürüsü ile ilgili konuda olduğu gibi, bu konuda da birşeyler yazmanız gazetecilik yönünden gerekli bence.

Gelecek sayılarda bu sorumun cevabını bulmak umuduyla, başarılar dilerim.

Hikmet Uluçay
(Ankara)

TOPLUM'DA

HABERLER / YORUMLAR

BU HAFTA

TOPLUM'dan

Sevgili TOPLUM okuru,

Mart ayı bu yıl, heyecanlı seçimler ayı haline geldi. Fransa ve Şili seçimleri dünya kamuoyunun ilgisini geniş ölçüde toplarken, Türk kamuoyu da Cumhurbaşkanı seçiminin heyecanına kendini kaptırdı.

Fransa ve Şili seçimlerinin sonucu, bu satırlar yazıldığı sırada belli olmuş bulunuyordu. Cumhurbaşkanı seçiminin sonucu ise, önümüzdeki hefta alınacak, ama, Gürler'in Cumhurbaşkanlığına seçileceği, bu satırlar yazıldığı sırada ortaya çıkmıştı.

Yurdumuzda Cumhurbaşkanlığı seçimi dolayısıyla verdikleri demeçlerde, demokrasi ve özgürlük şampiyonu kesilip «milli hakimiyet», «TBMM'nin hür iradesi» lâflarıyla başlayan cümleleri ağızlarından eksik etmeyenlerin, bu arada yapılan bir başka seçime gözlerini çevirmeleri yararlı olacaktır

Fransız seçimlerinin solun başarısıyla sonuçlanmasının nedenlerini merak edenler, Sol Cephenin lideri François Mitterand'ın seçimlerden önce düzenlediği basın toplantısında söylediği şu sözlerin ne anlama geldiğini düşünmeleri gerekir:

«Sorun, eşitsizlikle, toplumsal adaletsizlikle ilgilidir. Toplumsal adalet ise, ekonomik yapıdan ayrı düşünülemez. Ekonomik gelişmenin ürünlerinin sadece bir azınlığın eline geçtiğini gören Fransızlar bir isyan duygusuna kapılmışlardır. Sorunun hassas noktası budur ve seçim bu yönde bir seçim olacaktır. Fransızlar sadece bir azınlığın yararına olan bir sistemle, ancak solun gerçekleştireceği bir eşitlik sistemi arasında seçim yapmak durumundadırlar. Özgürlük olmadan sosyal adalet olamaz ve sosyal adalet olmayan yerde özgürlük sadece bir hayaldir.»

Türkiye'de bir yandan demokrasi, özgürlük savunucusu kesilip, öbür yandan sosyal adaleti, eşitliği sağlama yolundaki Anayasa emirlerine dahi kulak tıkayanların — özellikle Süleyman Demirel'in — bu sözlerden alacağı çok ders var.

Saygılarımızla

TOPLUM

cuma günleri yayınlanır haftalık siyasi haber ve yorum dergisi

GAMAYA Gazetecilik Yayın Limited Şirketi adına Sahibi ve Genel Yönetmeni :

Turhan ERKER

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü :
Abdullah Emre İleri

TEL : 18 07 59

YÖNETİM YERİ : Meşrutiyet Cad. Hatay Sok. 10/15 Bakanlıklar - Ankara
HABERLEŞME :
Posta Kutusu 160
Ulus - Ankara

TOPLUM Dergisinin bu sayısı, Başkent Matbaacılık tesislerinde dizilmiş ve basılmıştır. Klişeler Emek Klişecilik'te yapılmıştır.
Dağıtım : Hür Dağıtım

ABONE

6 aylık (26 sayı) 65 TL.
Yıllık (52 sayı) 125 TL.
Yurt dışı (uçak) 190 TL.
ABD (uçak) 310 TL.

TOPLUM

TÜRKİYE

Cumhurbaşkanlığı

Tek aday: Faruk Gürler

Uzun sayılabilecek bir süreden beri komuoyunu yakından ilgilendirecek gelişmelerle sürdürülmekte olan Cumhurbaşkanlığı seçimi sorunu, geçtiğimiz haftanın son günü çözüldü ve Sunay'ın yedi yıldır işgal etmekte olduğu makama Genelkurmay Başkanı Orgeneral Faruk Gürler'in tek ciddi aday olduğu anlaşıldı.

Bu durum, geçen hafta Cumartesi günü Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinin yayınladığı resmî bildiri ile ortaya çıktı. Bildiriye göre, «*Cumhurbaşkanı, mümtaz halef»inin* Türkiye Büyük Millet Meclisinin «*büyük çoğunluğu tarafından seçileceği kanaatine vâsıl*» olmuştu. Bildiride, yeni Cumhurbaşkanının «*Anayasamız gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisinin hür iradesiyle, kanunî ve meşrû usuller dairesinde*» seçileceği de özellikle belirtiliyordu.

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, bu «*kanaate*» nasıl «vâsıl» olmuştu ve AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'in haftalarca süren tafrasının anlamı ne idi? Cumhurbaşkanı, yeni Cumhurbaşkanının «*TBMM'nin büyük çoğunluğu*» tarafından seçileceği kanaatine Demirel'in «*okey»ini* almadan varamıyacağına göre, AP Genel Başkanı neden, günlerce, Gürler'in seçilmesine karşı imiş gibi bir tutum içinde bulunmuş ve sanki cumhurbaşkanını İstanbul Belediye Meclisi de seçebilirmiş gibi «*Bu işi Türkiye Büyük Millet Meclisi halleder, bu onun görevidir.*» diye, Parlâmentonun yetkilerine tecavüz etmek isteyenler bulunduğu kuşkusunu yaratma sevdasına düşmüştü?

Durumu aydınlatan bildiri

Bu ilginç soruların cevabını, geçen haftanın olaylarını anlatarak vermeden önce, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğince yayınlanan bildiriyi okumak gerekmektedir. Bildiri aynen şöyledir:

«*Sayın Cumhurbaşkanı, son günlerde cumhurbaşkanlığı seçimi etrafında çıkan ve yoğunlaşan söylentiler nedeniyle ve bu arada, özellikle 12 Mart muhtırasını, lüzum ve yarar olmaksızın eleştirmelerin, hedeflerini ve ya hazırlayanları küçük düşürecek yayın ve demeçlerin son bulmasını sağlamak amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisinde grupları bulunan siyasî partilerin genel başkanlarıyla Millî Birlik ve Kontenjan Grupları başkanları ve bağımsızların temsilcileriyle görüşmelerde bulunmuştur. Daha sonra, Başbakan, Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanlarını da kabul eden Cumhurbaşkanının, siyasî partilerimizin ve öteki anayasal kuruluşlarımızın görüşlerini karşılaştırmak ve yaklaştırma olanağını araştırmak bakımından bu görüşmeleri yararlı olmuştur.*

"Fiilî" durumu

Cumhurbaşkanı seçimi arifesinde, bu seçimle ilişkiliymiş gibi gösretip, demokrasinin özüyle ilgili bazı yeni durumlar geliştirmek ve öneriler ileri sürmek durumlarını yaşadık. Cumhurbaşkanı seçimi konusunda, partilerin de susmalarından yararlanan bazı yazar ve bürokrat çevreler; «*Asker — İktidar ilişkisi»ni «kurullaştırmak»* amaçlarını gün ışığına çıkardılar. Bu kişilerin asker - sivil bürokratlarla Parlamento arasında bir dengenin kurulmasından, «millî irade»nin kontrol altına alınmasına kadar çeşitli görüşler taşıdıkları anlaşılıyordu.

Henüz yerine oturmamış deyimler ve kavramlarla kamuoyuna sunulmağa çalışılan önerilerin amaçladığı gerçek nedeni bulmak oldukça güçtür. Aslında, cumhurbaşkanı seçimi nedeniyle ortaya çıkmış bulunan bir çözümsüzlüğün bunalımını artırmaktan da öteye bir katkıları olmadı.

Fakat, bu tür öneri sahiplerinin büsbütün dayanaksız oldukları da söylenemez. Ortaya atmağa çalıştıkları, üzerine eğilinmesi gereken bir sorun olabilir ve hele bir geçmişi olduğu muhakkaktır. Konunun ele alınıp alınmamasında son derece su götürür bir durum vardır. Cumhurbaşkanı seçimi nedeniyle yeni bir nitelik kazanmıştır. Kısaca, 12 Mart 1971 tarihinde yaratılan «fiilî» durumun, bazı yazarlar tarafından; 13 Mart 1973'de «*kurallaştırılmış*» bir durum haline getirilmesi istenmiştir.

Doğrusu, bu «*kurallaştırma*»nın uygulama biçimi hakkında şimdiden kesin bir şey söylemek olanaksızdır. Hiç bir siyasal dönemin, ne kadar istenirse istensin, önceden saptanmış kurallara tam uyularak sürdürüleceği söylenemez. Üstelik, güç koşullarda oluşturulmuş yeni bir siyasal dönemin kurallarının nasıl işleyeceğini, hayata nasıl uygulanacağını söyleyebilmek herhalde kolay olmasa gerektir. Yazılardan, siyasetçilerin davranışlarından, herkesin gözü önünde olup bitenlerden çıkarılarak söylenecek şey; ancak bir haber verme, oluşturulan duruma dikkati çekme olabilir.

Acele yargılar z

12 Mart'ın ikinci yılının sonuna rastlayacak olan Cumhurbaşkanı seçimi arifesinde yazılanların ve acele oluşturulan bazı politikaların verdiği açıklar ve kavram karğaşası içinde bazı şeyler farkedildi. Henüz ortada bir aday yokken, bir takım yazar ve politikacılar, Anayasanın, cumhurbaşkanında aradığı niteliklere ek olarak bazı nitelikler de ileriye sürmeğe başladılar. Bu niteliklerin başında, «*Ordunun sevgi ve saygısını kazanmış ve Parlamento ile Ordu arasındaki ilişkileri başarılı bir şekilde yürütecek bir kişi»*» niteliği geliyordu. Uzun süre açıktan isim söylenmediği halde, bu kişinin kim olduğu biliniyor; taraf ve karşı taraf olarak yazılar yazılıyor, demeçler veriliyordu.

Bu gerçek böyle anlaşılıp böyle kabul edildikten sonra, durumun demokrasi ile uzlaştırılması, ya da demokrasideki fonksiyonu açıklanmağa başlandı. Abdi İpekçi, Milliyet gazetesindeki başyazısında, Gürler'in seçimine sivillerle askerler arasında bir «*denge*» görevini yüklerken; ayni gün iç sayfada Metin Toker, «*Millî iradenin kontrol altında tutulması*» görevini

"kurallaştırmak"

veriyordu.

Abdi Ipekçi, yazısında, bununla ilgili olarak aynen şöyle diyordu:

«... Gerçi Gürsel ve Sunay'dan sonra yeni Cumhurbaşkanının da Genelkurmay Başkanlığından seçilmesi, demokratik rejimin sivil karakterine aykırı gözüken bir gelenek yaratacaktır. Ancak Türkiye'de tüm özellikleriyle yerleştirilmemiş rejimin, ülkenin gerçekleriyle bağdaştırıcı düzenlemelere daha bir süre muhtaç bulunduğu düşünülebilir. Bu ihtiyaçla birlikte şu hususlar da göz önünde tutulabilir:

Inönü'nün son demecinde belirttiği gibi demokrasinin korunması, sivillerle askerler arasında kurulacak bir dengeye bağlıdır: askerler demokrasiye bağlı kalıp, partileri demokratik hayatımızın vazgeçilmez unsurları saymalı, partiler de memleket hayatında askerlerin taşıdığı sorumluluğu idrak etmelidir.

Silahlı Kuvvetlerin güvenini taşıyan bir Cumhurbaşkanı böyle bir dengenin kurulup korunmasında da yararlı olabilir.»

Görüldüğü gibi, Abdi Ipekci, bazı «gerçekleri» kabul edip, onlara duruma uygun biçimler vererek, kurallaşmaya yardımcı olmak istemektedir. Metin Toker ise, *«Milli Irade»* başlıklı yazısında, özetle, *«milli irade»*nin oynaklığından, nerede, kimin için sandıktan çıkacağının bilinmemesinden şikâyet etmektedir. Özellikle Fransa'da, sandıktan *«komünistli sol iktidar»*ın çıkmakta olduğunu belirteterek, bunu, *«milli irade»*nin şaşkınlığına vermektedir. Bu şaşkın *«milli irade»*ye karşı da, Fransızların koyduğu Başkanlık kurumundan söz etmektedir. Ve Fransa'da *«milli irade»*nin Başkan tarafından *«kontrol altına alındığını»* belirtmektedir. Yani Başkan, isterse, iktidarı bir başka azınlık partisine verebilmekte; isterse, yeni bir seçim yapabilmesi için, seçilen Meclisi feshedebilmektedir. Bunu *«komünistli sol iktidar»*a karşı çok uygun bulan yazar; kendi ülkesinde de şikâyetçi olduğu *«milli irade»* nin *«kontrol altına»* alınması şeklini aramaktadır. Ve yazısını şöyle bitirmektedir:

«Milli Iradeye Fransa'da ipotek konuluyor da, Türkiye'de konulmuyor mu? Konuluyor ve orada bu demokratik tarzda oluyor, bizde ise bilinen tarzda...

O halde, siyasi hayatımızı düzene sokmağa çalışırken önce bu temel mesele üzerine eğilsek ya...»

Evet, Toker'in önerisi, açık: «bilinen tarzda olan» ipoteğin, kurala bağlanıp demokratik tarza sokulmasıdır. Toker, bunun sırasının geldiği kanısındadır.

Fakat, demokratik güçlerin, Anayasal kurumların ve halkın bu görüşte olduğu iddia edilemez.

Tarihe bakalım

Yakın tarihimizde, *«asker - Iktidar»* ilişkisinin çok çeşitli biçimlerinin yaşandığı bir gerçektir. Çok partili demokrasi döneminde bu ilişkiler, değişen ve gelişen koşullarla daha da *«karmaşık»* bir duruma girmiştir. Meşrutiyetten günümüze kadar süregelen *«Asker - Iktidar»* ilişkisi; şimdiye kadar *«kendiliğinden»* ve her defasında askerlerin istediği gibi ve askerlerin istediği biçimde kurulmuştur. Özellikle son 12 yıldır ortaya çıkan *«ilişki biçimleri»*; birçok aydın - bürokrata, bu sorunun bir *«kural»*a bağlanması gereğini benimsetmiştir.

Aslında bunalım da, «asker - sivil bürokrat» ağırlığının «demokrasideki» yerini bir kez daha belirleyebilme gereğini benimsemekten gelmektedir. Bu benimseme, Türkiye'de süreli bir sorundur. Ve bu sorunun demokrasiyi hiç rahatsız etmediği, birinci derecede rahatsız ettiği, açıktan rahatsız ettiği, gizli gizli rahatsız ettiği dönemler olmuştur. Dönemine ve bu sorunu dile getiren kişinin eğilimine göre; değişik sözler edilmiş, yazılar yazılmıştır. *«Bizim asker demokrasiye saygılıdır»* diyen de; *«Istese bugünden yarına iktidara gelir»* diyen de; *Türk demokrasisinde askerin varlığı inkâr edilemez bir gerçektir»* diyen de;

«Türkiye'nin bu durumu sürüp gidemez, asker gelmeli ve işleri kökünden halletmeli» diyen de gerçekte, «asker - sivil bürokrasi»nin demokrasimiz içindeki yerini «gönlünce» anlatmağa çalışmıştır. Genellikle, sandıktan çıkanın iktidar olabildiği, iktisadi durumumuzun tıkırında sayılabildiği, sosyal barışın ağır - aksak yürüdüğü dönemlerde; Ordunun demokrasimiz içindeki yeri kendiliğinden bir sorun ve tartışma konusu olmamıştır.

Fakat, sandıktan çıkanın iktidar gösteremediği, iktisadi durumun kötüleştiği ve sosyal hayatın patlamalara dönüştüğü, kısaca, işlerin çığrından çıktığı bir tarihte - 12 Mart 1971 - Ordu, *«Asker - Iktidar»* ilişkisini yeniden ve kendiliğinden düzenlemiştir. Kimisinin *«olağanüstü,»* kimsinin *«olağandışı»* dediği dönem iki yıl sürmüştür.

Sayın Cumhurbaşkanı, Anayasamız gereğince, Türkiye Büyük Millet Meclisinin hür iradesiyle, kanuni ve meşrû usuller dairesinde seçilecek yeni cumhurbaşkanının kişiliği ve nitelikleri üzerinde siyasî partilerimizin bir ittifak teminine gayret gösterecekleri izlenimine varmıştır. En bunalımlı dönemlerde milletimizin sağduyusuna güvenini ve meselelerini Anayasanın nizam ve kuralları içinde halledeceği ne dair muhafaza eyledikleri inancını bugün de koruyan sayın Cumhurbaşkanı, mümtaz halefinin Türkiye Büyük Millet Meclisince bugün çoğunlukla seçileceği kanaatine vasıl olmuş bulunmaktadır.»

Sunay ve Parti başkanları

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, bu bildiriyi, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın, Komutanların Demirel dışındaki parti liderleriyle görüşmesinden, konunun Millî Güvenlik Kurulunda ele alınmasından sonra düzenlediği temasların sonucu olarak yayınlamıştı. Genelkurmay Başkanı Orgeneral Gürler ve Kuvvet Komutanları, Şubat ayının ortalarında parti liderle-

TOPLUM'A GÖRE

Paşa ve Moda

12 *Mart muhtırasını izleyen yaz günlerinin birinde, Sayın İnönü, CHP Parti Meclisinde:*

«— Seçimlere gidelim diyemiyorum ki, A.P. kazanacak» demişti.

Bu sözler, çok partili yaşama geçmeden önce, du varlara bakmaktan utandığını söyleyen eski Cumhurbaşkanının ağzından çıkıyordu. Ülkeye demokrasiyi getirmiş diye bilinen İnönü, «seçimlerin bir an önce yapılmasında sayılamıyacak kadar çok yarar vardır» diyen İnönü söylüyordu bunları. İşittiğim zaman:

«— Paşa taktikte değil, meğer felsefe de de tüm ayrılmış arkadaşlarından» demiştim.

Demokrasi savaşının çeyrek yüzyıldır niçin kazanılamadığı daha iyi anlaşılıyordu.

Bir söz vardır: «Başkomutan savaşı beyninde kazanır, beyninde kaybeder» derler. Bu savaşın da Başkomutanı bilinen İnönü'nün beynindeki inanç potansiyeli, demek bu kadarmış.

Büyük düşünceleri, büyük hareketleri başarıya ulaştırmak için, büyük adam olmak, güzel taktiklerin ustası olmak yetmiyor. İnanç sağlamlığı istiyor. İnanlar da koşullara bağlandı mı, inanç olmaktan çıkıyor. Çaresizliğe düşenin inancı da zayıf oluyor.

★

Modacılık başka, ilericilik başkadır. Kadın modacıları nasıl etekleri uzatıp kısaltırlarsa, fikir modacıları da, ileriye gittikleri kadar, bakarsınız geriye de giderler. Sayın İnönü'nün yaşamında bunun örneklerini görmek üzücü oluyor.

Nazizmin şahlanma günlerinde CHP'yi, Atatürk - İnönü - Peker triumvirası yönetiyor. Otoriter mizaçlı Peker'in aklına hemen Parti tüzüğünü değiştirmek geliyor. Tüm faşist bir taslak hazırlıyor. Sayın İnönü de bunu imzalıyor. Taslak Atatürk'e sunuluyor. İnönü'nün deyimi ile «insanlık idealinin âşığı» olan ve ulusal egemenliğe içten inanan Atatürk küplere biniyor. Sayın İnönü, hemen, taslağı okumadan imzaladığını söylüyor. Rahmetli Peker de dosyasını topladığı gibi, kendini dışarıya atıyor.

Bir hatıra defterini bile dikkatle okumadan imzalamayan Sayın İnönü'nün, bu taslağa hiç de yabancı olmadığını, birkaç yıl sonra, Atatürk ölünce, Parti tüzüğüne kendini milli şef ve değişmez başkan yaptıran hükümler koydurtması bütün açıklığı ile gösteriyor.

Sonra yıllar geçiyor aradan ve faşizm, İkinci Dünya savaşında yenik düşüyor. İçte ve dışta güç dengesi hesaplarını iyi yapan Sayın İnönü'yü bu kez, moda fikir olan, çoğulcu demokrasi hareketinin başına geçmiş görüyoruz. 1960 yılında amacına erişecek olan özgürlükler savaşının başında da yine Sayın İnönü var.

1961 Anayasası Türkiye'ye sosyal devlet anlayışını getiriyor. Sol fikirler yeşeriyor. İnönü bu kez de Ortanın Solu hareketine katılıyor. Fakat bu, som bir fikir hareketi. Ancak, liderlik koltuğu boş. Oraya şefler sığmıyor. İnönü kendisini boşlukta hissediyor. Bu tam, Türkiye'de önemli olayların çıktığı, Türkiye'nin siyasal bunalımlar içine girdiği bir döneme rastlıyor. İnönü Türkiye'yi de boşlukta görüyor.

12 Mart, işte İnönü'yü bu halde buluyor.

İnönü işte bunun için, 12 Mart 1971'i izleyen yaz günlerinin birinde, demokrasiden umudunu kesmiş olarak:

«— Seçimlere gidelim diyemiyorum ki, A.P. kazanacak» diyor.

İnönü, yine ayni yılın sonbaharında, Kırıkoğlu Merkez Yönetim Kurulunu 32 oyla seçen 43 kişilik CHP Parti Meclisinde, bu seçimi yasa dışı göstermek için, şu anda burada bile ağza alınmayacak sözler söylüyor.

Kurultay hikâyelerini ve bir partinin en demokratik ve en yasal hakkı olan hükümetten bakanlarını çekme kararına istifasıyle vurmak istediği damganın anlamını anlatmak istemiyorum.

★

Sayın İnönü'nün, Cumhurbaşkanlığı adaylığının söz konusu olduğu günlerde, «ben de varım» deyişi bir anda aklıma bunları getirdi

12 Mart'tan sonraki İnönü olmasaydı, şimdi Sayın İnönü'yü demokrasinin son kurtarıcısı, özgürlüklerin baş savunucusu olarak düşünmek ne rahatlık olacaktı!.. Ama Sayın İnönü yalnız 12 Mart sonrasında değil, geçen hafta bile yabancı ajanslardan birine verdiği demeçte, iktidarın seçimi kazanan partiye verilmesi konusunu da şarta bağlamaktan ve Anayasa değişikliklerine olumlu oy vermekten kendisini alamamıştır (1).

Sayın İnönü'nün, Cumhurbaşkanlığı için fiziği hiç de engel değil. Asıl engel, kendisinin ve yakın çevresinin koşullu demokrasi anlayışıdır!.

(1) Biz iktidarın AP'ye verilmemesini değil, kaptırılmamasını istiyoruz, öğütlüyoruz. Çünkü, inanıyoruz ki, kösteklenmeyen, eli ayağı tutulmayan ve tabii çalışan, taktik hatası yapmayan bir CHP, Türkiye'deki iktidarın gerçek adayıdır. Ama CHP çalışmazsa, taktik hatası yaparsa, ya da kösteklenir ve eli kolu bağlanırsa, AP, seçimi elbette kazanır. Bu durumda ise, bizim koşul kabul etmeyen demokrasi anlayışımız, iktidar AP'ye verilsin mi verilmesin mi tartışmasını da kabul etmez.

Turhan Erker

riyle görüşmüşler, AP Genel Başkanı Demirel bu görüşmelere *«kendine öz gü nedenler»* le katılmamıştı. Genel kurmay Genel Sekreterliğinin bu durumu kamuoyuna açıklayan bildirisin den sonra, Millî Güvenlik Kurulu top lantısında da konu ele alınmış ve bu toplantıda Cumhurbaşkanı Sunay'ın *«meseleye el koymasına»* karar veril mişti. Sunay, bu toplantıdan hemen sonra parti başkanlarını ve bağımsız ların temsilcilerini Çankaya Köşküne dâvet etti. İlk gün AP Genel Başkanı Süleyman Demirel ve CHP Genel Baş kanı Bülent Ecevit'le, ikinci gün de öteki partilerin genel başkanlarıyla gö rüştü.

Sunay'la Demirel arasındaki görüşme ikibuçuk saat sürdü. Demirel, daha önce, Komutanların dâvetine icabet etmediği ve günaşırı verdiği de meçlerle Cumhurbaşkanı seçiminde Parlâmentonun etki altında bulundurulmak istendiği havasını yaymaya çalıştığı için, bu görüşmeye önem veriliyordu ve sorun'un düğümü olarak nitelendiriliyordu. Eğer Demirel *«evet»* derse, Cumhurbaşkanı sorunu çözülmüş, *«hayır»* derse işler iyiden iyiye çıkmaza girmiş olacakmış gibi bir ha va yaratılmıştı.

Sorulmayan soru

Demirel, Sunay'la görüştükten son ra, yine aynı şeyleri söylemeğe devam etti: Cumhurbaşkanını seçmek TBMM'nin görevi ve yetkisi içindeydi, zamanı geldiğinde TBMM kendi hür iradesiyle bu görevini yerine getirecekti. Çankaya Köşkünün kapısında gazeteciler kendisine bir sürü soru yö neltiler ve hepsinin de cevabını bu minval üzre aldılar. Ancak, sorulmayan bir soru vardı ki o da şuydu: *«Cumhurbaşkanını TBMM'nin ve anayasa hükümlerinin dışında seçmek isteyenler mi vardır ki, devamlı olarak, bu işi halletmek TBMM'nin görevidir, diyorsunuz?»* Böyle bir soru yöneltilmediği içindir ki, Demirel'in bu konuda söyleyebilecekleri de öğrenilemedi.

Aslına bakılırsa, Demirel o sabah Cumhurbaşkanlığı köşküne girerken de, Köşkten ayrılırken de kafasında bir cumhurbaşkanlığı adayı yer etmiş bulunuyordu. Ne var ki, girerken kafasında oturan aday, çıkarken yeri ni, başka nitelikleri haiz bir adaya bı rakmıştı. Çünkü, Demirel'in gönlüne göre bir seçim yapılsaydı, adayı eski Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayan gil'di. Köşkten ayrılırken kafasına yer leşmiş olan aday ise, Genelkurmay

FARUK GÜRLER
13 Mart'a doğru

Başkanı Orgeneral Faruk Gürler'den başkası değildi.

Çünkü, biraz önce Cumhurbaşkanı, kendisine öyle bir cumhurbaşkanı adayı portresi çizmişti ki, bunun çerçevesi bile onun kafasında yatan adayı kapsamıyordu ve bu portre, tümüyle, Orgeneral Gürler'in kendisi idi.

Sunay — Demirel görüşmesinde, önce, Cumhurbaşkanı konuştu. Son derece nâzikti ve sözlerinde tek kırıcı kelime yer almış değildi. Önce, 12 Mart muhtırası ve bu muhtırayı hazırlamış olanlara son günlerde yöneltilmek istenen eleştirilerden söz etti ve bunun zararlarından korunmak gerektiğini bildirdi. Bu muhtıra, meşrûluğu kabul edildiğine göre, seçim ön cesinin oy avcılığına vesile edilmeme li idi. Hem, memleketin huzura kavuşturulmasını istemek, hem muhtırayı eleştirmek, birbirine ters düşen tutumlar oluyordu.

ORG. SEMİH SANCAR
Genelkurmay'ın yeni başkanı

Sunay, Hükümetin Parlâmentoya sevkettiği reform tasarılarında yapılan değişikliklerden ve hele bu tasarıların gecikmiş olmalarından hiç de memnun kalınmadığını bildirdi, bu tasarılara bir partinin damgasının vurulmuş olmasının 12 Mart muhtırasının amaçlarına uygun düşmeyeceğini belirtti.

Bu iki konu, aslında, bir uvertürdü. Asıl konuya geçebilmenin başlangıcı anlamını taşıyordu. Onun için, üzerinde pek durulmadı. Sunay, daha sonra, 13 Mart günü yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçimini ele aldı. Kimseye tarizde bulunmamak için, Demirel'in, Komutanların dâvetine neden katılmadığını sormadığı gibi, son gün lerde verdiği demeçlerin ne anlama alınması gerektiğine de açıktan değinmedi. Kendisinin yeniden görev almak niyetinde bulunmadığını belirtti ve *«halef»*inde aranması gereken nitelikler üzerinde ısrarla durdu. Halefinin 27 Mayısa karşı çıkmamış veya 12 Mayısın mahkûm ettiği zihniyetin *«mürevvici»* olmamış, partizanlığı ile tanınmamış, memleketin bütünüyle benimseyebileceği, tarafsız davranacağından kuşku duyulmayan ve 12 Mart muhtırasının verildiği sırada hükûmet te görev almamış bir insan olması şarttı. Bu şart kesindi. İşte böyle bir insan aranıyordu. Aslında, aramaya gerek de yoktu. Bu nitelikte kimseler vardı. Bunlar düşünülmeli ve artık cumhurbaşkanlığı sorununa ilişkin kısır çekişmelere son verilmeliydi. Sunay, yeni cumhurbaşkanının elbette TBMM'nin hür iradesiyle seçileceğini, bunun dışında bir organa böyle bir yetki vermeyi kimsenin düşünmediğini söyledi, bu konuda yalnız Anayasa hükümlerine değil, kanun ve meşrû usullere de uyulmasının tabii olduğunu belirtti.

Cumhurbaşkanı, halefinin, parlâmenterlerden olmasının mutlaka şart olmadığını da hatırlatarak *«meşrû usuller»* arasında bulunan *«kontenjan senatörlüğü»* formülünün uygulanabileceğini de ifade etti Altını çizdiği bir başka konu da, Cumhurbaşkanı adayı üzerinde çoğunlukla birleşilmesi ve böylece adayın seçim sırasında yıpratılmasına imkân verilmemesiydi. Sunay, bunun için, siyasî parti liderlerinden bir protokol yapmalarının uygun düşüp düşmeyeceğini tartışmalarını da istemişti.

Anayasa

— Cumhurbaşkanı kim olacak dersiniz?.
— Her sorunun cevabı Anayasadadır.
— Ona mı sorayım?.
— Yani, Cumhurbaşkanı Anayasa hükümlerine göre seçilecektir, demek istiyorum.
— Gayet tabii. Türk Ceza Kanununa göre Cumhurbaşkanı seçilmez ki...
— Anayasayı açıp okuyun.
— Hangi anayasayı?. 1961 Anayasasından geriye bir şey kalmadı. Anayasa erozyonu oldu. Yeni Anayasa da daha çıkmadı. Hangisini okuyacağız?.
— Bu sorunun da cevabı Anayasadadır...
— Siz okudunuz herhalde?
— Neyi?.
— Bildiğinizi...
— Onu her zaman okurum ama, dinliyen yok.
— Anayasaya göre...
— Cumhurbaşkanını Türkiye Büyük Millet Meclisi seçer.
— Ben, Odalar Birliği sanıyordum
— İyi aklıma getirdiniz. Bir dahaki anayasa değişikliğine bu hükmü de koydurayım.
— Anayasa gine mi değişecek?.
— Bu sorunuzun cevabı Anayasadadır.
— Sizce Cumhurbaşkanı kim olacak?.
— Sorunuzun cevabı Anayasadadır.
— Siz bir aday gösterecek misiniz?.
— Bu sorunuzun da cevabı Anayasadadır.
— Cumhurbaşkanı adayınız falanca imiş, doğru mu?.
— Anayasayı okuyun.
— Başka bir adayı destekler misiniz?.
— Anayasaya bakın.
— Yarın yağmur yağar mı dersiniz?.
— Anayasaya....

MEHDI ZIT

Demirel'in kafasındaki

Sunay konuşurken Demirel'in kafasındaki aday da yerini yavaş yavaş kaybediyordu. Zira, gösterilen niteliklerden hiçbiri Demirel'in kafasında yer etmiş olan adayın niteliklerine uygun değildi. Sunay'ı dinledikten sonra kendi görüşlerini anlattı. Ortaya konan niteliklere bir diyeceği yoktu, fakat cumhurbaşkanlarının seçimle parlâmentoya girmiş kimseler arasından seçilmesi usulüne dönülmesi yolunun artık açılması gerektiğine işaret etti ve demokratik usullerin tam olarak işleyebilmesi halinde hiçbir seçimin sorun haline gelmiyeceğini söyledi. Bununla beraber, Cumhurbaşkanı adayı ortaya çıktığı zaman konuyu, yetkili kurullarında görüşeceklerini bildirdi ve *«belirttiğiniz nitelikleri haiz bir aday bulunduğu zaman sanmıyorum ki, yetkili kurullarımız buna karşı çıksınlar»* dedi.

Aslında, cumhurbaşkanında aranılan niteliklere bakılınca, bundan kimin kastedildiği anlaşılmıyor değildi ama, her iki taraf da bu konuda bir ismin ortaya çıkmasını sağlayacak bir tutum içine girmemiş veya girmek fırsatı bulamamışlardı.

Meclisteki hava

Demirel, Çankaya Köşkünden bu hava içinde ayrıldı ve doğruca, toplantı halinde bulunan Meclise gitti. Fakat, toplantı salonuna girmeden önce Genel Sekreter Nizamettin Erkmen'le birlikte Senato Grup Başkanı Ahmet Nusret Tuna'nın odasına çıktılar. Biraz sonra, kendilerine, Millet Meclisi Grup Başkanvekilleri de katıldılar. Burada, bir süre, kendi aralarında, Çankaya görüşmelerini tartıştılar.

AP Genel Başkanının Meclise geldiği duyulunca, görüşme salonunda bulunanlar bile kulislere çıktılar ve ne olup ne bittiğini öğrenme çabasına düştüler. Önce, Demirel'in, Çankaya Köşkünden ayrılırken gazetecilere neler söylediği merak edildi ve *«Cumhurbaşkanını seçmek TBMM'nin görevidir.»* sözünü tekrarladığı öğrenilince etrafta bir söylenti furyasıdır başladı. Parlâmentonun o gün için en memnun adamı, Turhan Bilgin'di. Bilgin'e göre, Demirel, söylediğini yalayacak adam değildi. Çankaya Köşküne çıkmadan önce ne düşünüyorsa, şimdi de mutlaka aynı şeyleri düşünüyordu. Ve Demirel'in bu tutumu, seçimlerde AP'ye, en azından, yarım milyon oy kazandıracaktı. Ne var ki, olaylar geliştikçe ve Çankaya Köşkünde yapılan görüşmeler yavaş yavaş açıklığa kavuşmaya başladıkça, Turhan Bilgin'in neşesi de kayboldu.

Kulisler kahramanı

O gün kulislerin kahramanı Demirel'di. Herkes bir başkasını kaynak göstererek, Demirel'in, Çankaya görüşmelerinde neler söylediğine dair bir takım haberleri ortaya atıyordu. Bunlar arasında en çok, *«Demirel, Cumhurbaşkanına demiş ki: cumhurbaşkanlığı konusunda ben deklâre oldum. Bunun dışında bir davranışa giremem. Ordunun haysiyetini hep birlikte koruyalım, ama, bunu yaparken, AP'nin haysiyetini de düşünelim.»* veya *«Biz, Cumhurbaşkanı ancak anayasa hükümlerine uygun olarak seçilir, dedik. Bunun dışına çıkarsak yarın seçimlerde halkın yüzüne nasıl bakarız»* şeklindeki yakıştırmalar dikkati çekiyordu.

Akşama doğru Demirel, beraberindekilerle birlikte genel kurul toplantı salonuna girmek için AP kulisine gelmişti. Etrafını kalabalık bir millet vekili topluluğu sardı. Kimse birşey sormuyor, Demirel'in açıklama yapıp gönüllere ferahlık getirmesini bekliyordu. Fakat Demirel'de böyle bir eğilim görülmüyordu. Hidayet İpek dayanamadı ve,

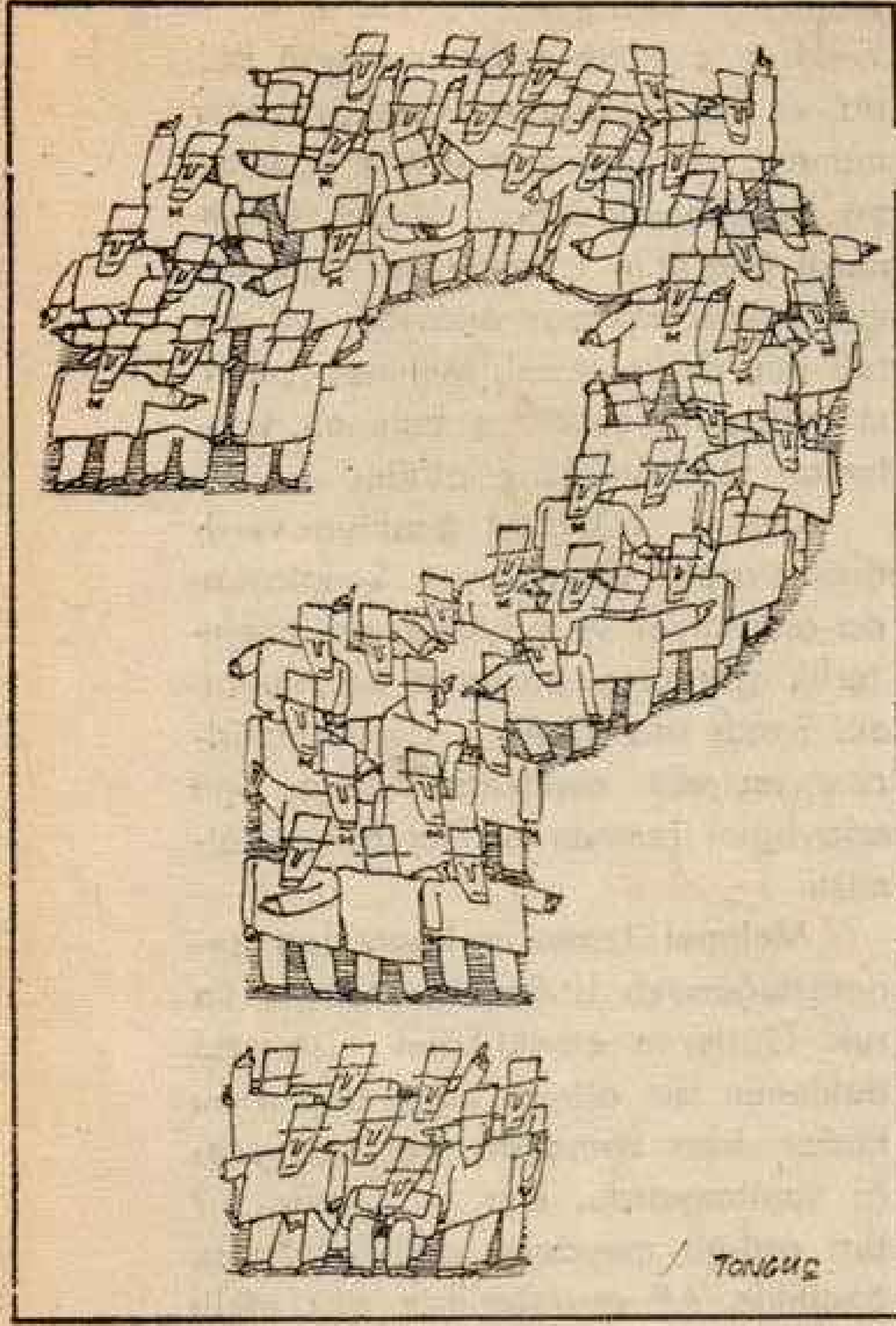
«— Beyefendi, meraktan çatlıyoruz; bir mâna çıkarabilmek için gözlerinize bakıyoruz..» diyebildi.

AP Genel Başkanının cevabı sadece,

«— Merak edilecek birşey yok..» oldu.

Ecevit ile görüşme

Sunay'ın, CHP Genel Başkanı ile yaptığı görüşme de iki saatten fazla sürdü. Ecevit, bu görüşmede, Cumhurbaşkanlığı seçiminden çok, reform tasarıları üzerinde durdu, Parlâmentoda-

kı AP çoğunluğunun, Hükümetten gelen tasarıları bile *«sola açık»* görerek kendi felsefesine yatkın biçime sokmasından yakındı. Sunay da yakınıyordu. Hem Hükümetin getirdiği tasarılar geniş ölçüde AP'nin anlayışına uygun biçime getiriliyor, hem de bu tasarıların kanunlaşması geciktiriliyordu.

Ecevit, görüşmeden sonra gazetecilere yaptığı açıklamada, cumhurbaşkanlığı seçimi konusunda Cumhurbaşkanı Sunay'ın, adayda aranan nitelikler üzerinde durduğunu, kendilerinin de bu niteliklere bir itirazları bulunmadığını anlattığını söyledi. Seçimin biçimi üzerinde de şimdiye kadar basına açıklamış oldukları görüşleri Cumhurbaşkanına tekrarlamıştı. Sunay, adayın niteliklerini belirttikten sonra, kişiliğini açıklayan herhangi bir şey söylememişti.

Öbür görüşmeler

Cumhurbaşkanı Sunay, öteki partilerin liderleri ve bağımsızların temsilcileriyle de görüştükten sonra, Kara, Hava ve Deniz Kuvvetleri Komutanlarını birlikte kabul etti, aynı konuyu onlarla da görüştü. Bu görüşme sırasında Cumhurbaşkanının, Komutanlara siyasi parti liderlerinin görüşlerini anlattığı ve onların bu konudaki eğilimlerini tesbit ettiği bildiriliyordu.

Bu görüşmelerin değerlendirilmesi ise, Başbakan Melen ve Genelkurmay Başkanı Orgeneral Gürler ile yapılan üçlü toplantıda yapılmıştı. Başbakan, toplantıdan sonra gazetecilere, yapılan değerlendirme konusunda herhangi bir açıklamada bulunmadı; sadece, Sunay'ın, bir bildiri ile açıklama yapmayı düşündüğünü söylemekle yetindi. İşte, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğinin, geçtiğimiz haftanın sonundaki bildirisi bu görüşmelerden sonra yayınlandı.

Sonuca gelince...

Bu gelişmeler sonunda varılan sonuç şu oluyordu: Cumhurbaşkanlığı adaylığı için görüşmelerde ele alınan tek aday, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Faruk Gürler'di. Cumhurbaşkanı, *«halef»* inin, TBMM'nin büyük bir çoğunluğu tarafından seçileceği izlenimine varmıştı. Sunay'ın böyle bir izlenime varabilmesi de, her şeyden önce, AP Genel Başkanının *«evet»* demesine bağlıydı. Zira, Parlâmentoda seçimi etkileyecek çoğunluk, AP'ye mensuptu.

Bildirinin yayınlanmasından bir gün sonra, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Faruk Gürler'in, Cumhurbaşkanlığına adaylığını koymak üzere görevinden ayrılacağına dair haberler gazetelere geçmeğe başladı. Bu durum da, Gürler de, bundan yedi yıl önce Sunay'da olduğu gibi, önce Cumhurbaşkanlığı kontenjanından senatör olacak, daha sonra adaylığını koyarak cumhurbaşkanlığı seçimine katılacaktı.

Böyle bir durumda, Erim hükümetlerinde görev almış bulunan Özer Derbil'in senatörlükten istifa edeceği, ondan boşalacak yere de Orgeneral Gürler'in atanmasının düşünüldüğü biliniyordu. Derbil, istifa edeceğini daha önceleri basına açıklamıştı; ancak, bunun gününü kendisi de bilmiyordu. Şimdi ortaya yeni bir isim çıkmıştı; bu da, yine kontenjan senatörü olan Millî Savunma Bakanı Mehmet İzmen'di, Söylenenlere bakılırsa, İzmen senatörlükten istifa edecek, yerine atanacak Gürler, Cumhurbaşkanlığı seçildiği takdirde, yine aynı göreve getirilecekti. İzmen'in istifası halinde Millî Savunma Bakanlığından, çekilmesi de söz konusu olmıyacaktı; çünkü, Anayasa böyle bir zorunluk getirmiş değildi. Yeniden Cumhurbaşkanlığı kontenjanından senatör olmasa bile, Melen hükümetinde, parlâmento - dışı Bakan olarak kalabilecekti.

Sıra sıra adaylar

Her seçimde olduğu gibi, bu defaki cumhurbaşkanlığı seçiminde de ortaya birçok aday adı atıldı. Bunlar arasında dikkati çeken iki isim, İsmet İnönü ile Hava Kuvvetleri eski Komutanı ve halen Ottowa Büyükelçisi İrfan Tansel'di. Aslına bakılırsa, İnönü'nün cumhurbaşkanlığına adaylığını koyacağı söylentileri, daha CHP'den istifa ettiği gün çıkmış, ama kimse buna ihtimal vermemişti. Zira, AP'nin İnönü'ye oy vermiyeceği kesin bir gerçekti. CHP ve öteki partiler de İnönü'nün adaylığı karşısında herhalde gözü kapalı oy kullanacak durumda bulunmuyorlardı.

Bununla beraber İnönü, cumhurbaşkanlığı seçimine on gün gibi kısa bir zaman kala ve adayın resmen ortaya çıkmadığı anda, bir yabancı gazeteciye verdiği demeçle kendini lânse etti. İnönü, yabancı gazetecinin, cumhurbaşkanlığına adaylığını koyup koymayacağı yolundaki sorusunu kendine özgü «paşasal» ifadesiyle şöyle cevaplıyordu:

«— Bir fâninin erişebileceği en yüksek, en önemli ve en şerefli görevlerde her safhayı yaşamış bir insan olarak bugün bir hırs içinde bulunduğuma ihtimal vermezsiniz, ümit ederim. Senatör olarak memleketin her meselesiyle ilgilenmek durumundayım. Görevimi yapıyorum. Daha önemli bir görev karşısında nasıl ve ne vakit, niçin kalacağımı tahmin edemem. O zamanki şartları kestiremem. Bu kayıt ile sözlerinizi karşılıyorum.»

Öteki aday İrfan Tansel ise yurt dışında bulunuyordu ve gazeteler günü gününe eline geçmediği için, cumhurbaşkanlığı adayları arasında kendisinin de bulunduğundan haberdar değildi. İrfan Tansel'in aday olduğunu, Demirel'e yakınlığı ile tanınmış bir gazete büyük başlıklarla okurlarına duyurmuş, ama bu haberine bir kaynak göstermemişti. Anlaşılan şu idi ki, bu gazete, ya AP çevrelerinin Gürler'e karşı çıkarmak istediği bir adayı lânse ederek hava yokluyor, ya da bir zamanlar *«Barajlar Kıralı»* diyerek AP Genel Başkanlığına Demirel'i seçtirdiği gibi, şimdi de *«Kıbrıs Kahramanı»* olarak İrfan Tansel'de şansını denemeye çalışıyordu.

Böyle olması kuvvetli bir ihtimaldi; zira, İrfan Tansel, Ottowa'da yaptığı açıklamada, bu konuda hiçbir bilgisi bulunmadığını söylüyor ve şöyle diyordu: *«Adaylığım konusunda bana resmen bir müracaat olmamış*

tır. Halen görevimin başındayım. Resmî bir talep yapılmadıkça bu konuda konuşmam mümkün değildir.»

Bu durumda, cumhurbaşkanlığı için tek ciddi adayın Genelkurmay Başkanı Orgeneral Faruk Gürler olduğu anlaşılmaktadır.

Durum aydınlandı

Nitekim, haftanın ilk günü meydana gelen olaylar, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Faruk Gürler'in Cumhurbaşkanlığı için en güçlü aday olduğunu ortaya koydu. Pazartesi günü, önce Millî Savunma Bakanı Mehmet İzmen kontenjan senatörlüğünden çekildi, arkasından da Genelkurmay Başkanı Orgeneral Gürler, Hükümete başvurarak, emeklilik işleminin yürütülmesini istedi.

Bu demekti ki, Gürler Genelkurmay Başkanlığğından ayrılacak, daha sonra da Mehmet İzmen'den boşalan kontenjan senatörlüğüne atanacak ve böylece, 13 Mart günü yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimine adaylığını koyması sağlanacaktı.

Pazartesi sabahı saat 9.00'da Millî Savunma Bakanı Mehmet İzmen, Çankaya Köşküne çıkarak, Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ı ziyaret etti. Gürler'in parlâmenterliğini sağlayabilmek amacıyla kontenjan senatörlüğünden istifa etmek niyetinde bulunduğunu bildirdi. Sunay'ın, bu niyeti olumlu karşılaması üzerine İzmen, Çankaya Köşkünden ayrıldı ve doğruca Cumhuriyet Senatosu Başkanı Tekin Arıburun'un yanına gitti. İzmen'le Arıburun arasındaki görüşme 40 dakika kadar sürdü. Bu arada, Millî Savunma Bakanı, kontenjan senatörlüğünden istifa ettiği ne dair dilekçesini Senato Başkanına verdi. İzmen, bir süre, Melen hükümetinde «parlâmento dışı» Bakan olarak görev yapacak ve Gürler Cumhurbaşkanı seçildiği takdirde yeniden kontenjan senatörlüğüne atanacaktı. Bu formül, bundan yedi yıl önce Cevdet Sunay'ın Cumhurbaşkanı seçilmesi sırasında da aynen uygulanmıştı.

Tahterevalli

İnönü Cumhurbaşkanlığına adaylığını koydu, «Tarih tekerrürden ibarettir» deyip 23 yıl sonra yine Çankaya köşküne çıkmayı düşünüyor.

İster misiniz bu arada «tarihin tekerrür» olduğunu düşünüp Celal Bayar da tatlı hayallere dalmış olsun... !!

Şimdi İnönü Cumhurbaşkanı seçilir; 7 yıl sonra da Celal Bayar, bir jeep içinde terkettiği Çankaya Köşküne törenle gidip oturur.

Zaten Türkiye'nin başka ne sorunu var ki!..

Gürler emekli oldu

İzmen'in, kontenjan senatörlüğünden çekildiği sıralarda, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Faruk Gürler de yâveri Albay Ömer Kasarcı eliyle Başbakanlığa emekliliğini isteyen bir dilekçe gönderdi. Dilekçeyi alan Başbakan Ferit Melen, Bakanlar Kurulunu hemen olağanüstü toplantıya çağırdı. Ayrıca, yurt içinde gezide bulunan bakanlara da telefonla derhal Ankara'ya dönmeleri gerektiği bildirildi. Bakanlar Kurulu, Pazartesi günü saat 11.30'da başlayan toplantısında Gürler'in emekliye ayrılma isteğini uygun buldu ve bu konuda hazırladığı kararnameyi, onaylanmak üzere, Çankaya Köşküne gönderdi. Sunay, Orgeneral Gürler'in emekliye ayrılmasına ilişkin kararnameyi onayladı ve ertesi gün de kendisini, Mehmet İzmen'in istifasıyla boşalmış bulunan kontenjan senatörlüğüne atadı.

Gürler, TOPLUM baskıya verildiği sırada, Cumhuriyet Senatosunda and içiyor ve böylece, parlâmenterlik görevine başlamış bulunuyordu. Şimdi sıra 13 Mart günü yapılacak seçimde cumhurbaşkanlığı için adaylığını resmen açıklamasına gelmişti.

Mehmet İzmen'in kontenjan senatörlüğünden istifasından sonra Faruk Gürler'in emekliliğini istemesi beklenen bir olaydı ama, bunun bu kadar kısa zamanda gerçekleşeceği sanılmıyordu. Her iki olayın bir biri ardına meydana gelmiş olması, özellikle AP çevrelerinde pek etkili oldu. Zira, AP'nin Faruk Gürler'den önce ve muhtemelen Pazartesi günü cumhurbaşkanı adayını açıklayacağı ve böylece ortaya başka bir adayın çıkmasına olanak verilmiyeceği söyleniyordu. Gürler emekliliğini isteyince, AP, önceden plânladığı bu görüşünü gerçekleştiremedi ve adayını ilân edemedi.

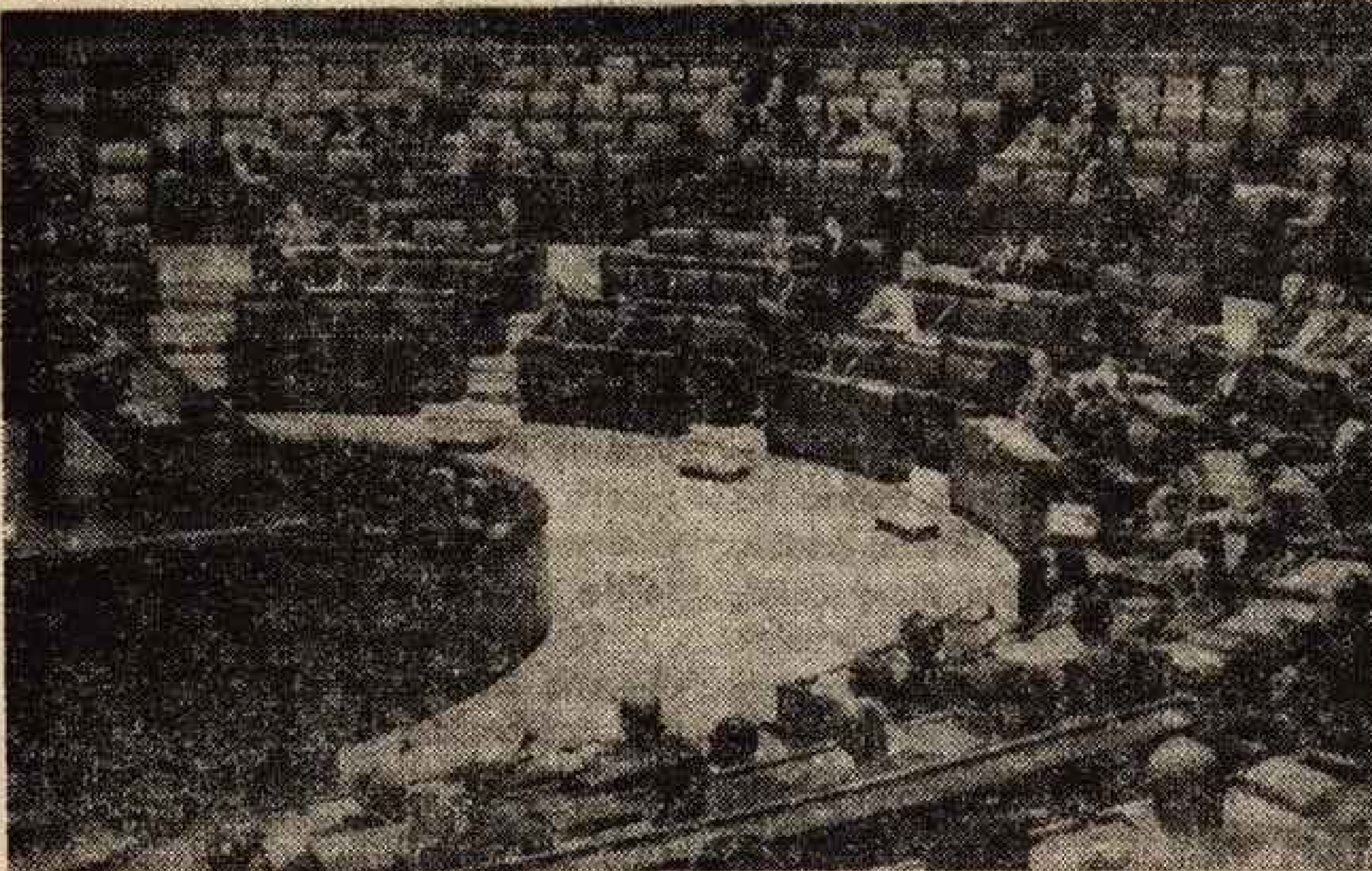
Şimdi, bütün yurtta merak edilen konu, General Gürler'in cumhurbaşkanlığına adaylığını koyduğu zaman parlâmenterlerin tutumunun ne olacağı ve özellikle AP'lilerin kendisine oy verip vermiyecekleridir.

CHP

Ecevit'in iki önerisi

Millî Savunma Bakanı Mehmet İzmen'in kontenjan senatörlüğünden istifasından sonra, Orgeneral Faruk Gürler'in, emekliliğini isteyerek Genelkurmay Başkanlığından ayrılmasıyla başlayan ve gelişmeler kaydeden Cumhurbaşkanlığı seçimi sorunu, CHP Merkez Yönetim Kurulu ile TBMM Gurup Yönetim Kurullarının geçen Salı günü Genel Başkan Bülent Ecevit'in başkanlığında yaptıkları toplantıda ele alındı.

Ecevit, toplantıdan sonra basına bir demeç vererek, Cumhurbaşkanı seçimine ilişkin görüşlerini açıkladı, bu arada, demecinin sonunda iki öneride bulundu. CHP lideri şöyle de-

CUMHURİYET SENATOSU : Yeni üye Faruk Gürler...

Kargaşalıkta biraz da şiir

Milliyet'in edebiyat ve sanat ekini hazırlayan arkadaşlar, bu sayıda şiir konusunu ele almışlar. Körün değneğini bellediği gibi, hep birbirini yedekleyen, birbirini destekleyen, yıllardır yerinde sayan bazı şairlere başvurmuşlar. Edebiyat dergileri bunlardan bazılarının ellerindedir. Politika nasıl bazı belli kişilerin elindeyse, şiir de bu «bazıları» diye adlandırdıklarımın tekelindedir. Hep birbirlerini anar, birbirlerini sayar, birbirlerini örnek gösterirler.

Hangi soruyu sorduklarını aradım, bulamadım. Bereket, Ece Ayhan'ın «hurufi» dediği Behçet Necatigil, «Nedir soru?» diyor. Onlar da soruyu söylüyorlar: «Şiirimizin genel görünüşü.... Şiir ve günümüz Türk şiiri üzerinde görüşleriniz.»

Şiirimizin genel görünüşü olunca, bu genel görünüşü bu özel kişilerden bazıları belirleyeceklerdir. Necati'ye soracaklar, o da «Behçet'in şiirini seviyorum» diyecektir. Behçet'e soracaklar. Behçet'in karşılığı da hazırdır: «Necati'nin şiirlerini seviyorum.» diyecektir. Böylece aksata sürdürülecektir. Bilirim, yıllardır bu, böyle olur. Demek, bu hastalıktan bugün de, bizim «bazıları» dediklerimiz kurtulamamıştır.

Ece Ayhan'ın paradoksal uslubuna bayılırım, «Şiirin uykusu kaçmıştır» diyor. Ülkemiz ne zaman karanlık bir döneme girse, şiirimizin uykusu kaçar. Bu arada, şiirleri okuyanların da uykularının kaçtığı bellidir.

Bu şairlerden «bazıları», her dönemde işi tıkırında kişilerdir. Herkesin şiir yüzünden başı derde girerken bunlar, kış uykusuna yatarlar. Eski alışkanlıklarıdır. Yatmasınlar da ne yapsınlar? Böyle bir alışkanlığa vurmuşlardır kendilerini. Dostum Ceyhun Atuf Kansu, böylelerini çok iyi tanır. Hattâ öylesine tanır ki, başkalarının hakkı yenirken bu hakkın yenmemesi için, kendini erkekçe bunların küllenmiş ceşine atmaktan çekinmez.

Bizim şiirimiz, bizim toplumumuzun sosyal yapısını yansıtabilmiş midir? Bu sosyal yapıdaki çelişkileri örnekleyebilmiş midir? Düne baktığımız zaman bunun farkına varabilen pek az şaire raslayabiliriz. Bu şairleri de edebiyat ve sanat dışı tutabilmek için «bazıları» çok uğraşmışlardır. Dergilere ve bazı egemen çevrelere sırtlarını dayadıkları için, has şairleri unutturmaya çalışmışlardır. Bakıyorum, içlerinden hiç biri 1940'lardan sözederken, o dönemde kavga veren ve şiir yüzünden başı derde giren adları saymamışlardır. Zaten saymaya, adlarını anmaya da dilleri varmaz. Anarlarken dudakları uçuklar.

Bu şairlerden çoğu, 1940'lardan sonra resmî dergilere kapılanmışlardı. O resmî dergilerin ılık, zararsız limanında gönüllerini eğlerlerdi. Bir zamanlar Atilla İlhan, bu gibilerin ipliğini pazara çıkardı da, biraz nefes alabilmiştik. Şimdi öyle sanıyorum ki, o da vurmaktan, kırmaktan, bu gibi «bazıları» ile uğraşmaktan usandı. Atilla İhan, «Batıcılık, Doğuculuk tuzağı» ndan sözediyor. Bana sorarsanız, bu tuzaktan önce, bu «bazıları» nın tuzakları vardır. Şiirimiz, hâlâ bu tuzaktan kurtulamamış, bu tuzağın tutsağı olmuştur. Basınımız nasıl bazı çevrelerin elindeyse, sanatımız ve şiirimiz de bu tuzakçı çevrelerin elindedir.

Anketi yapan gence ne diyeyim! Ona bu «bazıları» hangi doğrultuyu gösterirse o da o doğrultuda gitmiştir. Daha bir süre de gidecektir. Zaten edebiyat ve sanat ekinin çıkışından bu yana «bazıları» nın ayarladığı manyetik alanda yalpaladığını biliyorduk. Hele bu «bazıları» nın içinde birkaçı vardır ki, bir klan gibi, birbirleriyle hısım akrabadırlar. Ödül dağıtan jüriler kurulurken bunlar vardır, bazı sanat örgütlerinde bunlar yer alırlar, övgü sahnelerinde de birbirlerinin hık deyicileridir. Lonca yardakçıları gibi birbirlerine el vermişler, ordan oraya yük kamyonunda taşınırcasına birlikte giderler. İspatlamasını mı istiyorsunuz? Açın eski dergileri, birbirleri için düzdükleri övgüleri tiksinerek göreceksiniz.

Eğer, arada bir, çok yenilerin adlarını da lütfen anıyorlarsa gelecekten duydukları korkudur. Biliyorlar ki, bu gelecek gençlerindir. Aşağılık alışkanlıkların yöntemi olarak bu gençlere yağ yakmaktadırlar.

Gençlerin, onların çevirdikleri oyuna gelmiyeceklerini umuyorum. Gençler sanatlarını, yaşamları ile ödemektedirler. Bu «bazıları» ise, zaten yıllardır bir eli balda bir yaşamdan gelerek tuzaklarını kurmuşlardır.

Metin Eloğlu, «Şiirimiz yarım yüzyıldır — ama bilinçli, ama suyuna tirit — ozanlarımızca Batı uyduluğunu benimsemiş bir gidişatta.» derken kimleri işaretliyor? Şiirimizi bizden koparıp Batı uyduluğuna sokanlar kimlerdir? Elbette ki, bu «bazıları» dediklerimiz. Onlara resmî dergiciler de oldukça yardım etmişlerdir. Bugün ve dün bazı dergilerimiz kısa ömürlü olurken, uzun ömürlü dergilerimiz nasıl ayakta yıllardır kalabilmişlerdir? Burasını hiç düşünmediniz mi?

Namuslu eleştirmenlerimiz, yıllardır sürdürülen bu bakış açısının etkisinden kurtularak şiirimizin unutturulmaya çalışılan kaynaklarına eğilmişlerdir. Batı uydusu, küçük burjuva şiirlerinin artık malımız olmadığını ortaya dökmüşlerdir. Araştırmalar ilerledikçe de bunlar sapır sapır dökülecekledir.

Bu sütunda her zaman politikanın pisliklerini anlatırdım. Bugün de okuyucularıma bu pisliklerin şiirimize bulaşanlarını anlatmaya çalıştım.

MEHMED KEMAL

di:

«— Bugünkü bazı gelişmeler, Genelkurmay Başkanı Sayın Orgeneral Faruk Gürler'in kontenjan senatörlüğüne getirileceği ve cumhur başkanlığına adaylığının konulacağı yolundaki belirtileri kuvvetlendirmiş tir. Böyle sönlentiler daha önce de bulunmakla beraber, söylentiler üze rine düşünce yürütülemiyecek kadar önemli bir sorun sözkonusu olduğu için, partimiz kurullarında ele alınmamıştı. Kişisel düşüncelerimizi de söyleme olanağı bulunamamıştı.

Sayın Cumhurbaşkanı ile 28 Şu bat günü yaptığım görüşmeden edin diğim kanı şu idi: Bir sayın komutanın Cumhurbaşkanlığı adaylığı için partiler kendiliklerinden bir ölçüde mutabakata varıp bunu kendisine bildirmedikçe, Sayın Cumhurbaşkanı bir girişimde bulunmayacak tı. Edindiğim bu kanı üzerinedir ki, yanlarından ayrılırken, Cumhurbaş kanı Sayın Cevdet Sunay'ın, Cumhurbaşkanlığı seçimi konusuna «demokratik bir anlayışla yaklaştığını» söylemiştim. Doğrusu da o idi. Genelkurmay Başkanlığını şerefle yapmakta olan bir değerli komutanın parlâmentoda bir seçim mücadelesine girmek üzere görevinden ayrılmasından önce, hiçbir zorlama olmaksızın seçilebilmesi olanaklarının ciddi olarak araştırılması gerekirdi.

Fakat, bildiğimiz kadar, bu olanak yeterince araştırılmadan Sayın Gürler'in adaylığını kesinleştirme yo lunda hazırlıklar hızla ilerlemektedir. Eğer CHP dışındaki partilerle ve ya gruplarla bu husus daha açık ve kesin olarak görüşüldü ve bir sonuca varıldı ise, bizim bir diyeceğimiz olamaz. Böyle bir durum yoksa, bir çok bakımlardan kaygı verici olasılıklar ortaya çıkar.»

Önemli bir gerçek

Ecevit, sözlerinin bu noktasında bir gerçeği ayrıntılarıyla açıklamakta zorunluk gördüğünü belirtti ve sözlerine şöyle devam etti:

«— 14 Şubat gecesi, bazı CHP yöneticileriyle birlikte, başta Genel kurmay Başkanı Sayın Orgeneral Faruk Gürler olmak üzere bazı sayın komutanlarla yaptığımız özel görüşmede, sayın komutanlardan hiçbiri, kendilerinden birinin cumhurbaşkanlığı üzerinde ima yoluyla bile durmamışlardı. Cumhurbaşkanlığı makamına seçilecek kimsede bulunması gereğini herkesin kabul edeceği bazı niteliklere değinerek, o niteliklere sahip bir kimsenin seçilmesinden ancak memnunluk duyacaklarını belirtmişlerdi. Fakat görünüşe göre, çoğunluk partisi liderinin son anda herkesi bir oldubitti ile kar şı karşıya bırakabileceği kuşkusunu öne sürerek, 12 Mart hareketi ile bazı sorumluluklar yüklenen Silâhlı Kuvvetlerimizin güç durumda kalmaması için adı açıklanmadan önce ge niş bir iştişare yapılmasında yarar gördüklerini söylemişlerdi. İçinde bu lunduğumuz olağanüstü koşullardan normal rejime geçişi kolaylaştırmak için buna ihtiyaç bulunduğunu ifade etmişlerdi.

BÜLENT ECEVIT
Son konuşan iyi konuşur...

Ben, yalnız içinde bulunduğumuz olağanüstü koşullarda değil, o lağan koşullarda bile, Devletin başı olacak kimse seçilirken böyle bir ge niş istişarenin yararlı ve doğal olacağı düşüncesinde olduğumu söyle dim.

Bu gelişmelerden aldığım ilham ile ertesi sabah erkenden, konunun önemini ve ivediliğini de duyurarak, Sayın Demirel'i ziyaret etmek üzere başvurdum. Fakat, görüşme ri camın, önce kabul edildiği kanısını edinmeme rağmen, daha sonra Sayın Demirel'in o gün benimle görüşemiyeceği haberi bana ulaştırıldı. Bunun üzerine görüşme talebimi ge ri almak zorunda kaldım. 27 Şubat günü CHP Ortak Grup toplantısında yaptığım ve tam metnini kamuoyuna açıkladığım konuşmamda, bu olaylara, ayrıntıya girmeksizin bir ölçüde değinmiştim.»

CHP'nin endişeleri

CHP Genel Başkanına göre, Yüksek Komuta Heyetinin 21 Şubat günü yayınladığı bildiriden öğrenildiğine göre, Komutanlar, AP Genel Başkanı Demirel'le de görüşmek is temişler, fakat Demirel, Komutanların isteğini de reddetmişti. Yüksek Komuta Heyetinin bildirisine AP Genel Başkanının verdiği cevapla da ortam büsbütün gerginleşmişti ve o ortamda CHP'nin başka bir girişim de bulunabilmesi olanağı da kalmamıştı.

Ecevit daha sonra şunları belirtti:

«— Cumhurbaşkanlığı seçimi gü nü çok yaklaşmakla beraber, oylarıyla seçim sonuçlarını belirleyebilecek durumda olan çoğunluk partisinin kimi aday düşündüğü veya kimi seçmek istediği konusunda hiçbir işaret ortaya çıkmamıştır. Bu durum, kuşkuları ve huzursuzluğu büsbütün artırmış olsa gerektir.

O arada, dün, Sayın Gürler'in aday olabilmesi için gerekli mekaniz ma işletilmeye başlatılmıştır.

Temenni ederdim ki, Parlâmento içinden uygun nitelikte bir kimsenin seçilmesi olanağı sonuna kadar denenmedikçe veya Parlâmento ço ğunluğunun görüş birliği saptanmadıkça, Parlâmento dışından bir değerli kimsenin adaylığı için harekete geçilmesin. Fakat, harekete geçildi ği artık ortadadır.

CHP Grupu, hiçbir muhtemel a day üzerinde bir müzakere yapmış veya karar almış değildir. Cumhurbaşkanlığı seçimi sonucunu kendi oyları ile belirliyebilecek durumda olmadığı için, adaylar kesinlikle bel li olmadan CHP grupunun konuyu görüşmesi çok yersiz, hattâ sakıncalı olurdu.

Onun için şu âna kadar bundan kaçınılmıştı. Sayın Orgeneral Faruk Gürler'in adaylığı konusunda da hiçbir görüşmemiz olmamıştır. Grubumuzda bir karar alınmamıştır ve ima yoluyla bile hiçbir kimse ye bir eğilim belirtilmemiştir. Konu üzerinde büyük bir duyarlıkla duruşum, Sayın Gürler'in kişiliği ile as la ilgili değildir. Bu duyarlığımın ve açıklamamın tek nedeni, Cumhuri-

yetimizin 50'nci yıldönümünde ve Türk demokrasisinin bir bunalımdan geçmekte olduğu bir dönemde Cumhurbaşkanlığı seçimi ve Parlâmento üzerine en küçük bir gölge düşmemesi kaygısıdır.

Eğer başka partiler veya gruplar, bizim bilgimiz dışında, Sayın Cumhurbaşkanına Sayın Gürler'in a daylığı için mutabakatlarını bildirmiş veya ihsas etmiş değillerse, Cumhurbaşkanlığı seçimini herşeye rağmen Parlâmentonun serbest iradesi dışında sonuçlandırmaya çalışmak asla sözkonusu olmamalıdır. Parlâmento dışından bir adayın, kontenjan senatörlüğü yoluyla Cumhurbaşkanlığına aday olması, esas itibariyle, Anayasaya aykırı sayılmasa bile, bir zorlama kuşkusunun en küçük ölçüde bile yaratılması cumhuriyete, demokrasiye, parlâmenter rejime ve Anayasaya sınırsız zarar verebilir.»

CHP Genel Başkanı, demecinin sonunda iki öneride bulunarak, şöyle dedi:

«— Bunun için önerilerim şunlardır:

1 - Iş işten büsbütün geçmedi ise, Parlâmentonun serbest iradesinin nasıl belireceğine önceden iyi teşmis konulmadan başlaması çok sakıncalı olabilecek girişimler bir noktada durmalıdır.

2 — Bu bakımdan zaman geçmiş ise, Parlâmentonun serbest iradesi ile yapılacak seçimlerin sonuçları ne olursa olsun, bunun herkes taarfından saygı ile karşılanacağını kuşku altında bırakabilecek her türlü beyandan veya davranıştan herkes kaçınmalıdır.

Cumhuriyetin ve demokrasinin yaşamasını, Parlâmentonun itibarının korunmasını isteyen bir kimse olarak, varılan bu aşamada önerilerim ve dileklerim bunlardır.»

Ordu

Gürler'den sonra Sancar

Orgeneral Faruk Gürler'in Genelkurmay Başkanlığından emekliliğini isteyerek ayrılmasından sonraki gelişmeler pek hızlı cereyan etti ve boşalan Genelkurmay Başkanlığına, ertesi gün, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Semih Sancar atandı.

Bir gün önce Orgeneral Gürler'in emeklilik isteğini kabul eden Bakanlar Kurulu, bir gün sonraki toplantısında da Genelkurmay Başkanlığına Orgenerl Sancar'ın atanmasını kararlaştırdı ve bu konuda hazırlanan kararname, onaylanmak üzere, Çankaya Köşküne gönderildi.

Oysa Sancar'ın, yeni cumhurbaşkanı seçilinceye kadar, en kıdemli Orgeneral olarak, Genelkurmay Başkanlığına vekâlet edeceği, asıl atamanın bundan sonra ve yeni cumhurbaşkanının onayı alınarak yapılacağı sanılıyordu. Bu arada, Genelkurmay Başkanlığı adayları arasında Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Muhsin Batur'un bulunduğu da bildiriliyordu. Atamadan önceki söylentilere göre, Semih Sancar Genelkurmay Başkanı olduğu takdirde,

Kara Kuvvetleri Komutanlığına Millî Savunma Bakanlığı Müşteşarı Orgeneral Eşref Akıncı, Millî Savunma Bakanlığı Müsteşarlığına Birinci Ordu Komutanı Orgeneral Faik Türün, Birinci Ordu Komutanlığına da Harp Akademileri Komutanı Orgeneral Suat Aktulga getirileceklerdi. Genelkurmay Başkanlığına Orgeneral Batur'un getirilmesi halinde ise Hava Kuvvetleri Komutanlığı görevi Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Hava Orgenerali Nahit Özgür'e verilecekti.

13 TUTTURDUK!

Pahalılık korkunç. Fiyatlar jet hızı.
— Hele sabret! 13 Mart gelsin..

Yabancılar Ankara'yı «istenmeyen şehir» ilân ettiler.
— Hele sabret! 13 Mart gelsin..

Reformlardan ne haber?
— Hele sabret! 13 Mart gelsin..

Grevler, toplu sözleşmeler..
— Hele sabret! 13 Mart gelsin..

Öğretmen kıyımı..
— Canım, sabret! 13 Mart gelsin

Siyasi af, genel af?
— Hele hele... 13 Mart gelsin!

Hükümet düşecek mi?
— 13 Mart gelsin..

Partilerdeki zigzag?
— Hele 13 Mart gelsin..

Ya bu minik partilerin birleşmesi?
— Canım, hele 13 Mart gelsin..

Ve nihayet, 13 Mart gelip çattı.

Ve Türkiye, birkaç yıllık, bir dinmeden sonra, nihayet 13 tutturdu!

Çok önemli üç tasarı

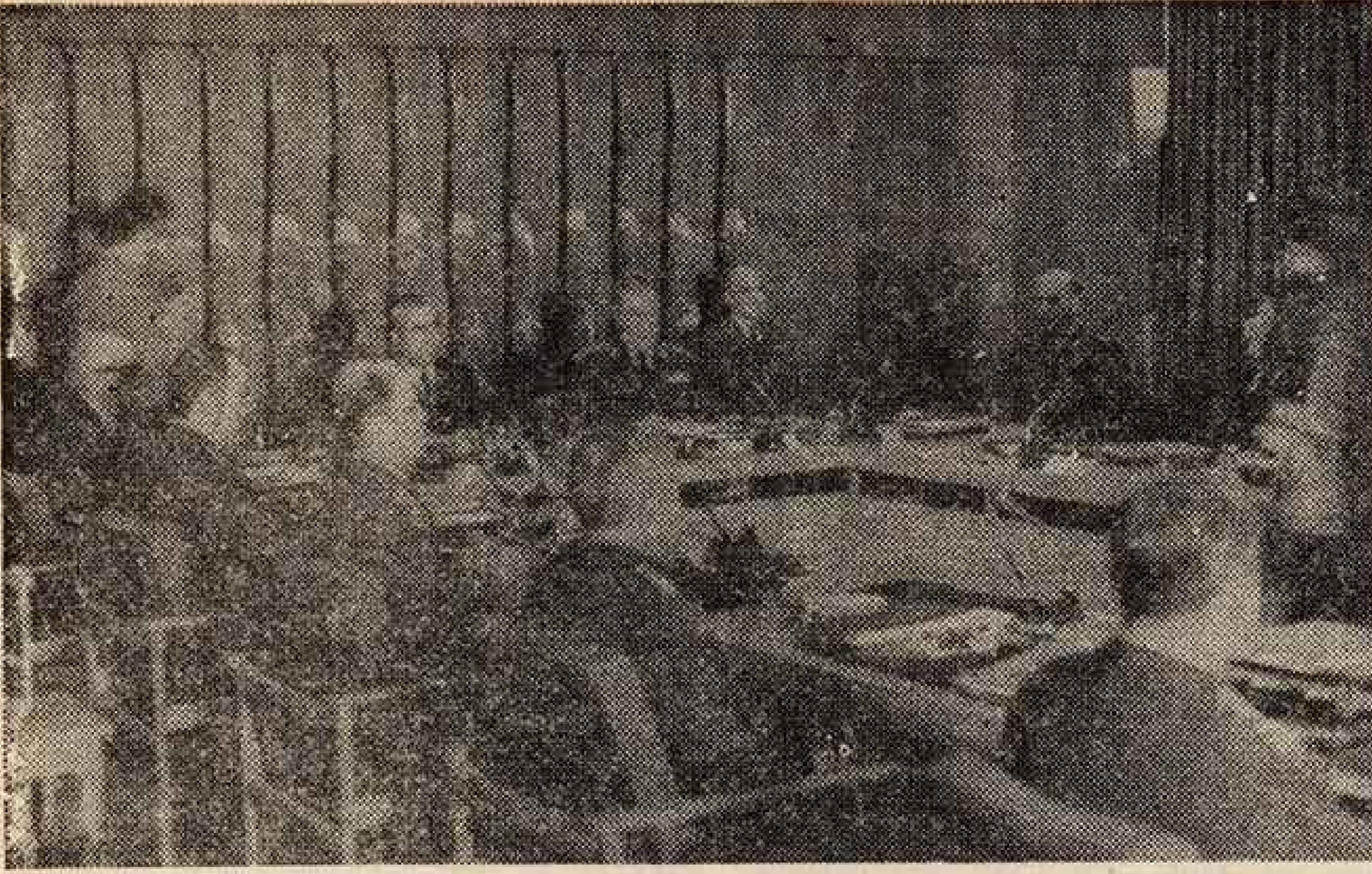
Ordu yüksek kademelerinde bundan sonra yapılması gereken atamalar merakla beklenirken, Hükümet de, Silâhlı Kuvvetlerle ilgili olarak, Parlâmentoya üç ayrı tasarı sevketti ve bunların öncelik ve ivedilikle görüşülerek kanunlaştırılmasını istedi. Tasarılardan biri, Kuvvet Komutanlarının görev sürelerinin birer yıllık süreyle iki defa uzatılabilmesini; ikincisi, Tümgeneral ve Tümamirallerin emeklilik yaş haddinin 60'dan 63'e çıkarılmasını; üçüncüsü de, Ordudaki General ve Amiral sayısının artırılmasını öngörüyordu.

Kuvvet Komutanlarının görev sürelerinin uzatılabilmesini sağlayan tasarıya göre, aynı kişinin Genelkurmay Başkanı olması halinde her iki makamdaki görev süresini uzatma işlemi üç yılı geçemiyecekti.

Komutanların görev süresinin uzatılması, Genelkurmay Başkanının teklifi, Millî Savunma Bakanının inhası ve Başbakanın imzalayacağı kararnamenin Cumhurbaşkanının onayından geçmesiyle mümkün olabilecekti.

Tasarı, 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun 49'-uncu maddesine şu fıkranın eklenmesini öngörüyordu:

«Orgeneral ve Oramiral rütbe bekleme süresini tamamlayan Kuvvet Komutanlarının görev süreleri, Genelkurmay Başkanının teklifi, Millî Savunma Bakanının inhası, Başbakanın imzalayacağı ve Cumhurbaşkanının onaylayacağı kararname ile birer yıllık süre ile iki yıl uzatılabilir. Aynı şahsın Genelkurmay Başkanı olması halinde her iki makamdaki görev süreleri uzatımı toplam olarak üç yılı geçemez. Bu Orgeneral

ASKERİ ŞURA TOPLANTIDA : Silâhlı Kuvvetlerle ilgili tasarılar

ler ve Oramiraller kadro oranı dışına çıkarılırlar.»

Tasarının gerekçesinde de şöyle deniliyordu:

«Tatbikatta özellikle Kara Kuvvetlerinde Ordu Komutanlığı yapan Orgeneraller, Kara Kuvvetleri Komutanlığına atanmakta olduklarından bu görevde çoğunlukla bir yıl süreyle kalabilmekte, prensiplerini uygulamadan ve köklü bir icraata başlayamadan rütbe bekleme süresinin sona ermesi sebebiyle emekliye sevkedilmektedir. Bu durum ise hizmetin aleyhine olmaktadır. Uygulamada ortaya çıkan sakıncaları gidermek amacıyla Kuvvet Komutanlığına atanan Orgeneral ve Oramirallerin hizmet süreleri bu görevde bırakılmaları şartıyla birer yıldan iki yıl uzatılmaktadır. Bu şekilde hizmet süresi uzatılan Orgeneral ve Oramirallerin Genelkurmay Başkanı olması halinde 66. Madde gereğince görev süresi uzatımına tâbi tutulduğu takdirde her iki uzatma süresi toplam üç yıldan fazla olamıyacaktır.»

Aynı tasarıyla aynı kanunun 49' uncu maddesinin (f) bendi de değiştirilerek, hizmet süresi bu şekilde uzatılan Orgeneral ve Oramirallerin bu süre içinde veya sonunda emekliye ayrılmaları halinde kadrosuzluk tazminatı almaları da hükme bağlanıyordu.

Emekli Sandığı Kanununun 40'ın cı maddesinin (f) fıkrasındaki (1) işaretli bendinde değişiklik yapan öteki tasarı ise Tuğgeneral ve Tuğamirallerin emeklilik yaşını yine 60'ta bırakıyor, fakat «hizmet farkının gereği olarak» Tümgenerallerle Tümamirallerin emeklilik yaşını 63'e çıkarıyordu. Tasarı, görüşülmek üzere Maliye Komisyonuna sevkedilmişti.

Birtakım haklar

926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununu değiştiren tasarı da General ve Amiral kadro oranlarını subay toplamının yüzde 1'inden yüzde 1,2'sine yükseltiyordu. Ayrıca, üstün başarı gösteren subayların erken terfii sağlanıyor, Harp Akademilerini bitiren kurmay subaylarla tıpta ve veterinerlikte uzmanlık belgesi alan, doktora yapan ve doçent olanlara kıdem hakkı tanınıyor, assubaylara da üstün başarı ve öğrenim kıdemi verilmesi öngörülüyordu.

Tasarının gerekçesinde şöyle deniliyordu:

«1967 yılında çıkarılmış olan 926 sayılı kanunun altı yıllık uygulamasında çeşitli aksaklıklar ve noksanlıklar görüldüğü, bunların başında, üstün başarı gösteren personeli teşvik edici bir hüküm bulunmaması, kurmaylık veya uzmanlık öğrenimi yapan subaylara ek bir kıdem tanınmadığı için bu alanlara rağbetin azalmış bulunması, kadrosuzluk nedeniyle terfi edemiyen Yarbay ve Albayların iki yıl içinde terfi olanaklarını kaybetmek gibi bir haksızlığa uğramaları, General - Amiral kadrosuna tanınan yüzde 1 oranın yetersizliği bu tasarının hazırlanmasına yol açmıştır.»

Getirilen hükümler

Bu aksaklıkların giderilmesi amacıyla tasarı şu hükümleri getiriyordu:

1 — Silâhlı Kuvvetlerde Harp Akademilerini ve Yüksek Mühendislik öğrenimini başarıyla bitirenlere, tıpta ve veterinerlikte uzmanlık belgesi alanlar ile diğer mesleklerde doktora yapanlara lisans üstü tahsil kıdemi tanınacaktır.

2 — Kuvvet Komutanlıkları ve Jandarma Genel Komutanlığında Binbaşı ve Yüzbaşılıkta normal bekleme süreleri bitimine bir yıl kalabu subaylar, aldıkları sicil notu ortalaması, sicil tam notunun yüzde 90 veya daha yukarısında ise bir yıl üstün başarı kıdemi ile bir üst rütbeye yükseleceklerdir. Ancak, bu yükselmedeki subay oranı muharip sınıflar toplâmının yüzde dördü, yardımcı sınıflar oranının da yüzde ikisi kadarını geçmeyecektir.

3 — Kadrosuzluk nedeniyle terfi edemiyen subaylara yeni bir imkân açmak amacıyla da şu hükümlere yer veriliyordu:

Yükselme sırasına girmiş olan albayların sicil notu ortalaması, tam notun yüzde 65'i veya daha yukarısında olanlar, kurmay sınıfına bakılmaksızın, kendi sınıfları için de notlarına göre sıralanacaktır.

Altı yıl ve daha fazlasını tamamlayan albaylardan hangi sınıfların ne miktarının hizmete devam ettirileceğine Yüksek Askerî Şûra karar verecektir.

4 — Bir üst rütbeye yükselecek amiral sayısı. yükselecekleri rütbenin birinci yıl kontenjanına eşit veya bundan az ise, bunların üst rütbeye yükselmeleri Kuvvet Komutanının teklifi Yüksek Askeri Şûranın üçte iki oyla kabulü ve Genelkurmay Başkanının onayına bağlı olacaktır.

General ve amiral sayısı

Tasarı ayrıca, general ve amiral rütbeleri kontenjanını artırıyor, görevde bırakma olanak ve takdirini de İdareye veriyordu. Ancak, bu kontenjan artırma hakkından sadece yeni terfi edecek subayların değil, eski general ve amirallerin de yararlanabilmesi için general ve amirallik kadro oranlarında yapılan

değişikliğin 30 Ağustos 1978 tarihinde uygulanması uygun görülüyordu. Bu nedenle 14 Temmuz 1971 tarihinden önce tuğgeneral ve tümgeneral rütbelerinde bulunanlardan bu yıl ve 1973 tarihinde terfi sırasına girenlere, bu rütbenin bir üst rütbe kontenjanı uygulanacaktı. Öğrenim kıdemine hak kazanmış olan subay ve assubayların da intibakları yapılacak, emsallerine verilen kıdem bunlara da tanınacak, fakat terfi nedeniyle yükselen maaşlarının eski ve birikmiş farkları ödenmiyecekti.

Bu tasarılardan Kuvvet Komutanlarının görev süresinin uzatılabil mesini sağlayanının başından ilginç bir olay da geçmişti. Tasarı, Bakanlar Kurulunda kabul edildikten sonra Parlâmentoya gönderilmiş ve Millî Savunma Komisyonunda incelenmek istenmişti. Ancak, komisyon başkanı, tasarıda Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan, Nuri Kodamanoğlu'nun imzasının bulunmadığını görünce tasarıyı gündemden çıkarmış ve durumu Hükümete bildirmişti. Bu olay, tasarıyı Enerji Bakanının imzalamaktan kaçındığı şeklinde yorumlanmıştı. Fakat Hükümet, böyle bir durum olmadığını, Enerji Bakanının fazla meşguliyeti nedeniyle tasarıyı imzalamayı unuttuğunu bildirmiş ve imzalı metnini yeniden Parlâmentoya göndermişti.

Güçbirliği

Oldu da bitti mâşallah!

CHP'den 1967 yılında ayrılan Turhan Feyzioğlu ve arkadaşları ile onların ayrılmalarında büyük rolü bulunan ve geçen yıl partilerinden ayrılıp CP'yi kuran Kemal Satır ve arkadaşları, geçen haftanın son günü gerçekleştirilen bir kongrede can - ciğer kuzu sarması olup birbirleriyle birleştiler.

Politika hayatımızın pek renkli kişilerinden olan Osman Bölükbaşı politikadan elini eteğini çektiğinden bu yana gerçekten büyük bir boşluk meydana gelmiş ve artık eğlenceli kongreler dönemi tarihe karışıp gitmişti. Şimdi güçbirliği yapanlar, Bölükbaşı döneminin bu eğlenceli kongrelerini yeniden ihya ettiler, son günlerde pek asık suratlı hale gelen politika hayatımıza renk kattılar.

Flört devresi

Güçbirlikçilerin biraraya gelmeleri ve bir gün içinde iki kongre birden toplamaları o kadar kolay olmadı. Çünkü, CHP'den Kemal Satır'la birlikte ayrılmış olanlar, kendilerinden daha önce ayrılmış olan Feyzioğlu ve arkadaşları içjin söylenmedik söz bırakmamışlardı. Elbette bunların birleşmesi o kadar kolay olmıyacaktı. Ne var ki, önümüzdeki birkaç ay içinde seçim yapılacaktı. Bu zamana kadar herşey unutulmaz ve bir kardeşlik havası yaratılmazsa, bir tabelâ partisi olmaktan öteye geçememiş MGP ve bir tabelâ partisi bile olamamış bir CP ne yapacaklardı, seçimlerde kimin oyunu alacaklardı?

Feyzioğlu'lar ve Satır'lar, CHP'den, ortanın solu politikasına karşı oldukları için ayrılmış değiller miydi? Şu halde, arada geçen zaman da olup bitenler unutulmalı ve bu i deal etrafında bir güçbirliği sağlanmalı idi.

Bunu hem MGP'lilerin çoğu, hem de CP'lilerin bir kısmı gönüllerinden geçiriyorlardı ama, ortada hem geçmiş günlerde söylenmiş sözlerin hesabı vardı, hem de güçbirliği yapıldığı zaman bir takım makam fedakârlıklarında bulunmak gerekiyordu. Feyzioğlu, iki grupun bir üçüncü partide birleşmesi görüşünü kesinlikle benimsemiyordu. Kemal Satır ise MGP'ye iltihak etmeyi kendine yedi remiyordu. Bu da güçbirliğinin gerçekleşmesini geciktiren üçüncü nedendi.

Feyzioğlu, partisinin bir seçime girmiş olduğunu ve iyi - kötü sonuç almış bulunduğunu bilen ve bunu değerlendirmeyi iyi beceren bir politikacı idi. Karşısındakiler ise, nihayet, kurdukları il merkezlerine tabelâ asmaktan bile âciz olanlarla, iki parti arasında kalmış bir avuç parlâmenterden ibaretti. Parsayı bunlara kaptırmak, Feyzioğlu'nun ne politika anlayışına ve ne de dillere destan Kayserililik şânına yakışırdı. Onun için, daha ilk başta restini çekti: Ya MGP'ye girerlerdi, ya da baş larının çaresine bakarlardı.

Baş olsun da..

Kemal Satır ve has yaveri Ali İhsan Göğüş'e kalsa, Feyzioğlu'nun partisine girmektense tabelâsız partiyi seçimlere kadar sürüklemek evlâ idi. Fakat ne var ki, öteki arkadaşları ve bağımsız kalanlar hiç de kendileri gibi düşünmüyorlar, seçimlere bir ümit ışığı ile girmeyi tercih ediyorlardı. Bunun içindir ki, CP'nin Genel Başkan Yardımcılarından Mehmet Hazer, Kemal Satır'ı hop oturtup hop kaldırtan birleşme haberlerini el altından basına sızdırıyor, bu arada Genel İdare Kurulunda olup bitenleri de Turhan Feyzioğlu'nun kulağına gidecek biçimde şurada - burada açıklıyordu.

Kemal Satır ve has yâveri Göğüş, Turhan Feyzioğlunun değil ama, kendi kurucu arkadaşlarının ve bağımsızların baskısı altından kurtulamamış, sonunda güçbirliği hareketinin MGP içinde gerçekleştirilmesi görüşüne yatmıştı. Ama ne yapacak edecek, güçbirliği hareketinin o lumlu sonuçlanmasının kefareti olarak gireceği partide CP'deki Genel Başkanlığına paralel bir makam ele geçirecekti.

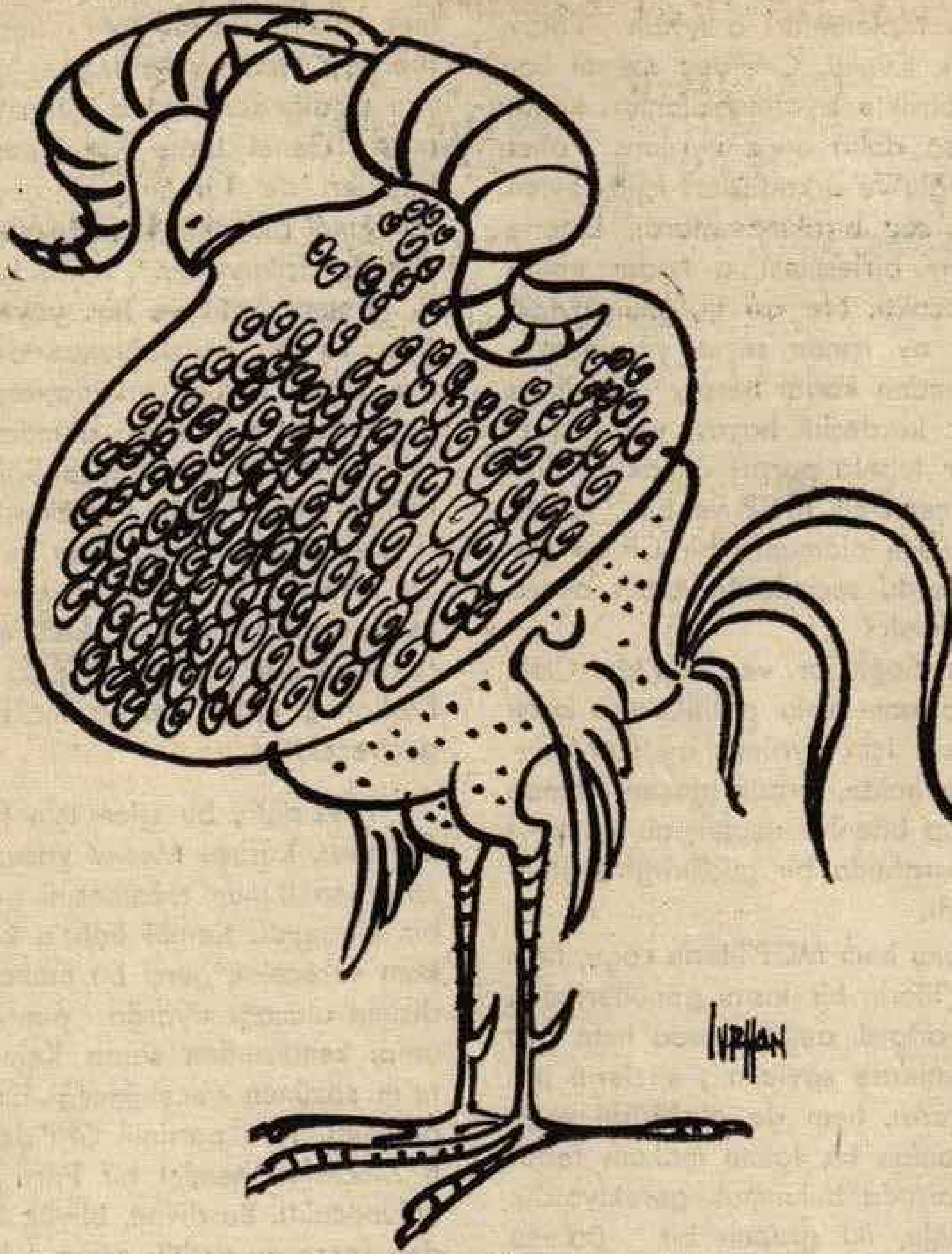
Feyzioğlu, bu işler için biçilmiş kaftandı. Kurucu Meclis yasasını hazırlarken bunun tecrübesini geçirmiş bir kimseydi. Kemal Satır'a bir makam verecekti, gerçi bu makam kendisinin alacağı ayarda olmıyacaktı ama, kendisinden sonra Kemal Satır'ın sözünün geçebileceği bir yer olacaktı. Yeni partinin CHP'deki Parti Meclisine benzer bir Parti Divanı bulunacaktı. Bu divan, büyük kongreden sonra en yetkili organ kılınacaktı ve Kemal Satır işte bu divanın başkanı yapılacaktı.

Herkes memnun edilmeli

Doğrusunu söylemek gerekirse, Feyzioğlu bu divan meselesini çok iyi âyarlamış ve icat etmişti. Divanı 50 kişilik yaptı. Hem kendi partisindeki irikıyımlar, hem CP'den transfer edenler, hem de bağımsızlar böylece hiç fire vermeden Partinin en yüksek organında görev almış olacaklardı. Yani Feyzioğlu'nun icat ettiği kuruluş, bir bakıma herkesi iş ve makam sahibi yapmayı sağlayacaktı.

Makam ve mevki sahibi olmak politikacı için en önemli şeydi. Bu en önemli şey böylece halledilince, gerisi vızgelirdi! Nihayet bir program hazırlanacak, partinin görüşü tesbit edilecek ve iktidara gelindiği zaman neler yapılacağı belirlenecekti. Bundan kolay ne vardı?

50 kişilik parti divanı icadı, bundan sonraki işlerin hızla gerçekleştirilmesinde büyük yardımcı olmuştu. CP'nin 16 kişilik Kurucular Meclisi, partinin faaliyete geçişinden 5 ay 25 gün sonra Kemal Satır'ın başkanlığında yaptığı toplantıda güçbir

Güç birliği

liğini gerçekleştirmek için fesih kararı alıyordu. Karar, hayırlı uğurlu olması dilekleri arasında ve oybirliği ile alındı. Fakat, CP'nin Kurucular Meclisi ihtiyatı elden bırakmamıştı. Ne olur ne olmaz düşüncesiyle bu fesih kararının yürürlüğe girmesi, bazı şartların oluşmasına bağlanmıştı. Feyzioğlu'nun MGP'si olağanüstü büyük kongresini toplayacak, bu kongrede partinin adı *Cumhuriyetçi Güven Partisi* (CGP) olarak değiştirilecek ve parti tüzüğüne partinin kongreden sonra en yetkili organı olarak 50 kişilik *Parti Divanı* kurulduğuna dair hüküm konulması kabul edilecekti. Fesih kararı ancak bu işlemler resmiyete intikal ettikten sonra geçerli olacaktı.

Kurucular Meclisi belki de haklıydı, çünkü karşılarında ne de olsa bir Turhan Feyzioğlu bulunuyordu!

Kongreler kongresi

MGP'nin olağanüstü kongresi, işte bu fesih kararının alınmasından ve açıklanmasından sonra, Selim Sırrı Tarcan Spor Salonunda toplandı. Kongreye, güçbirlikçilerin MGP dışındaki kanadından kimse katılmadı. Hazırlanan mizansene göre, olağanüstü kongre, partinin adını ve tüzüğünü değiştirdikten sonra, Kemal Satır salona girecek, kapıda Feyzioğlu tarafından iki yanağından öpülerek karşılanacak ve delegeler tarafından birkaç dakika süreyle ayakta alkışlanacaktı. Bu arada Ankara Belediyesinden kiralanan bando da devamlı marşlar çalarak heyecanı en yüksek noktaya vardıracaktı.

Kongre bütün bunlara uygun olarak partinin adını değiştirdi ve tüzüğe Parti Divanı hükmünü koydu. Bu arada Kongre Başkanı da, artık zamanı gelmiştir diye düşünerek, delegelere, Kemal Satır'ın bir kaç dakika sonra kongreyi teşrif edeceğini müjdeledi. Feyzioğlu en sempatik haliyle Satır'ı karşılamak için salonun giriş kapısına yöneldi. Birkaç dakika geçti, on - onbeş dakika da ha geçti. Fakat Satır ortalarda yoktu. Gecikmeye trafik sıkışıklığının sebep olduğu yolunda birkaç mâzeret anlatıldı. Fakat aradan yarım saat geçmişti, Satır hâlâ ortalıkta görünmüyordu. Kongre Başkanı, yanındaki kâtiplerden birine, *«yahu, ayıp oluyor, Anadolu Kulübüne bir defa daha telefon edin.»* dedi ve sözünü tamamladıktan sonra bandonun şefini yanına çağırarak *«hareketli havalar»* çalmaları ricasında bulundu.

Teşriflerini getirdiler

Kemal Satır nihayet, tam bir saatlik bir gecikmeden sonra salonun giriş kapısında göründü. Bando da İzmir marşını çalmaya başlamıştı. İzmir marşının çalındığını duyan delegeler, hep birlikte, Satır için alkış tutmaya başladılar. Kapının önünde de bir şapırtıdır başladı. MGP'den CGP'ye dönüşen partinin ileri gelenleri birbirlerini şap şup öperek tebrik ediyorlar ve önlerine aldıkları Satır'ı başkanlık kürsüsüne doğru yürütüyorlardı.

Olağanüstü kongre bu hava içinde sona erdi.

Öğleden sonra da CGP'nin büyük kongresi yine aynı delegelerle ve yine aynı salonda toplandı. Kongrenin başkanlığına Kemal Satır aday gösterildi ve oybirliği ile seçildi. Satır, böyle olacağını daha birkaç gün önceden biliyordu ve kongreden bir gün önce teksir ettirip basına dağıttığı konuşmasında, *«Atatürkçü güçbirliğinin ilk büyük tarihî kongresine beni başkan seçmek suretiyle göstermek lûtfunda bulunduğunuz teveccühe ve itimada yürekten teşekkürlerimi sunar...»* diyordu.

Satır'ın bu sözleri karşısında Mebrure Aksoley ile Nermin Neftçi gözyaşlarını tutamadılar. Delegeler de devamlı olarak kongre başkanlarını alkışlıyor, bu yüzden ne söylediklerinin anlaşılmasını engelliyorlardı. Meraklı kongre delegeleri, Kemal Satır'ın ne konuştuğunu ertesi gün gazeteleri okumak suretiyle öğrenebilmiş olmalıdırlar!

Kongreye, Muammer Erten ve Lebit Yurdoğlu dışında, bütün bağımsız halkçılar ile CP'liler gelmişlerdi. Feyzioğlu, MGP'li arkadaşlarının güçbirlikçi arkadaşvlarına gereken misafirperverliği ve yakınlığı göstermelerini istiyor, onların bütün hareketlerini kontrol altında bulunduruyordu.

Kongre, yeni partinin amblemi olarak koç'u muhafaza etti, CP'nin horozu ise tarihe karıştı. Kongre dağılırken çok kimse, *«Eh çok şükür, bu günleri de gördük.. Bir de koçumuzun şişmanladığı günleri görürsek, gam yemeyiz»* diyordu.

Eşitsiz gelişme yasası

Mete Turçay

Tarihte, yasaların varlığından söz edilebileceği öl çüde, «eşitsiz gelişme» bir tarih yasasıdır. Gerçekten, hangi tarih dönemini gözlemlersek gözlemleyelim, çeşitli ülkelerin aynı gelişme düzeyinde olmadıkları dikkatimizi çeker. Kimi ülkeler, ötekilerinden ileridır. Bu durum, geri kalmış olanları sıçramaya zorlar. Geri bir ülke, ilerlemişlerin geçtikleri bütün aşamaları birer birer yeniden yaşamak zorunda değildir. Herhangi bir anda yeryüzünde ulaşılmış ne varsa, yeni gelişen ülke önceki adımları atlayarak onları benimseyebilir. Geri kalmışların, işte bu anlamda bir ayrıcalıkları (imtiyazları) vardır. Kızılderililer ok ile yaydan doğruca tüfeğe geçmişlerdir. Fakat, bu ara aşamaları atlama olanağı mutlak olmadığı gibi, söz konusu ayrıcalığın kullanılması da her durumda başarılı ve yararlı olamamaktadır. Çağdaş uygarlık düze yine erişme savaşı içindeki Türkiye bakımından, bu noktaları iyice düşünmemiz gerekir.

Geri kalmışlığın ayrıcalığından yararlanmak, belli bir takım iç ve dış güçlükleri çözebilme yeteneğine bağlıdır. İç güçlükler, yerleşik eskı düzenin yeniliğe karşı direnmesinden çıkmaktadır. Toplumsal kurumlar arasında, birleşik kaplardaki su gibi, birbirlerinin düzeyini belirleyen yakın bir ilişkinin bulunması, maddi olmayan kültürü de değiştirmeden, aşılanan teknolojinin tutmasını zorlaştırır. Kuzey Amerika'da Kızılderililerin ok ile yaydan doğruca tüfeğe geçivermeleri, kendi iç gelişmelerinin zorlamasıyla yada bilinçli bir atılımla olmamış, aralarındaki rekabetten ötürü İngilizler Fransızlara, Fransızlar İngilizlere karşı kullanmaları için kabilelerin eline tüfek tutuşturmuşlardır. Eşitsiz gelişmeden böyle yararlanmaları, Kızılderili uluslarını beyaz emperyalizmin önünde yok olmaktan kurtaramamıştır. Dış kuvvetler, ileri yanlarını geri kalmış halklarla her zaman paylaşmaya hazır ve istekli değildir. İşlerine geldiği anlarda ve şekillerde kendi teknolojilerinin ürünlerini verirler. Ne var ki, bunları almak zorunlu olduğu kadar, tehlikelidir de.

Aşılanma yoluyla gelişmede, iktisadi kalkınmanın yanısıra ortaya çıkan siyasal ve toplumsal sorunları da gözden uzak tutmamak gerekir. Çünkü, bir kere bunlar uzun vâdede birbirlerinden ayrılamaz, sonra da «ilerilik» yalnızca ekonomik göstergelerle ölçülebilecek bir şey değildir. Birinci Petro'nun Çarlık Rusyasına getirdiği yenilikler, ilk bakışta o ülke tarihinin ileri bir atılımıdır. Fakat siyasal ve toplumsal sorunların iyi çözülememiş olması, teknolojik yeniliklerin, dağılma sürecindeki toprak köleliğini pekiştirmesine ve gerici siyasal rejimin güçlenmesine yol açması sonucunu doğurmuş, bunlar da Rusya'nın her bakımdan gelişmesini geciktirmiştir. Kendi yakın tarihimizden de bir örnek verebiliriz: İkinci Dünya Savaşından sonra benimsediğimiz çok - partili demokratik düzen, tek - parti baskısı altında bir ölçüde yavaş yavaş güçsüzleşen feodal yapıya oy mekanizması yoluyla yeni bir canlılık aşılamıştır. Topraklarını elden çıkardıkları için bölgelerinde nüfuzları sönmeye yüztutan bir takım ağalar - beyler, yeni siyasal düzenlemeden yararlanarak güç kazanmışlar, bu da hiç kuş kusuz, toprak üstündeki maddî hâkimiyetlerini geri getirmiştir.

Böyle örneklerden alınacak ders, keşke «eski yol değiştirilmeseydi» olmamalıdır. Bir alanda sağlanan gelişmenin, bütün toplumsal alanlarda birleşik bir gelişme çabasıyla desteklenmesi gerekir. Bu yapılmaz sa, ileri görünüşlü atılımların yenileşme gayretlerini vurması ve eskinin direncine yardım etmesi her zaman mümkündür.

Tehlikelerine işaret ettikten sonra, geri kalmış bir ülkenin, gelişimin ara aşamalarını atlayarak, belli bir anda ulaşılmış en ileri bulgulardan yararlanması olanağına bir kez daha dönebiliriz. Bu konunun belli bir takım iç ve dış güçlükleri çözebilme yeteneğine bağlı olduğunu yukarıda da söylemiştik. Şimdi, bu güçlükleri biraz daha somut bir biçimde görelim:

Birçok malların üretimi, çeşitli teknoloji düzeylerinde yapılabilir. Bunların yenileri, genellikle sermaye - yoğun teknoloji niteliğindedir. Oysa, geri bir ülke, başkalarına yetişmek için mutlaka ileri teknoloji kullanmak zorundadır. Fakat bu bakımdan iki büyük sıkıntıyla karşılaşılır. Bir kere, İran, Libya ya da Suudi Arabistan petrolü gibi doğal bir nimet olmadıkça, siyasal, toplumsal ve ekonomik bir düzen değişikliğine gitmeden yeni teknolojiyi satın alacak kaynaklar bulmak zor olur. Sonra, sermaye - yoğun teknoloji kullanmak, işgücü fazlasını arttırarak daha adaletsiz bir durum ortaya çıkaracaktır. Ne var ki, bütün bunlar, Türkiye gibi geri kalmış, ama büsbütün gelişmemiş olmayan bir ülkede çaresi bulunamıyacak şeyler değildir. Memleketimizde yeterli kaynaklar vardır ve bunlar gerçekten demokratik bir plânlamayla istenilen hedeflere yöneltilebilir. İstihdam sorunuyla ilgili olarak ise, kilit endüstrilerin dışında, şimdilik emek - yoğun teknolojilere de yer vermek kaçınılmaz görünüyor. Bu gibi meseleleri çözebilecek olduktan sonra, dış güçlükleri üstelerinden gelinemeyecek kadar büyük saymaya gerek yoktur. Çünkü, haysiyetli davranabilecek bir ülke için, yabancı devletler arasındaki çelişkilerden yararlanarak birinden alamadığı bir yeniliği ötekinden sağlamanın yolu her zaman açıktır.

Özetle: Türkiye azınlık diktası tehditleri karşısında demokratik bir çizgide diretir ve onun bütün gereklerini yerine getirirse, dış politikasında da buna uygun bir ulusal çıkar anlayışını uygularsa, geri kalmışlığın çemberinden kendisini kurtarabilecektir.

"hafıza-i beşer nisyan ile malûldür" arşiv ise asla unutmaz!

«Petrollerimiz yabancılara kaptırılmamalıdır» demişlerdi

Feyzioğlu, şöyle devam ediyordu:

«Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı, Maden Tetkik Arama Enstitüsünün devamı olarak çalışan bir müessesedir. Bu millî müessese ki Türkiye'de bugün verimli *petrol sahası olarak ne varsa bu müessese bulmuştur.* O şerefli müessese ki Batman'ın, Garzan'ın, Siirt denilen 5'inci bölgenin topraklarından petrol fışkırtmıştır. Bu müesseseye, bu millî müesseseye Vekilin bu kür süden reva gördüğü ithamları rakip bir müessesenin sözcüsü konuşsaydı nezaket icabı söyliyemezdi arkadaşlarım. Rakip bir müessesenin sözcüsü Mobil'in veya Shell'in bir sözcüsünden gelse idi, hiç değilse derdi ki, arkadaşlarım (gürültüler)... derdi ki, arkadaşlarım, az personelle, az imkânla, az para ile 150 milyon liralık sermaye ile bu şirket bizim 1963 senesinde istihsal ettiğimizin on mislini istihsal edebilmiştir. Bu millî şirket başarı kazanmıştır, muvaffak olmuştur, sözünü söylemeye, istatistiklere bakarak elbette ki bir yabancı dahi mecbur olurdu. Arkadaşlarım, rakamları veriyorum, muvaffak olmadığınndan bahsedilen Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı, petrolü bulup çıkaran Maden Tetkik Arama Enstitüsünün bu devamı Türkiye'de on bin tondan otuz tonlardan başlıyarak 1961 senesinde 300 bin tona ve üç sene gibi kısa bir plân döneminde yüzde yüz sağlıyarak 650 bin tona Türkiye'de istihsali yükselmiştir.

Uzun yıllardan beri çok daha büyük sermayeler, devletlere bedel güçlere sahibolan *yabancı şirketlerin Türkiye'de çıkardıkları miktarlara bakınız.* 1961 — 62 rakamlarına bakınız, 1963 — 64 rakamlarına bakınız. Ancak Türkiye'de bu kürsüde çeşitli şekilde «partizan Devlet memurlarının ipleri kimin elinde olduğunu soracağım» diye itham edilen, *değerli hukuk profesörleri Muammer Aksoylar, T.P.A.O. çıkdıktan sonradır ki..* (Gürültüler) Evet, evet gülersiniz... Son gülen iyi güler. Sayın arkadaşlarım, *ülkücü ilim ve fikir adamları ve ülkücü idareciler,* vekilinden ikbal beklemiyen, milletinden bir dua ve minnet bekliyen, bir şükran bekliyen teşekkür bekliyen — milletinden, vekilinden değil — *insanlar ortaya çıktıktan sonradır ki,* Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının istihsali gibi *ötekiler de istihsallerini artırma hevesine ondan sonra düşmüşler ve istihsal ondan sonra artmıya başlamıştır.*

Inönü demiş ki; «Benim 1954 te söylediğim tenkidlerin isabeti meydana çıkmıştır, bana kendisi okudu, Inönü bu fikirdedir. Isabeti meydana çıktı. Ama Türkiye aşiret değildir, kanun değiştirilmeden, kanunsuz işlem yapılamaz, demiştir. Doğru. Arkadaşım ise, Bakan ise burada madde madde tahlil yaparak ve bir profesörümüzün ve bâzı ilim adamlarının ve başka yazarların iddialarını aklınca tek tek çürüterek dedi ki; «Bu kanun başından sonuna kadar iddialar hilâfına, şu nokta yanlıştır. Bu iddia yanlıştır. Doğru bir kanundur.»

Bu kanunun başından sonuna kadar yerinde bir kanun olduğunu iddia etmekle, kanunun övgüsünü yapmakla, kanunu göklere çıkarmakla Ismet Paşa'nın gösterdiği kanun saygısı aynı şey değildir. Ve bu fakir millet bunu anlıyacaktır.

(.....) Eğer bundan sonra Petrol konusunda gerçeklere uygun bir politika takip etmezsek ve millî müesseseyi kötülemek süretiyle *Mobil ve Shell'in daha çok sondaj yaptığını söylemek gibi Mobil ve Shell reklâmcılığını bu kürsüden yapmaya devam edersek, bunun sonu ne olur?....»* (Feyzioğlu, 27.5.1965,

Millet Meclisi Tutanak Dergisi, Dönem: 1 Cilt 41 s. 202 - 204).

Bugün Turhan Feyzioğlu ile Mehmet Turgut'un görüşleri arasında pek fark kalmadı!.

Oysa Feyzioğlu, CHP'de iken inandığı bu görüşleri, Güven Partisine de aktardığı iddiasında idi. Petrol konusundaki milliyetçiliği, CHP'den geri bırakmamak iddiasıyla Propgramında şöyle diyordu: «Partimiz petrol konusunu *millî bir dâva sayar,* petrol *araması, çıkarması, tasfiyesi* faaliyetleri ile petrol boru *hatlarının* ve *petro — kimya sanayiinin Devlet kesimi içinde yer alması*nı *amaç bilir.*

Yürürlükteki mevzuat gereğince memleketimizde petrol arama, çıkarma ve tasfiye faaliyetlerinde bulunan yabancı şirketlere tanınmış olan haklar, *süreleri tamamlanınca devlete geçecek ve yabancılara yeni arama, çıkarma ve tasfiye hakları tanınmıyacaktır.*

Yabancı petrol şirketlerinin daha önce aldıkları ruhsatlara dayanarak yapacakları faaliyette, *iyiniyetin* gerektirdiği tarzda ve süratle çalışmalarının sağlanması *zaruretine* inanıyoruz. Bu şekilde çalışmayan yabancı şirketlerin ruhsatları, hukuk kurallarına uygun olarak *geri alınmalıdır.» (Güven Partisi programı, mad. 63).*

Yukarıdaki kuralların çoğunu, yeni Petrol Kanunu Tasarısında göremiyoruz. Eğer Feyzioğlu ve arkadaşları, petrol ve madenlerimizin millileştirilmesinde samimi olsalardı, bu hükümleri kanuna koyarlardı ve tasarının kabulü için de direnirlerdi.

Hele millî petrol şirketinin ruhsat sayısının sınırlanmasını, Güven

Partisi programı kesin olarak reddetmektedir: «Partimiz sermayesi devlete ait millî petrol kuruluşlarının petrol arama, çıkarma ve tasfiye faaliyetlerini sınırlayıcı kanun hükümlerinin *kaldırılmasını* ister» (Mad. 64).

Madem öyledir de, niçin 16 ruh sat ile sınırlama yoluna gidilmiştir?

Görülüyor ki, yabancıları (özellikle Amerikan şirketlerini darıltma endişesi, birçok partide ve siyaset adamında her ilkeden ağır basmaktadır. Oysa «Amerikan dostluğu», «Türkiye'nin çıkarları ile Amerika'nın çıkarlarını Türk toprakları üstünde ve altında eşit saymak» anlamına gelemez. «Amerikan düşmanlığı» başkadır; «Türkiye'nin çıkarlarını, herşeyin üstünde, yani Amerika'nın hatırının ve Amerikan şirketlerinin çıkarlarının üstünde tutmak» başkadır.

Ne yazık ki bir Hüseyin Cahit Yalçın'ın bundan 20 yıl önce dile getirdiği bu gerçek, bugün hâlâ hazmedilememiştir. Çünkü birçok sözde milliyetçi, «Türkiye'yi sevmek, Amerika'yı herşeyin üstünde sevmek» sanıyor. Oysa «Türkiye'yi sevmek», yani gerçek yurtseverlik (gerçek vatanperverlik), «Türkiye'nin çıkarlarını, her devletin hatırından ve her devletin çıkarından üstün tutmak» tır. Bakınız, Amerikan dostluğunu amacına uygun olarak değerlendirmesini bilen *Hüseyin Cahit Yalçın,* 1954 yılında Petrol Kanunu kabul edilirken yayınladığı düzinelerle eleştiri yazısından birinde, hem de *«Amerikan dostluğu tehlikeye düşürülmemelidir»* başlığını taşıyan başyazısında ne diyor:

«Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ın Amerika seyahati etrafında memleketimiz içinde yapılan geniş ve devamlı propaganda bizde olduğu kadar Avrupa memleketlerinde de gözden kaçmıyor. Bu propagandanın tarz ve şekli, mutat gazetecilik ve havadis çerçevesi içinden o kadar dışarıda bulunuyor ki, buna bir mâna aramak pek tabii bir hal teşkil etmektedir.

Meselede, *Amerikan dostluğunu tehlikeye düşürebilecek bir ciddiyet ve ehemmiyet* maatteessüf mevcuttur. Cumhurbaşkanı'nın seyahatine *Türk petrollerinin mukadderatı* da eklenmiş olduğu göze çarpıyor. *Petrol işinde takip edilen siyaset o kadar hatalı ve o kadar zararlıdır* ***ki, Türkiye'ye Amerikan*** *dostluğunu* ***bu derece pahalı bir fiyatla satın almak bu millet için büyük bir dert teşkil edebilir.*** **Yakın Doğudaki petrol rekabetleri ve mücadeleleri bizim gözlerimizi açmak lâzımdır.**

Demokrat iktidar petrol politikasında çifte hataya düşmüştür. Bir kere petroller yok pahasına Türk milletinin menfaatleri kâfi derecede müdafaa ve muhafaza edilmiyerek Amerikan sermayedarlarına verilecek olursa bununla ancak sermayedarlar memnun edilir, fakat Amerikan Hükümeti satın alınmış olmaz.

Birleşik Amerika'da sermayenin hükümet üzerindeki muazzam tesir ve nüfuzunu bilmez değiliz. Fakat öyle bir nokta gelir ki, orada sermaye ayrıdır, hükümet ayrıdır. Bu ikisini bir zannetmek ve sermayedarlar yolu ile Amerika'yı kendimize bağlıyacağımıza ihtimal vermek büyük bir gaflet teşkil eder.

İkinci hataya gelince, *Amerikan dostluğunu sağlamlaştıralım derken Türk Milleti ile Amerikan Milletinin arasını açmak ihtimal ve tehlikesine düşmüş olacağız.* Çünkü *Türk Milleti,* en zengin ve en mühim servet kaynaklarının yani petrol damarlarının ağır şartlar dahilinde Amerikalılara ihsan edilebilmesini *unutmaz ve affetmez.* Türk Milletinin dargınlığına bir sebep varsa, mesuliyet Demokratların üzerine yüklenmek icap ederken bundan Amerikan milletine de hisse ayrılmasına ve Amerikalılarla Türkler arasında soğukluk doğuran bir durum hasıl olmasına meydan vermemelidir.

Demokrat Parti tabiidir ki iktidardan düşecektir. Onun yerine *gelecek herhangi bir iktidar partisi* için Demokratların verecekleri şekildeki *petrol imtiyazını tanımak kabil olamaz.* Petrol imtiyazı *bozulmak* veyahut *makul şartlara bağlanmak istenildiği zaman* karşımızda sermayedarları değil, Amerikan hariciyesini buluruz. Bu memleket, hiçbir zaman dost Amerika ile bir ihtilâf durumuna düşmek istemez. **Bilhassa Halk Partili** bir mebus olarak **söylüyorum ki** Partimiz, ötedenberi **Amerika'yı** en halis, en ta**biî bir dost** olarak karşılamış ve **onunla bir arada demokratik** dünyayı **müdafaa vazifesini** görmeyi en **tabiî bir hareket hattı** olarak **kabul etmiştir.** *Buna rağmen,* bu **dostluğu umumî** ve siyasî menfaat ve ideal **birliği** sebebiyle takdir eder; ve *onu, Türk menfaatlerini Amerikan sermayedarlarına çiğnetmek* yani açıkçası, *dostluk için Amerikan sermayedarlarını okşamak siyasetine taraftar olamayız.* **Bugünkü hale göre,** ***Amerikan sermayedarları petrol inhisarını alacaklarsa bunu Demokratlardan alacaklardır. Türk milletinden değil.***

Ötedenberi biz hayatî meselelerde millî birlik halinde hareket etmek taraftarıyız. Bu meseleleri parti ihtilâflarının üstünde tutmak isteriz. Fakat bugünkü iktidar buna yanaşmayınca *protesto etmek ve hakikatı ilân eylemek bir borç teşkil eder.*

Henüz iş işten geçmemişken ve tamiri imkânsız adım atılmamış bulunurken, **bu hakikati ilân etmeyi Amerikan dostluğuna verdiğimiz kıymet ve ehemmiyet namına bir vazife bildik. Petrol işletme projesi düzeltilmeli, Türk hakkı muhafaza olunmalı ve ondan sonra Mec**listen geçirilmelidir. Aksi takdirde *bu imtiyazın tek taraflı kalacağını ve muhalefeti taahhüt altına sokmıyacağını* düşünmekteyiz» *(Hüseyin Cahit Yalçın,* **Yeni Ulus, 16.2.1954 S. 1).**

Üniversiteler Kanunu Tasarısı

Hükümetçe yüksek Meclislere sunulan «Üniversiteler Kanunu Tasarısı»nın Milli Eğitim Komisyonunda görüşülmesinin tamamlandığı ve halen Bütçe - Plan Karma Komisyonunda görüşülmekte olduğu bilinmektedir. Biz bu yazımızda, Kanun Tasarısı hakkındaki genel görüşümüzü özetledikten sonra ilgililerce üzerinde çok durulan, yazılan ve tartışılan «Tam Zamanlı Çalışma» konusuna da değineceğiz.

İyi bir üniversite kanunu, üniversitede yapılması gerekli fonksiyonların verimli biçimde yürütülmesini sağlayacak unsurları mutlaka kapsamına almalıdır. Bu nedenle, Üniversitenin temel fonksiyonlarının açıklıkla bilinmesi gereklidir.

Özerkliği ve tüzel kişiliği olan bir üniversiteyi oluşturan fonksiyonlar; bilimsel araştırma yapma, bilim adamı yetiştirme ve eğitim - öğretim olarak üç konuda toplanabilir. Ülkesine ve bir bakıma üniversitesine göre önemi değişmekle birlikte, bu üç temel fonksiyonun yapılması zorunludur.

Tasarı sadece beş üniversiteyi değil, tüm üniversiteleri kapsamına alacak, devlet üniversitelerinin tümünü kapsayacak üniversiteler ana çerçeve kanunu olmalıdır. Beş üniversitenin dışında kalan diğer üniversitelere yeter süre geçiş dönemi elbette tanınmalıdır.

Tasarı yeterli değildir

Üniversitelerin, değişik özellikte bir eğitim, öğretim ve araştırma kurumu oldukları, özerkliğe sahip kamu tüzel kişileri bulundukları, gördükleri hizmet alanları ile içinde bulundukları çevre ve bölgelerin koşullarına uygun, değişik kuruluşlara ve hattâ işleyişlere sahip olmaları gerekliliği ortadadır. Bu nedenle, rijit tek kalıp içine sokulmaları sözkonusu olamaz. Ancak devlet üniversitelerinin kuruluş kanunlarında ortak hükümlerin bulunması da zorunludur. Şöyle ki:

Üniversitelerde akademik ünvanların aynı statü içinde verilmesi, öğretim üye ve yardımcılarının aynı ücret statüsüne bağlı olma zorunluğu, mali konularda aynı hükümler içinde kalmaları gibi...

Görüşülmekte olan «Üniversiteler Kanunu Tasarısı»nın, bize göre, yeterliği, üniversitede bilimsel araştırma yapma, bilim adamı yetiştirme ve eğitim - öğretim olarak özetlediğimiz temel fonksiyonların demokratik bir anlayış içinde ve gereği gibi yapılabilmesini sağlayacak nitelikte olup olmamasına bağlıdır.

Tasarı, bilimsel araştırmaya yeterince yer vermemiştir. Her ne kadar tasarının 3.,18 ve 40. maddelerinde bilimsel araştırmadan söz edilmekte ise de; bilimsel araştırmaların nasıl yapılacağının yönü ve işleyişi açıklanmamaktadır; genel anlamda ve biçimde yer verilmekle yetinilmiştir.

Tasarı, bilim adamı yetiştirme yönünden de eksiktir. Her ne kadar tasarının bazı maddelerinde öğretim üyesi ihtiyacı karşılanması ve yetiştirilmesi konusuna yer verilmişse de, açık şekilde bilim adamı, öğretim üyesi ve araştırıcı yetiştirmenin olanakları getirilmemiştir. Tasarıda bilim adamı yetiştirmek için kaynak olarak alınan asistanlık, yürürlükte bulunan üniversiteler kanununda olduğu gibi kadroya bağlanmıştır. Bu kayıt, bir yandan üniversite dışındaki alanlarda araştırıcı sağlamayı önleyecek, öbür yandan da üniversitenin bilim adamı ihtiyacının geniş ölçüde karşılanmasını da şüpheli hale sokacaktır.

Milli Eğitim Komisyonu, bu özelliği gözönünde tutarak, asistanların tâyininde aranacak koşullar arasına (Madde 29/a fıkrasında) «Görev alacağı bilim dalında doktora veya tıpta uzmanlık diploması olmuş olmak» kaydını koymakla isabet etmiştir. Ancak, adıgeçen koşullar arasına eklenen (c) fıkrası gereksizdir. Öğrenciliğin de bir kınama ya da uyarma cezası alan öğrenci, öteki koşulları sağlasa bile asistan olamıyacaktır.

Fonksiyonlar bakımından

Üniversiter fonksiyonlar bakımından da tasarı, önemli eksiklikler taşımaktadır. Bu fonksiyonların yapılması için öngörülen çeşitli kuruluşlar, üniversiter çalışmaların yönetim ve denetim işlerini de gerçekçi ve pratik bir anlayışiçinde düzenlememiştir.

Üniversiter çalışmaların plânlanması ve etkin biçimde denetimi ne kadar şartsa, bunların, üniversitenin fonksiyonlarını rahatça ve verimli biçimde yapabilmesine olanak sağlayacak nitelikte olması da o kadar zorunludur.

Üniversiter çalışmaların plânlanmasını ve denetimini, üniversitede güvenlik konusu ile karşılaştırmamak gerekir. Üniversiter çalışmaların güven içinde yürütülebilmesinin gerekliliği ve zorunluğu açıktır.

Oysa tasarıda, üniversitenin tüm çalışmaları, dolaylı ve dolaysız da olsa, güvenlik endişesi içinde düşünülmüştür. Bu nedenledir ki üniversite, Milli Eğitim Bakanının denetimi altına verilmiş görünüyor. Bu yöntem, üniversitede verimli çalışmayı önleyecektir.

Tasarıda, bir yandan üniversitelerin istenen düzeye gelememiş olmaları, öte yandan da yurtta geniş yankılar bırakmış olan anarşik hareketlerin yeniden doğmasını önlemek amacıyla çare olarak, üniversiteleri kısa veya uzun sürelerle kapayabilmek için yeni yasalar ve üniversite dışı kuruluşlara yetkiler verecek bir denetim cihazı getirilmek istenmektedir.

Cezaî ve cinaî eylemler ve kovuşturmalar dışında bilim kuruluşlarının denetimi, bir «kendi kendini denetim» olmalıdır. Yapılacak iş, üniversite mevzuatında var olan «kendi kendini denetim»e daha geniş ve daha etken kanuni olanaklar sağlamak olmalıdır.

Kaçamak yollar

Tasarıda, «tam zamanlı çalışma» konusunun ayrıca ele alınmış olması ilk bakışta sevindirici gözükmektedir. Ancak, ilgili hükümleri dikkatle incelendiğinde, köklü bir değişiklik getirilmemiş olduğu hemen ortaya çıkacaktır. Bir kez tasarı, «full - time» çalışma terimini »tamgün» halinde benimseyerek bir kaçamak yol bulmuştur.

Tasarı, tam zamanlı çalışma konusunu gerçek esprisi içinde, üniversiteler için temel bir kavram olarak kabul lenmemiş, daha çok, tam zamanlı çalışma taraftarlarıyle dışarıda kazanç sağlamak isteyenlerin arasında bir uzlaş

Mehmet Arslantürk

mayı öngörmüştür. Kanun tasarısının 38. 39. ve 40. mad delerinde tam zamanlı çalışma ilkesi yer almıştır. Getirilen ilkenin esasları, «asistanlar dahil bütün öğretim üyeleri, en az devlet memurlarının resmi çalışma süresi kadar bir süreyi üniversitelerin gerektirdiği çalışmalara ayırmak zorundadırlar. Bu sürenin bitiminde resmî ya da özel işlerin ve resmî çalışma süresi içinde de bazı istisnai işlerin yapılmasına imkân tanımaktadır.» Bir kez, üniversiter çalışmaların belli saatleri kapsamasını fiilen sağlamak ve denetlemek mümkün değildir. Tasarıya göre bir öğretim üyesinin dışarda yapacağı iş, öteki resmi dairelerin çalışma saatleri dışındadır. Bu dahi Anayasadaki eşitlik ilkesine aykırı düşmektedir. Bir kısım öğretim üyelerinin özel işlerini resmi çalışma saatleri sona erdikten sonra yapabilme olanakları bulunduğu halde bir kısımlarının bu saatler dışında işlerini yürütmeleri imkânsızdır. Ayrıca, tasarının getirdiği tam gün çalışma kabul edilirse, öğretim üyesi, personel kanununa uygun olarak aylığını alacak, artık ödeneğini alacak, artık dışarda özel kazanç sağlayacak... Bugüne kadar, hiç olmazsa, dışarda kazanç sağlayanlar ödenek almıyorlardı.

İki temel kavram

Milli Eğitim Komisyonu, resmî çalışma saatleri dışında, serbest meslek icra etmek isteyen üniversite öğretim üyeleri için, «Üniversite tazminatı veya herhangi bir yan ödeme alamazlar» kaydını getirmekle beraber, yine de, değiştirisinde, üniversitede «tam zamanlı çalışma» esprisine açıklık getirmemiştir. Üniversiteler Kanunu Tasarısı hakkında İstanbul Üniversitesi Senatosunun görüşünü açıklayan broşürün 51'inci sayfasında «tam zamanlı çalışma» tanımlanırken işaret edildiği gibi, «... öğretim üyeleri resmî veya özel herhangi bir kurumda aylıklı, sözleşmeli, ücretli veya ücretsiz ek görev alamamalı, serbest meslek faaliyetinde bulunamamalıdırlar.»

Üniversitede iki temel kavram üzerinde iyice durulmalı ve tanım birliğine varılmalıdır:

1) Üniversite öğretim üyelerinin fonksiyon ve sorumlulukları,

2) Tam zamanlı çalışma sisteminin fonksiyonel açıdan açıklanması.

Bir üniversite öğretim üyesinden beklenen görevler; bilimsel araştırma ve çalışmalar yapmak, öğrenci ve öğretim üyesi yetiştirmek, üniversite bünyesi içinde olmak kaydıyle problem ve vak'alar üzerinde uygulamalar yapmak ve bunları denetlemek, biçiminde özetlenebilir.

Bu görevlerden her biri diğerinin tamamlayıcısı ve ayrılmaz unsurudur. Üniversite öğretim üyelerinin, özet olarak belirtilen bu görevleri eksiksiz ve iyi bir şekilde yerine getirebilmeleri başarılması zor olan ağır bir yükümlülüktür. Üniversitede, zamanı böylesine yüklü ve değerli olan üniversite öğretim üyesinin dışarda ek çalışmalarda bulunması, kişinin fizikî ve zihnî gücünün de üstündedir. Eninde sonunda, uğraşılardan birinin, daha çok üniversitedekinin aleyhine sonuçlar doğacağından şüphe yoktur. «Tam zamanlı çalışma», saatle ölçülmek istenen bir süre sorunu değil, belirli bir çalışma sistemi, felsefesidir. Sistemin temel unsuru, öğretim üyesinin ilgi, dikkat ve çalışmasının üniversite dışına ve serbest kazanç hayatına kaydırılmasıdır.

Bir yanlış anlama

Üniversite öğretim üyesi ne kadar iyi niyetli olursa olsun, zamanla, üniversitedeki ağır görevi yerine, ondan çok daha fazla kazanç getiren, bilimsel çalışma da gerektirmeyen, dışardaki özel çalışmasını tercih etmek durumunda kalacaktır. Öğretim üyesinin, serbest meslek icrasında tükenen enerjisi, süreklilik isteyen bilimsel araştırmasını aksatacak ve grup çalışmalarına katılmasını da olumsuz yönde etkileyecektir. Bir üniversite öğretim üyesinin zamanının yüklülüğü ve değerliliği karşısında tam gün çalışması, öğretim üyesini arkadaşlarıyla daha çok sohbete iterek, araştırma öğretim çalışmalarını aksatır biçiminde yorumlanması, kanımızca, ya sistemin temel esprisini ve unsurunu gereğince kavrayamamak, ya da sistemi böylesine hafife almakta yarar ummaktan başka bir şey değildir.

İleri ülkelerde, örneğin ABD ile Kanada'da, mevcut üniversitelerin hemen hepsinde, öğretim üyeleri «tam zamanlı çalışma» sistemi içinde görev yapmaktadırlar.

Dışarda iş yapma olanağından yoksun olan üniversite öğretim üyelerini, tam zamanlı çalışmayı, kendi ekonomik sorunlarının çözümleneceği düşüncesiyle savundukların ileri sürmekse insafsız bir yargıdır.

Ayrıca, branşları dışarda iş yapmaya ve kazanç sağlamaya elverişli olmayan üniversite öğretim üyelerini, fikir haysiyetinden yoksun ve meslektaşlarının fazla kazançlarını çekemez kişiler olarak düşünmeğe ve kabul etmeğe hiç kimsenin ne hakkı ve ne de yetkisi vardır.

Üniversitede tam zamanlı çalışma görüşünün aksini savunanlar da bulunacaktır. Onların ileri sürecekleri «Hasta, dilediği doktora gitmesin mi?» olacaktır. Hekim - hasta ve hasta psikolojisi yönünden bu görüş, ilk bakışta doğru gibidir. Oysa, tanınmış hekim, hastasını muayenehanesinde değil, bu kez, üniversitenin bir köşesinde inceleme olanağını bulacak ve şöhretini yine koruyacaktır.

Her ne biçimde yorumlamak istenirse istenilsin, üniversite öğretim üyelerinin dışarda özel çalışma isteklerinin ardındaki gerçek itici güç, uygulama arzusundan çok, maddi olanaklarını arttırma eğilimidir.

Açıkça belirtmeliyiz ki, içine para kurdu düşmüş insanlar, üniversite kavramıyla bağdaşır bir tutum içinde olamazlar. Üniversiteler, hiçbir yerde, hiçbir zaman çok para kazanma yeri olmamıştır. Öğretim mesleğini, memur çalışma saatleri içine sığdırmak, akademik çalışmaları çok basite indirgemek olur. Öğretim üyeliği, kişinin bütün varlığını kaplayan, gecesi ya da gündüzü olmayan, kendini bilginin sınırlarını genişletmeye ve adam yaratmaya adamış insanların tutkusudur. Kanımız odur ki, tam zamanlı bir çalışma düzeni getirilmediği takdirde, üniversitelerimiz yaratıcı bir düzeye hiç bir zaman erişemiyecektir. Tam zamanlı çalışma maddesi, ister tasarıdaki biçimde, ister Milli Eğitim Komisyonu değiştirisindeki gibi olsun, kabul edilecek olursa, yurdumuzda, yıllardır eleştiri konusu olan ve üniversiteyi toplumun gözünde küçülten bugünkü uygulama sürüp gidecektir.

Fransa

Solun zaferi

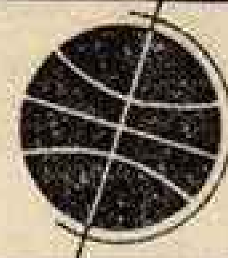
Fransa'da geçtiğimiz pazar günü yapılan birinci tur sonunda Sosyalist, Komünist ve Radikal Sosyalist Partilerden oluşan Sol Cephe, beklendiği şekilde, oyların yüzde 45'e yakın kısmını alarak büyük bir başarı kazandı. Seçime tek liste halinde katılan De Gaulle'cüler ise yüzde 40'ın altında kaldılar. Servan Schreiber' in liderliğindeki Merkez Reformcuların aldıkları oy yüzdesi ise 15 cıcavında. Ancak seçimlerin kesin sonucu 11 Pazar günü yapılacak ikinci turdan sonra belli olacak. Cumhurbaşkanı Pompidou, son demeçlerinde, Sol Cephe'nin parlâmentoda salt çoğunluğu elde etmesi halinde yetkisini kullanarak parlâmentoyu feshedeceğini ve yeniden seçime baş vuracağını belli etmişti. Solun salt çoğunluğu sağlayamaması halinde ise sağcı Cumhuriyetçilerle merkezci Reformcuların koalisyona gitmeleri beklenebilir. Fakat her iki ihtimal de de, De Gaullist'lerin ülkede 15 yıldır süregelen egemenliklerinin tarihe karışacağı muhakkaktır.

Yeni bir toplum

Seçimlerde en büyük başarıyı sağlayan ve tek başına oyların yüzde 30'a yakın kısmını alan Fransız Sosyalist Partisi'nin Birinci Sekreteri ve Sol Cephe'nin lideri François Mitterand, seçimlerden önce yaptığı son basın toplantısında, genel seçimlerin ülkenin siyasal hayatında bir dönüm noktası olacağını belirterek, şöyle demişti:

«Bu seçimler, yeni bir toplumun kurulmasında başlangıç işareti olacaktır. Asıl sorun, eşitsizlikle, toplumsal adaletsizlikle ilgilidir. Toplumsal adalet ise ekonomik yapıdan ayrı düşünülemez. Ekonomik gelişmenin ürünlerinin sadece bir azınlığın eline geçtiğini gören Fransızlar bir isyan duygusuna kapılmışlardır. Sorunun hassas noktası budur ve 4 - 11 Mart tarihlerinde yapılacak olan seçim bu yönde bir seçim olacaktır. Fransızlar sadece bir azınlığın yararına olan sistemle, ancak solun gerçekleştireceği bir eşitlik sistemi arasında seçim yapmak durumundadırlar. Özgürlük olmadan sosyal adalet olamaz ve sosyal adalet olmayan yerde özgürlük sadece bir hayaldir.»

ortadoğu raporu

Ergin Eroğlu

FAS İşçi Birliği Ulusal Bürosu, 11 Şubat 1973'te yayımladığı bir bildiride, son haftalarda üniversiteye yapılan bas kıların şiddetli patlamalara yol açabileceğini öne sürmüş; Ulusal Öğrenci Birliği'nin eylemlerinin yasaklanmasını, kapatılan fakültelerle birlikte yüzlerce öğ rencinin üniversiteden kovulmasını ve öğretim üyelerini hedef tutan haksız eleştirileri de kınamıştı. Bildiri, Fas'ın içinde bulunduğu buhranlı durumun ekonomik, politik, sosyal ve kültürel alanlarda köklü değişiklik liklerin gerçekleştirilmesiyle giderilebileceğini savunuyordu. Bu arada, Muhalefetteki İstiklâl Partisi'nin yayın organının hükümet tarafından toplattırılması ve ilerici Halk Kuvvetleri Ulusal Birliği Partisi'nin bazı üyelerinin, nereden geldiği bilinmeyen tedhiş eylemleriyle karşılaşması, Fas'taki karanlık tabloyu yansıtan bir başka kesit olmuştur.

KRAL HASAN

BİR DARBE TEHLİKESİ DAHA ATLATILDIKTAN SONRA

Kral İkinci Hasan, Fransa'dan ülkesine dönerken, 16 Ağustos 1972'de uğradığı suikast tehlikesini de atlattıktan sonra, orduda önemli değişiklikler yapmış, bu arada Savunma Bakanlığı ve Genel Kurmay Başkanlığını da üzerine almıştı. Böylece, kendisi için, şimdilik orduyu denetleyebildiği bir güvenlik durumu sağlayacak ve muhalefet liderleriyle *«işbirliği»* konusunda müzakerelere hazırlanmış olacaktı. Ancak muhalefetin, özellikle İstiklâl Partisi ile Halk Kuvvetleri Ulusal Birliği'nin Kralla bir işbirliğine yanaşması, birçok şartın yerine getirilmesine bağlıydı ve Hasan açısından muhalefetin isteklerinin gözönüne alınması düşünülemezdi. Aslında Kral Hasan, kabul edilmeyeceğini önceden bildiği, böyle bir öneride bulunurken, muhalefeti, sorumluluk yüklenmeğe yanaşmamış olmakla suçlamanın hesapları içinde görünmektedir. Nitekim İstiklâl Partisi'nin lideri Allal — El — Fasi, demokratik hak ve özgürlüklerin tanınması, tedhiş uygulamalarının ve keyfî tutuklamaların sona ermesi halinde, böyle bir işbirliğine yanaşabileceğini açıklarken; Fas'taki ABD üslerinin kaldırılması, çevre Arap ülkeleriyle ilişkilerin düzeltilmesi, serbest seçimlerle kurulacak ve halk egemenliğini temsil edecek bir parlamentonun benimsenmesi ve yabancıların denetimi altın daki ekonominin millileştirilmesi gerekeceğini de eklemişti. Halk Kuvvetleri Ulusal Birliği Lideri Abdürrahim Bulbeid ise, anayasanın, tamamiyle seçimle gelecek bir parlamento tarafından yeniden gözden ge-

Magrib'de bir taht sallanıyor

çirilmesini ve yasama yetkisinin bu parlamentoya devredilmesini isteyerek, Kral'ın bu önerisi karşısındaki tavrını belli ediyordu. Başlarında Başbakan Kerim Lamrani'nin bulunduğu nüfuzlu zenginlerin etkisiyle, 1972'de, 15 milyon nüfusun yüzde 75'ini teşkil eden *«sessiz halk çoğunluğu»* na bir referandumla kabul ettirilen mevcut anayasa, parlamento üyelerinin yarısının Kral tarafından seçilmesine izin vermektedir.

Bunun üzerine Kral. Kasım ayında kurduğu yeni hükümete, isteklerini reddettiği muhalefetten üye çağırmıyacak, ancak Fas'taki siyasi bu nalımın da gitgide artmasına engel olamıyacaktır. Ekonomik ve politik baskılar karşısında direnişe geçen işçi sendikaları, Üniversite çevresi ve öğretmenler, *«asayişi sağlama»* tedbirleriyle sindirilmek istenecektir.

ORDUYA GÜVENSİZLİK Mİ?

1971'in Temmuz ayında, Skhirat Sarayı'ndaki doğum günü partisinde düzenlenen bir darbeye katılmış 1081 askerin yargılandığı, bunlardan suçlu bulunan 74 kişinin muhtelif cezalara çarptırıldığ ve bir kısmının da darbe teşebbüsünün ertesi günü sessizce idam edildikleri unutulmamıştır. Bu tarihten 13 ay sonra ortaya çıkan ikinci darbe hareketinin ise, 10 yıldanberi Kral'ın en gözde adamlarından biri durumundaki Millî Savunma Bakanı General Ufkir tarafından düzenlenmesi, *Kral — Ordu* ilişkilerindeki uyumsuzluğu açıkça ortaya koymuştur. Üstüste meydana gelen iki darbe hareketi, ordudaki 16 generalin 11'inin sahneden çekilmesi ve kalanlardan ancak 2'sinin aktif görevde bırakılmasıyla sonuçlanmıştır. Anlaşılan Kral, iktidarı için büyük tehlike olduğuna inandığı orduyu, artık tek başına yönelmek istemektedir.

Bu mümkün olabilecek mi?

Son darbe hareketinden sonra, orduya güvensizliğini açıkça belli eden ve muhalefetle bir diyalog kurma yönünde çaba gösteremeyen Kral neye güvenmektedir? Parlamentoyu feshetmek ve olağanüstü durum ilân etmek gibi mutlak yetkilerini, 1972 sonunda veya 1973'ün ilk günlerinde seçimlerin yapılmasına ilişkin taahhüdünü yerine getirmeme gücünü nereden almaktadır? Bütün bu sorulara şimdilik bir ölçüde cevap verilebilir. İçerde, fazla güçlü görünmemesine rağmen toprak unsurları ve burjuvazi, dışarda ise, kuvvetli müttefiki ABD, Kral Hasan'ın başlıca dayanakları olmuştur. Ne var ki, İran Şahı'nın zengin petrol gelirleriyle sağlayabildiği bir güvenlikten yoksun bulunan Hasan, ABD'nin Arap ülkeleri ve İsrail karşısında bir denge unsuru olarak değerlendirdiği ve ayakta tutmak ihtiyacını duyduğu Ürdün Kralı Hüseyin gibi, stratejik hesapların gerektireceği bir önem de taşımamaktadır.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, sömürgeleriyle bağlarını gevşetmek zorunda kalan Fransa'nın çekilmesiyle, ABD nüfuz alanına doğru kaymış olan Fas, Avrupa kültürünün geniş ölçüde etkilediği strüktürlerinin, Amerikancı eğilimlerle uyuşma haline girememesinin güçlüklerini yansıtmaktadır. Gerek ordu içindeki geleneksel unsurların, gerekse cumhuriyetçi ilkeleri dile getiren küçük burjuva öncülüğündeki muhalefetin, Arap ideallerini de çiğneme pahasına, sırtını ABD'ye dayamış bir Kralın politikasına tepki göstermemesi düşünülemezdi. Hasan'ın talihsizliklerinden biri de budur.

Öyle anlaşılıyor ki, Kral Hasan'ın gerek iç, gerekse dış etkiler karşısında, iktidarını koruyabilmek için başvurmak istediği tek araç, baskı ve terörü şiddetlendirmek olacaktır. Ama bu yol, iktidarını teminat altına almak bir yana, aksine onu daha büyük tehlikelerin kucağına atacağa benzemektedir. Hem de görünür bir gelecekte....

İrlanda

Seçimlerin sonucu

İrlanda'da geçiğimiz hafta yapılan parlamento seçimleri sonunda iktidardaki Cumhuriyetçi Parti çoğunluğu kaybetti ve muhalefete geçti. 1969 seçimlerinde 75 milletvekilliği kazanmış olan parti, bu seçimlerde 70 milletvekilliği elde ederken, seçime birlikte katılan Birleşik İrlanda Partisi ile İşçi Partisi, toplam 72 milletvekilliği kazandılar. Geçen seçimlerde iki parti, 68 milletvekilliği kazanmışlardı. 144 sandalyeli İrlanda parlamentosunda 2 sandalye de bağımsızların oldu. Bu durumda, yeni Başbakan, Birleşik İrlanda Partisi Başkanı Liam Cosgrave olacak. Cosgrave, yaptığı açıklamada, eski Başbakan Lynch tarafından izlenen Kuzey İrlanda politikasını sürdüreceğini bildirdi.

Güney Kore

Genel seçimler

Geçtiğimiz hafta Güney Kore'de genel seçimler yapıldı ve Devlet Başkanı Park Şung Hi'nin Demokratik Cumhuriyetçi Partisi 146 milletvekilliğinden 73'ünü kazandı. Ana muhalefet partisi ise 52 milletvekilliği elde etti. Yeni Anayasaya göre, parlamentonun geri kalan üçte biri doğrudan doğruya Devlet Başkanı Hi tarafından atanacak.

Suriye

Kargaşalıklar

Suriye'de son haftalarda çıkan kargaşalıklarda en az 40 kişinin öldüğü açıklandı. Kargaşalıkların başlıca nedeni, yeni hazırlanan anayasada devlet dininin İslam olduğuna ilişkin maddenin yer almaması. Ülkede daha önce de, hükümete karşı komünist bir komplo düzenlemeye hazırlanıldığı gerekçesiyle geniş tutuklamalar yapılmıştı. Kargaşalıkların başkent Şam'a da sıçraması üzerine, Devlet Başkanı Hafız Esat, yeni anayasanın önümüzdeki hafta için de halkoyuna sunulacağını açıkladı.

Sudan

Başarısız girişimler

Filistin gerillaları, geçen hafta da Sudan'da yeni bir terör eylemine giriştiler ve gene hiçbir sonuç elde edemediler. Hartum'daki Suudi Arabistan elçiliğini ele geçiren tedhişçiler, beş diplomatı rehin alarak, Robert Kennedy'nin katili Sirhan ile Ürdün'de tutuklu bulunan Filistinlilerin serbest bırakılmasını istediler. İstekleri kabul edilmeyince iki Amerikalı ve bir Belçikalı diplomatı öldürüp, bir süre sonra da teslim oldular.

AFRİKA/73

Tolbert'in Liberya'sı

Dünya ticaret filosunun tonajı itibariyle yedide biri Liberya bayrağı altındadır. Ama bu, aslın da, büyük armatörlerin vergi kaçır mak için başvurdukları dümenden başka bir anlam taşımaz. Deniz ti caret filosunda dünyada birinci ge len Liberya'nın gerçekten sahip ol duğu şileplerin sayısı bir elin par maklarını bile bulmaz. Bu dev filo nun taşıdığı bayrağı ABD bayra ğından ayırmak da oldukça dik kati ister; zira aradaki tek fark, kö şedeki ufak yıldızların yerine iri ce bir tek yıldızın bulunmasıdır. Ama Liberya ile ABD arasındaki tek benzerlik, iki ülkenin bayrakla rı değildir. Liberya'nın Amerikalı ku rucuları eski vatanlarındaki yöne tim şeklini aynen kopye etmişler, fakat uygulamada onun çok kötü bir taklidini meydana getirmişler dir. Bu uygulama sonunda ülke tam 27 yıl aynı Başkanın yöneti minde kalmış, ülkedeki tek siyasal parti (True Whig Party), tam ya rım yüzyıl, yönetimi elinde tutmayı başarabilmiştir. Liberya'nın ulusal parası da «Dolar» adını taşır ve daha önemlisi, paritesi 1 dolara eşittir.

Liberya, doğuşunu, bir anlam da, 19'uncu yüzyılın ortalarında Amerika'da yaygın olan köleliğe karşı ortaya çıkan akıma borçlu dur. Bu akımı temsil eden bir der neğin çabaları sonucunda Ameri ka'daki zencilerin cahil ve hüner siz olan kısmı gemilerle Afrika'da ki vatanlarına taşınmağa başlandı. Dernek bu köleleri yerleştirmek için Afrikalı kabile şefleriyle yü rüttüğü uzun pazarlıklar sonunda bugünkü Liberya topraklarında yer leşme izni almıştı. Böylece, zenci lerin geri gönderilmesi başlamış ol du. Bunun Amerika'daki renkli ırk sorununa da bir çözüm sağlayaca ğı düşünülüyordu. Ama bu proje, zencilerin ancak çok küçük bir bö lüğüne uygulanabildi. Liberya'ya yerleştirilen zenciler, önceleri, ABD nin yardımıyla mutlu bir topluluk kurdular. Fakat yüzyılımızın başla rında bu insancıl yardımlar sona erdi. Bu, aynı zamanda, Liberya' da kurulmak istenen siyah kalkın ma modelinin de iflâsı demekti. Liberya'nın artık, başta Firestone olmak üzere, büyük Amerikan şir ketlerinin tapulu arazisinden farkı kalmamıştı.

Bu durumda, Amerika'da azad edilip Liberya'ya gönderilen zenci lere de Amerikan şirketleriyle iş birliği yapıp kendi soydaşlarını sö mürmek kalıyordu. Onlar da böy le yaptılar. Bugün sayıları 25 bini aşan bu Amerikan Liberyalılar, kıtadaki en insafsızca sömürü ör neklerinden birini verdiler. Öyle ki, bugün nasıl Rodezya ve Güney Afrika Birliği küçük bir beyaz azın lığın egemenliğine dayanan ırkçı yönetimlere sahiplerse, Liberya da farklı koşullar içinde gelişen bir siyah azınlığın yönetimindedir.

Liberya'nın diğer bir özelliği de, hiç askerî darbe geçirmemiş sayılı Afrika ülkelerinden biri ol masıdır. 1944 yılında Başkan seçi len Tubman, tek parti yönetimine dayanarak tam 27 yıl işbaşında kal mayı başarmıştır. Tubman'ın bu uzun başkanlık dönemi boyunca ül kenin istikrarlı siyasal gelişimi sa dece iki kez kesintiye uğramıştır. İlk olarak 1966 yılında meydana gelen işçi hareketleri karşısında meclis, Tubman'a bazı olağanüstü yetkiler vermişti. Üç yıl sonra bu kez üniversite öğrencilerinin başlat tığı protesto hareketlerinde bu yet kiler daha da genişletildi. 1971 Temmuzunda Tubman'ın ölümü ü zerine, onun sağ kolu sayılan Baş kan yardımcısı W. R. Tolbert ülke nin başına geçti. Tıpkı selefi gibi Tolbert de içerde seçkin bir siyah azınlığın ayrıcalıklı yönetimini sür dürürken, dış politikada da ABD ile olan ilişkilerine bağlı kalmak tadır. Bu politika, ülkedeki Ameri kan şirketlerinin kâr transferlerini alabildiğine arttırmıştır. Demir üre timinde Afrika'da birinci, ihracatın da ise dünyada üçüncü olan Li berya'nın bu politikadan neler el de edebildiğini ise, ülkenin okur - yazar oranı ve ekonomik gelişme si konusunda verilen bilgilerden iz lemek mümkündür.

Gerekli bilgiler

Nüfusu: 1.5 milyon; *Fert başına milli gelir:* 175 dolar; *Kalkınma hızı:* yüzde 2.4; *Okur - yazar oranı:* yüzde 10; *Etnik gruplar:* Yerli kabileler (% 90), Amerikadan gö çen zenciler, (% 3); *Dinsel gruplar:* Animist (% 90), Hris tiyan (% 7), Müslüman (% 3); *Silâhlı Kuvvetler:* Kara Kuv vetleri 3200, Deniz Kuvvetle ri 200; *Başlıca ihraç malları:* Çeşitli madenler (demir, man ganez, boksit, elmas); *Başlı ca şehirler:* Monrovia (190 bin), Buchanan.

Tarihsel gelişim ve yöne tim şekli: Liberya ilk, kez 1824'de, ABD hükümeti tara fından desteklenen Ameri kan Kolonizasyon Derneği tarafından kurulmuştur. 1847 yılına kadar Amerikalı vali ler tarafından yönetilen Li berya'nın bağımsızlığı, bu ta rihte atanan zenci vali Ro berts tarafından ilân edilmiş tir. Dokuz eyaletten oluşan ülkenin yönetim biçimi, ABD yi andırmaktadır. ABD'de olduğu gibi, Liberya'da da yürütmenin başında, doğru dan doğruya seçilen bir Baş kan bulunmaktadır. Yasama organı olarak 18 üyeli bir senato ile 52 üyeli bir tem silciler meclisi vardır. Yargı alanındaki en yüksek organ ise Yüksek Mahkemedir. An cak, ABD'den farklı olarak, eyaletlerin başındaki valiler de Başkan tarafından atan maktadır. Ülkede bir tek si yasal parti vardır.

yüksek bir huzura

Sinirlenme cicim!

HASAN HÜSEYİN

Gazeteci Gaffar, gazeteleri karıştırırken fenalık geçirdi: başı döndü, kustu, serildi.

Kendine geldiğinde, saçlarından sular akıyordu, gövesi tere batmıştı.

«— Ölmüşüm ben..» diye inledi.

Doktor çağırdılar. «Ülser belirtisi..» dedi doktor.

Gaffar, yarı duyulur bir sesle sordu:

«— Peki, n'apıcaz şimdi?»

«— Sakin ol... Sinirlenme... Üzülme...»

«— Bu kadar mı?»

«— Beni dinle: Sinirlenmiyeceksin, üzülmiyeceksin... Bir de, perhiz. Şimdi söylerim sana..»

Doktor, Gaffar'ın yanındaki koltuğa oturdu, rastgele bir gazete aldı eline. Gaffar da gözünün ucuyla bakıyordu sayfaya. Büyük bir kalabalık fotografının altında şunlar okunuyordu: *«Çukurova'da kuraklık... Binlerce insan, yağmur duasına çıktı, ellerini açıp, gökten yağmur diledi».*

Gaffar, ıslık çalar gibi söylendi:

«— Allah kahretsin!»

Doktor, kalkıp oturdu koltuğunda:

«— N'oldu, ne var?»

«— Yok birşey...»

«— Ama, bak, sinirli gördüm seni... Neye sinirlendin şimdi yine?»

Gaffar'ın karısı:

«— İşte, her zaman böyle, Doktor Bey... Olur olmaz herşeye sinirleniyor.»

«— Yoo, arkadaş» dedi doktor. «Öyle, herşeye sinirlenmek yok. Söyle bakayım, şimdi neye sinirlendin?»

Gaffar, sinirli sinirli güldü:

«— Yahu Doktor, şu hale bak! Çukurova'da kuraklık varmış, yağmur yağmıyormuş da, binlerce insan ellerini havaya kaldırmış, yağmur yağsın diye dua etmiş. Hadi bakalım, sinirlenme!»

Doktor, şaşkınlıkla baktı yüzüne Gaffar'ın:

«— Eee, ne var bunda?»

Pat diye patladı Gaffar:

«— Daha ne olsun! 73 yılında, Türkiye'de, binlerce insan, yağmur yağsın diye duaya çıkıyor... Sen buna sinirlenmez misin?»

«— Yoo, sinirlenmem..»

Doktora vuracakmış gibi kalktı yerinden Gaffar:

«— Sinirlenmezsin ha? Peki, neye sinirlenirsin sen?»

«— Hiçbir şeye..»

Sinirli sinirli güldü Gaffar:

«— Oldu şimdi... Demek, bütün bu olup bitenler seni hiç sinirlendirmiyor?»

«— Vızgelir bana!»

«— Beki, ellerini gökyüzüne açarak yağmur yağdıran bu kalabalık, pek mi seviyor bu iktidarı?»

«— Yoo... Sevmiyordur..»

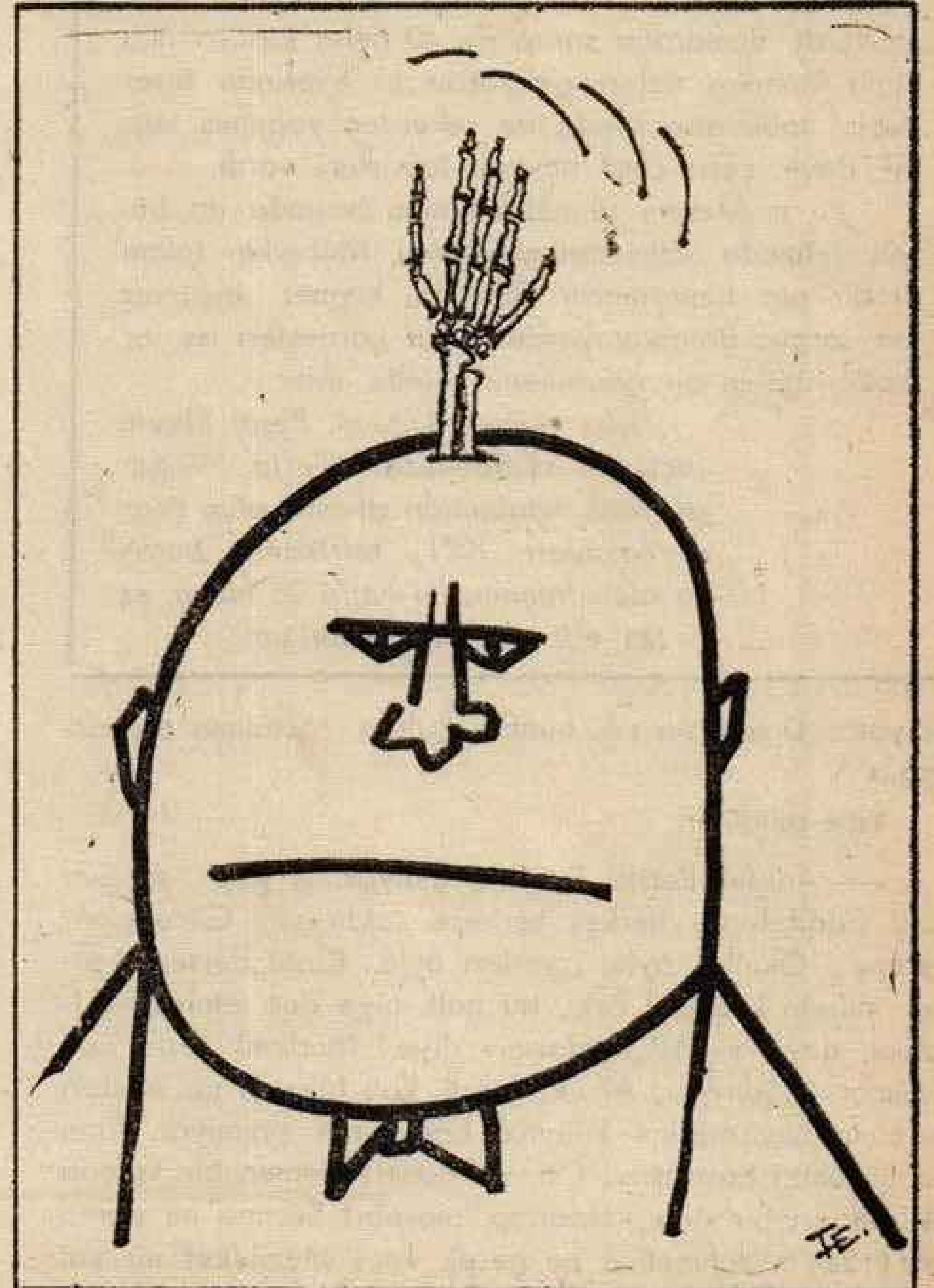
«— Pekiiiii... Öyleyse, dua etsin de, iktidarı devirsin?» Doktor ve odadakiler bastılar kahkahayı. Gaffar,

«— Pahalılıktan pek mi memnun?» diye sordu.

«— Yoo.. değil...»

«— Peki, dua etsin de, ucuzluk getirsin öyleyse?» Yine güldüler.

«— Kömürü yok, evi yok, okulu yok, ekmeği yok.

Lâle devrinde sünnet (9)

(Geçen sayıdan devam)

Düğüne, Şehzadelere getirilen hediyelerin halka teşhir edildiği nahillerle son verilmişti. Nahiller, Beyazıttaki eski sarayda donatılmış muhteşem bir sünnet alayı ile Topkapı sarayına getirilmiş ve bütün İstanbul halkı alayın geçeceği yolun iki kenarına yığılarak hediyeleri seyretmişti. Şehzadeler de, o gün Topkapı sarayında sünnet edilmişlerdi. Şehzadelerin sünnet alayının geçeceği yollara, Yeniçeri neferleri selâma durmuşlardı. Hepsi de en parlak merasim elbiselerini giymişlerdi. Alay, Miskçiler kapısı, Eski Odalar, Saraçhanebaşı, Horhor çeşmesi, Aksaray, Lâleli, Eski Tophane, Valde Hamamı, Divanyolu ve Ayasofya yolunu takip etti.

Üçüncü Ahmet, oğullarının sünnet alayını, Aslanhane yanında Nakkaşhanede yapılan bir kasırdan seyretti. Alayın geçeceği yollarda nahillere mâni olacak şahnişlerin, cumbaların, geniş saçakların yıkılmasına, Tersaneli kıyafetine girmiş olan dalfes tulumbacılar memur edilmişti.

Her nahilin dört bir tarafına dörder kol tayin edilmişti. Her kolda, onar tane dalfes, al mintanlı tüvânâ Tersane dilâverleri vardı. Şehzadelerin sünnet aalyında, nahillerle beraber şeker bahçeleri de geçirilmişti. Şeker bahçelerinin toprağı şekerden, tozu miskten, çakıl taşları badem şekerinden, lâleler, nesrinler, güller, zerrinler, vesair çiçekler de rengârenk şekerlerden yapılmıştı. Şeker bahçelerini de iri yarı Tersaneli delikanlılar taşıyorlardı. Bunlardan sonra da 40 nefer kırmızı mintanlı Tersane neferi geliyordu ki ellerinde birer tabla, tablaların içinde de şekerden yapılmış kuş, fil, deve, çeşit çeşit hayvan tasvirleri vardı.

Bu muhteşem sünnet alayının başında da büyük şehzade Süleyman gidiyordu. Mücevher takımlı bir ata bindirilmişti. Başında, kıymet biçilmez bir sorguç dalgalanıyordu. Öbür kardeşleri ise, arkadan gelen bir gerdûnenin içinde idiler.

(İşbu sünnet düğünü, Reşat Ekrem Koçu'nun «Tarihimizde Garip Vakalar» adlı kitabından alınmış olup (Varlık Yayınları, 1971), tefrikamız burada oldu tamam, iki hatip üç imam, es ki tas eski hamam, vesselâm!)

işi yok... Dua etsin de, bunları bulsun. Mademki oluyormuş..»

Yine güldüler.

«— Adalet Partisi iktidara geliyor. İş yok, soygun çok. Caddelerde herkes herkese saldırıyor. Gücü gücü yetene... Okullar öyle, işyerleri öyle.. Esnaf dersen, basıyor millete kazığı... Peki, bu halk niye dua etmez, «Allahım, devir şu AP iktidarını» diye? Mademki dua ile yağmur yağdırıyor, AP iktidarını, yok bilmem ne iktidarını niçin devirmesin? Falanca başbakanı sevmiyor, filanca hükümet başarısız... Oh, ne güzel! Hemen bir kalabalık, hemen bir dua... Hoooop, alaşağı! Seçime ne gerek var? Seçim zahmetine ne gerek var? Memleket mi kalkınmamış? Yap bir kalkınma duası, bir gecede kalkınsın memleket. İş mi yok, ev mi yok, ekmek mi yok? Yap bir iş duası, ev duası, ekmek duası, tamam! Veya, Çinlileri sevmiyorsun... Topla beş - on binlik bir kalabalık... Çık şu dağın tepesine, ver duayı, ver duayı, gözüne, yıkılıp git sin Çinliler. Sovyetler de öyle... Alamanlar da öyle... Yahu Doktor, gülüyorsun amma, dediklerimde haksız mıyım? Devletin görevi, halkı bu geri kafalılıktan kurtarmak değil mi?»

Doktor, gazeteleri koltuğa atıp ayağa kalktı:

«— Arkadaşım» dedi, «sen böyle konuşmakta devam edersen, karışmam ben, mideni kaybedersin. Belki başka şeylerini de... Ben sana sâkin ol, sinirlenme diyorum, sen hâlâ sinirleniyorsun!»

Bir yandan da gülüyordu.

O günden sonra Gaffar, süt danası gibi, beş öğün süt içip, günde iki torba kırıkkırak yemeğe başladı. Midesi kazındıkça, teptikçe, saldırıyordu süte ve kırıkkırağa Günler böylece geçti. Cumhurbaşkanı seçimi iyice yaklaştı. Bir sabah çıktı evden, dolmuşa bindi. Şoför hemen bir plâk sürdü pikapa. Düğmeyi de sonuna kadar açtı. İğrenç, pis, aşağılık bir şarkı... Gaffar az kalsın çıldıracaktı. Elleriyle kulaklarını tıkadı ve bağırdı:

«— Yahu, arkadaş, kapat şunu!»

Şoför, başını küstahça çevirdi arkaya:

«— Sana ne? Mal benim değil mi?»

«— Mal senin ama, can da benim!»

«— İner, başkasına binersin!»

Gaffar'ın midesine bıçak saplandı sanki. Kusmamak için güç tuttu kendini, hemen bir kaç hap yuttu. İlk durakta indi. Oysa geç kalmıştı işine, gitmesi gerekiyordu. Hava da soğuktu. Başladı, kendi kendine konuşmağa: «Sakin ol yavrum... Sinirlenme Gaffar... Hadi canım, hadi şekerim, hadi koçum... Üzme kendini!.. Ne diye üzüleceksin be?.. Sen bunları kurtarmak için çalışmıyor musun?.. Şoför senin kardeşin be!. İnsan kızar mı böyle bir kardeşe?.. Hadi şekerim, hadi tontonum, sâkin ol, sinirlenme...»

Canı da müthiş sigara istiyordu. Başını çevirdi ki, sağdaki kulübede sigara var ve bir müşteriye Samsun sigarası veryor satıcı. Kulübeye yaklaştı, iğildi:

«— Bir Samsun..»

«— Samsun yok ağbi..»

Birden yine bıçak saplandı midesine Gaffar'ın. Ayrıldı kulübeden «Kızma Gaffar... Sâkin ol yavrum... Tabii, tabii... Sen bu satıcıları kurtarmak için çalışmıyor musun?.. Eee?.. Ulen, satıcıya da kızılır mı be? Hadi, gülüver şöyle... Hadi koçum, hadi yiğidim... Bunlara da kızılır mı be?»

Büroya geldi. Masasının üzerinde bir not: *«Falanca kişi öldü. Cenazesi saat 12'de Hacı Bayram'dan..»*

Alnını soğuk terler kapladı Gaffar'ın. *Vay anasını»* dedi. *«Hadi, gel de üzülme!»* Yaktı bir sigara, masaya abandı. Onu bu halde gören bir arkadaşı,

«— Üzülme şekerim» dedi. «Ülsere üzüntü hiç iyi gelmez.»

Radyonun düğmesini çevirdi. Spiker, haberleri veriyordu: *«AP Genel Başkanı Demirel, Anayasayı savunmak her türkün görevidir, dedi.»*

Gaffar:

«— Kapat şunu!» diye yalvardı. «N'olursun, kapat şunu!»

«— Haberleri veriyor..»

«— Baksana, Anayasayı savunuyor adam!»

«— Kızma Gaffarcım... Serin ol!»

Gaffar, yumruğunu masaya vurdu:

«— 1961'den beri Anayasayı kimler savundu, kimler tepeledi? Şimdi kalkmış, Anayasayı savunuyor. Kime karşı? Hangi Anayasayı?»

«— Sakin ol Gaffarcım... Hem, ülserim var, diyorsun, hem de..»

«— Ah» diye inledi Gaffar. «Niçin yedek midemiz, yedek kalbimiz yok ki... Ne yapayım ben şimdi? Buna mi de mi, kalb mi dayanır kardeşim?»

Telefon çaldı. Uzandı Gaffar:

«— Buyrun ... Ben Gaffar..»

«— Gaffar Bey, bir okurunuz olarak size şunu söylemek isterim ki...»

«— Söyleyin efendim..»

«— Atatürk generaldi, İnönü general, Gürsel general, Sunay general... Sadece Bayar, general değildi. Şimdi, bu koşullar altında, Cumhurbaşkanlığına Gürler gelir mi gelmez mi? Bahse girdik de..»

«— Bişey diyemem..»

«— Ama siz gazeteci ve yazarsınız... Mutlaka biliyorsunuzdur..»

«— Gazeteciyim ama, kapı dinlemesini sevmem..»

«— Ben diyorum ki, bu koşullar altında, Gürler'in gelmesi gerekir.»

«— O ne diyor?»

«— O da diyor ki, Parlamentodan oy alamaz, diyor.»

«— İkiniz de doğrusunuz..»

«— Olur mu ama? Ya ben doğruyumdur, ya o..»

«— Kardeşim, herşeyin iğri olduğu bir ülkede hangi doğruluktan dem vuruyorsun sen!»

«— Ama Gaffar Bey, işin ucunda bir Altınbaş rakısı var..»

Telefonu çat diye kapattı Gaffar:

«— Gel de sövme!»

Genel yayın yönetmeni girdi salona:

«— Beyler, ne düşündünüz kapak konusunda?»

Biri dedi ki:

«— Bir pabuç resmi koyalım kapağa..»

Öbürü karşı çıktı buna:

«— Eee, içini neyle dolduracağız pabucun?»

Biri dedi ki:

«— Çatal bir kazık yapalım..»

Bir başkası karşı çıktı:

«— Yanlış anlaşılır. Biz parlamentoyu tutuyoruz..»

Bir Başkası:

«— Bana kalırsa, bir kadın külotu koyalım kapağa..»

Önce herkes bastı kahkahayı. Sonra biri,

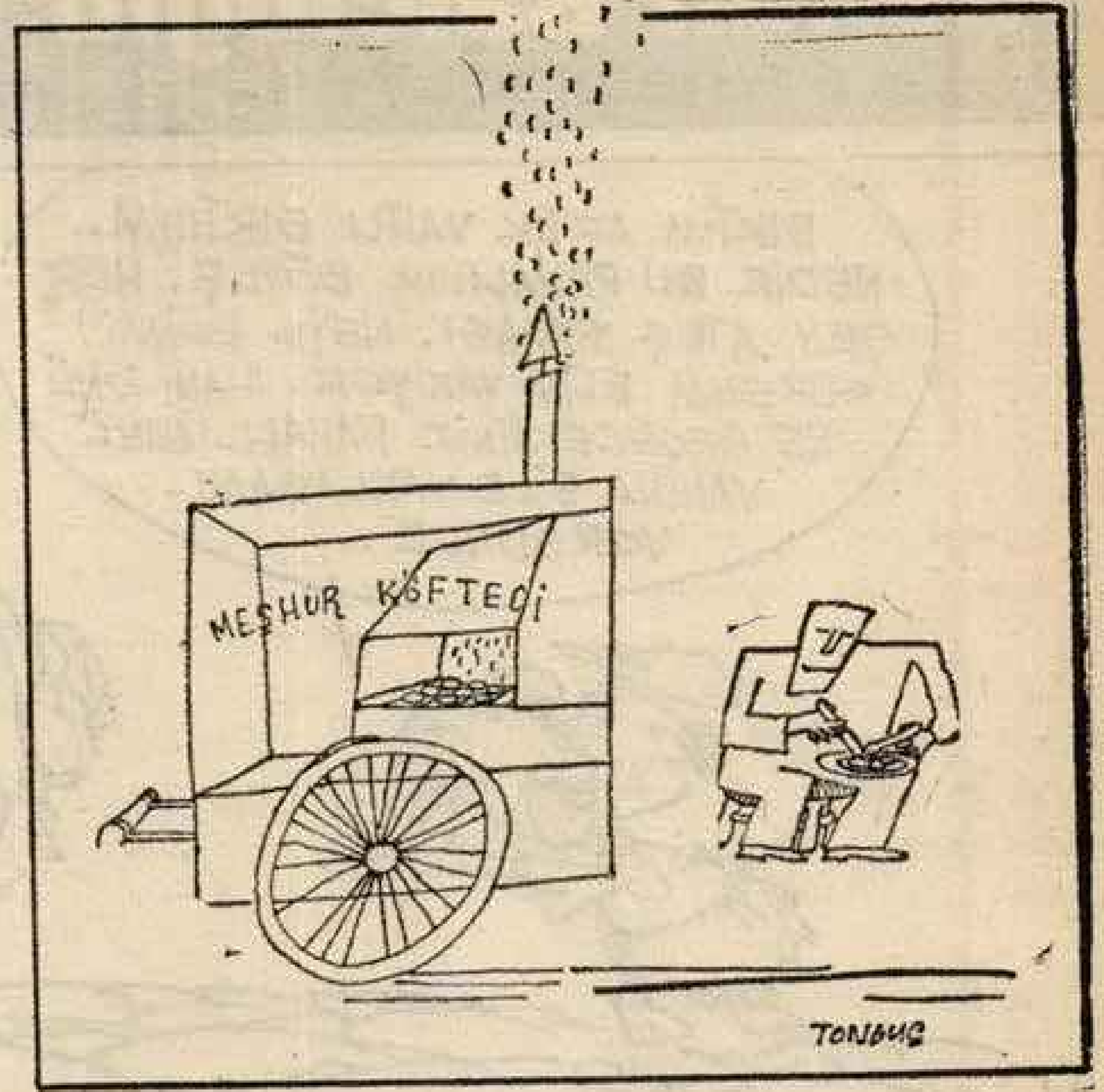
«— O da nesi be?» dedi. «Külot da nesi oluyor?»

«— Hiiiç... Konfeksiyon... Mutlaka siyasi bir konu olması şart değil ya..»

Genel yayın yönetmeni:

«— Ben diyorum ki, partilerin çizdikleri zigzağı verelim. Ne olacak partilerin bundan sonraki politikaları; bence önemli bir konu..»

Gaffar, midesini ovuşturuyordu. Genel yayın yönetmeni:

«— Sen yorma kendini Gaffarcım» dedi. «Biz nasıl olsa bir kapak buluruz.»

«— Yoo..» dedi Gaffar, «onu düşünmüyorum. Biliyor musunuz, Et ve Balık Kurumu'nun amblemini değiştiriyorlarmış.»

«— Nasıldı ki amblemi?» dedi biri.

Öbürü,

«— Kapakla ne ilgisi var bunun be?» dedi, kestirip attı.

«— Kapakla ilgisi yok..» dedi Gaffar. «Benim midem ağrıyor da, rastgele konuşuyorum. Doktor bana, cızbız yiyeceksin, demişti. Cızbızı düşünürken, Et — Balık geldi aklıma..»

Haber ajansından bir muhabir,

«— Diyelim ki Cumhurbaşkanı seçildi. Hattâ hükümet de değişti. Neyi değiştirir bu? Biz, asıl, bu konu üzerinde duralım.»

Gaffar, yalvararak baktı muhabirin yüzüne:

«— N'olursunuz, böyle ciddi konular üzerinde durmayın. Yoksa, benim gibi olursunuz..»

Muhabir,

«— Sonra» diye devam etti, «bakalım, bir turda seçilebilecek mi?»

Gaffar kalktı:

«— İsterse elli turda seçilsin be kardeşim! Memleket tur atıp dururken, turu düşünmenin sırası mı şimdi? Ben duramıyorum arkadaşlar..»

«— Sinirlenme şekerim..» dedi biri.

«— Üzülmiyeceksin kardeşim..» dedi bir başkası.

«— Sütünü içeceksin, sırtüstü yatacaksın..» dedi bir başkası da.

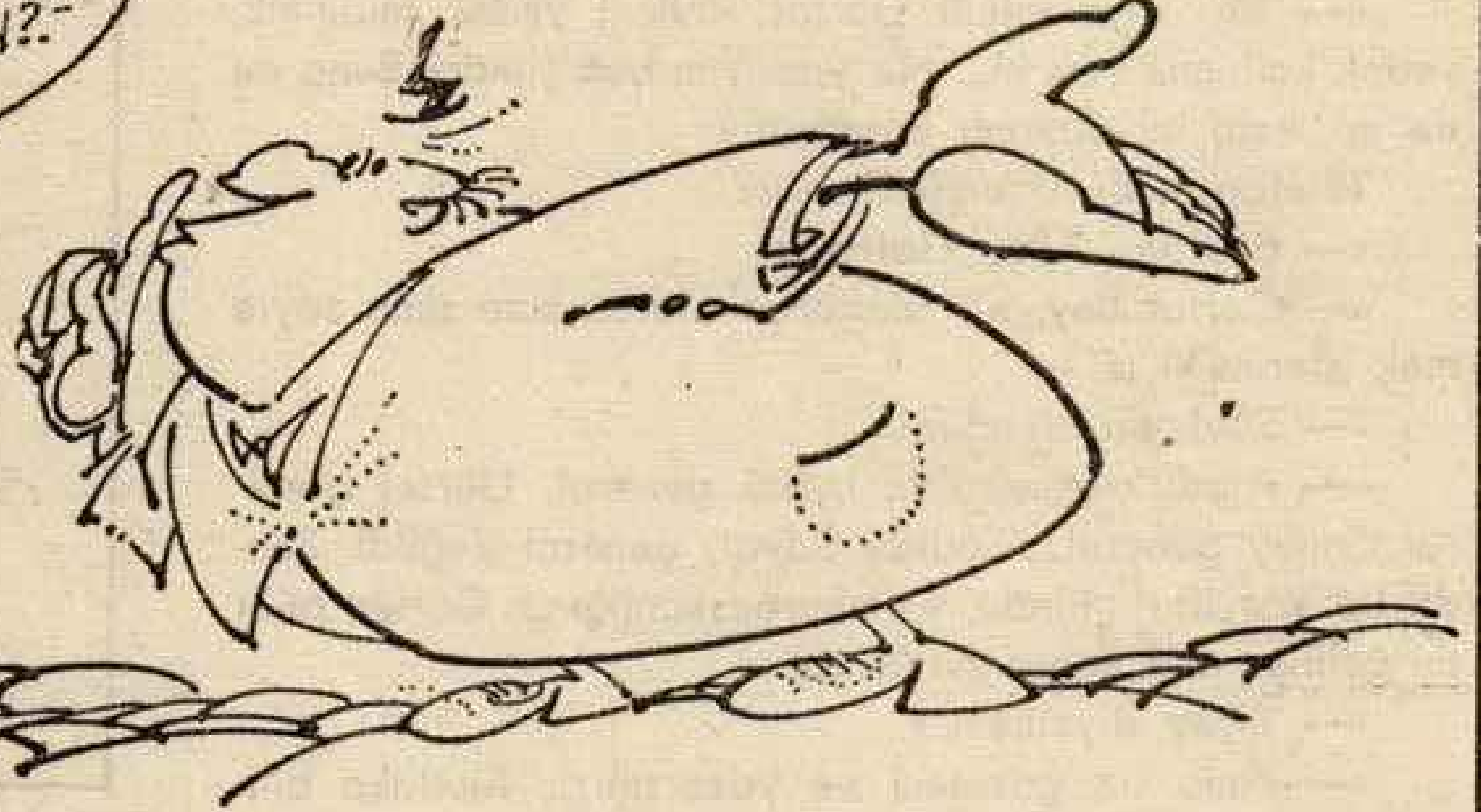
Gaffar gülmeğe çalıştı:

«— Sinirlenme cicim! Hadi, eyvallah..»

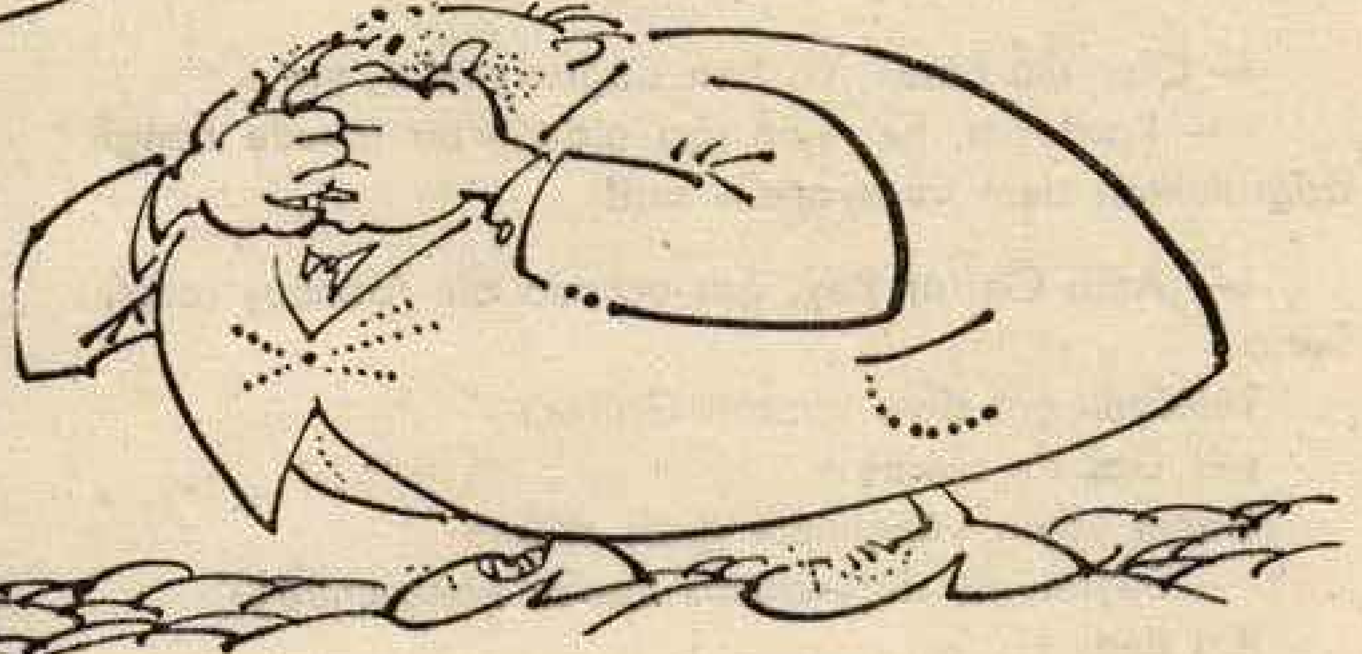
Caddeye çıktı. Akşam gazeteleri başlık çekmişlerdi: «Tek aday: Gürler.»

Semih Balcıoğlu

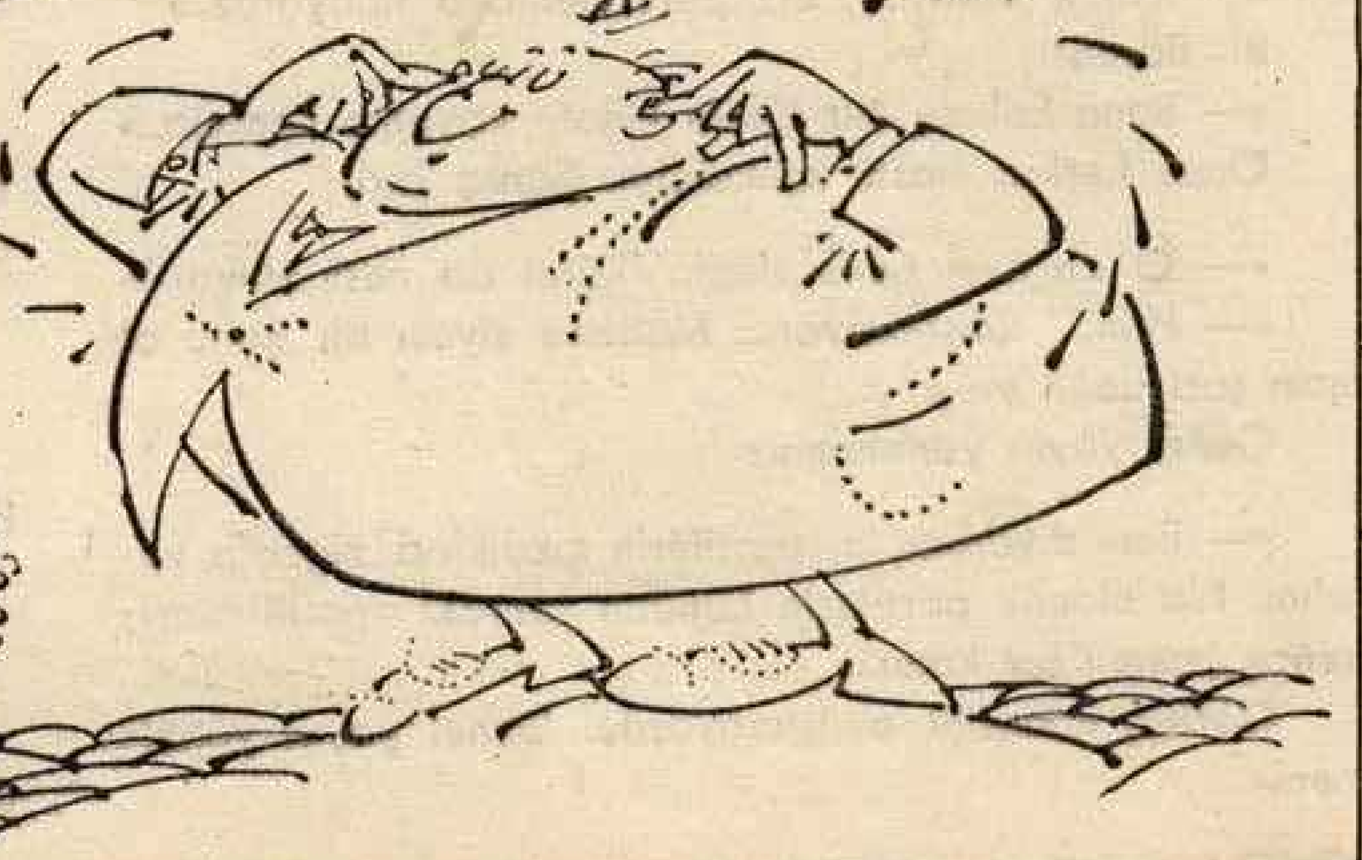

NE ?.. BAK BİR DE SUS DİYOR. NE SUSMASI ?. YETER ARTIK YAHU. SEN BENİM GİBİ HERGÜN ÇARŞIYA GİT DE GÖREYİM HALİNİ. ŞU HALİME BAK. NE ÜSTTE KALDI NE BAŞTA ...
4

İSTEDİĞİN KADAR YALVAR. BEN SANA KENDİMİ BİLDİM BİLELİ YALVARIYORUM. BABAM DA YALVARDI .. ÇOCUKLARIM DA YALVARACAK ... HALÂ SUS DİYORSUN..
5

YETER YAHU, YETEER !.. AYIN ON ÜÇÜNE KADAR BARİ SEN RAHAT BIRAK BENİ !..
!
6

LALE DEVRİ

Ay ve Dam

AP'nin, bunca zamandır, Cümhurbaşkanı adayının adını söylememiş olması herkesi meraklandırdı.

— AP niçin susuyor, diyorlar.

Vaktiyle bir eve bir gelin gelmiş. Gelenek — görenek öyledir, gelin hep susmak zorundadır, kocasından başkasıyla pek konuşmaz.

Bir gece, evin damına yatakları sererlerken, kocasının kardeşi,

— Konuş be yenge, demiş. Ne var sanki konuşmıyacak? Aç artık şu ağzını!

Gelin de bunu bekliyor olmalı ki, hemen konuşmuş:

— Ağbi, demiş, maşallah damınıza göre ayınız da büyük sizin...

(Gelin geldiği ev zengince imiş ve o gece de ayın ondördüymüş! Babaevinden ayrılalıberi ilk görüyormuş Ay'ı. Babaevinde son gördüğü Ay da herhal de hilâlmiş!)

*

Nedîmiyye

Şair Nedim'e dediler ki:

— 13 Mart yaklaşıyor, üstâd. 13 Mart için birşeyler söylemiyecek misin?

— Söylemez olur muyum, dedi. Biz çok önceden görmüşüz o günlerin düşünü.

Ve şu şiirini 13 Mart için «Nedîmiyye» olarak verdi:

«Sevdiğim, cânım, yolunda hâke yek-sân olduğum,
Iddir, çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum.
Ey benim aşkında bülbül gibi nâlân olduğum,
Iddir çık nâz ile seyrâna kurbân olduğum.»

★

Cümle yârân sana uşşâk olduğun bilmez misin?
Cümlenin tâkatları tâk olduğun bilmez misin?
Şimdi âlem sana müştâk olduğun bilmez misin?
Iddir, çık nâz ile seyrâna, kurbân olduğum.

(Id = Bayram, Nâlân = İnleyen, Uşşâk = Âşıklar, Tâkatları tâk olmak = Dayanmaya güçü kalmamak, Müştâk = Özlemiş, özleyen.)

Problem

Bilin bakalım, 12'den 1 çıkar, 1 girerse, geriye ne kalır?

Hayır, bilemediniz.

12'ye 5 kalır

*

Bizden de al o kadar!

Mesut Erez diyor ki: «On yılda Türkiye'nin çehresi değişti».

Doğru.

Tanınmıyacak hale geldi!

Baksanıza, Avrupa Konseyi bile tanıyamıyor!

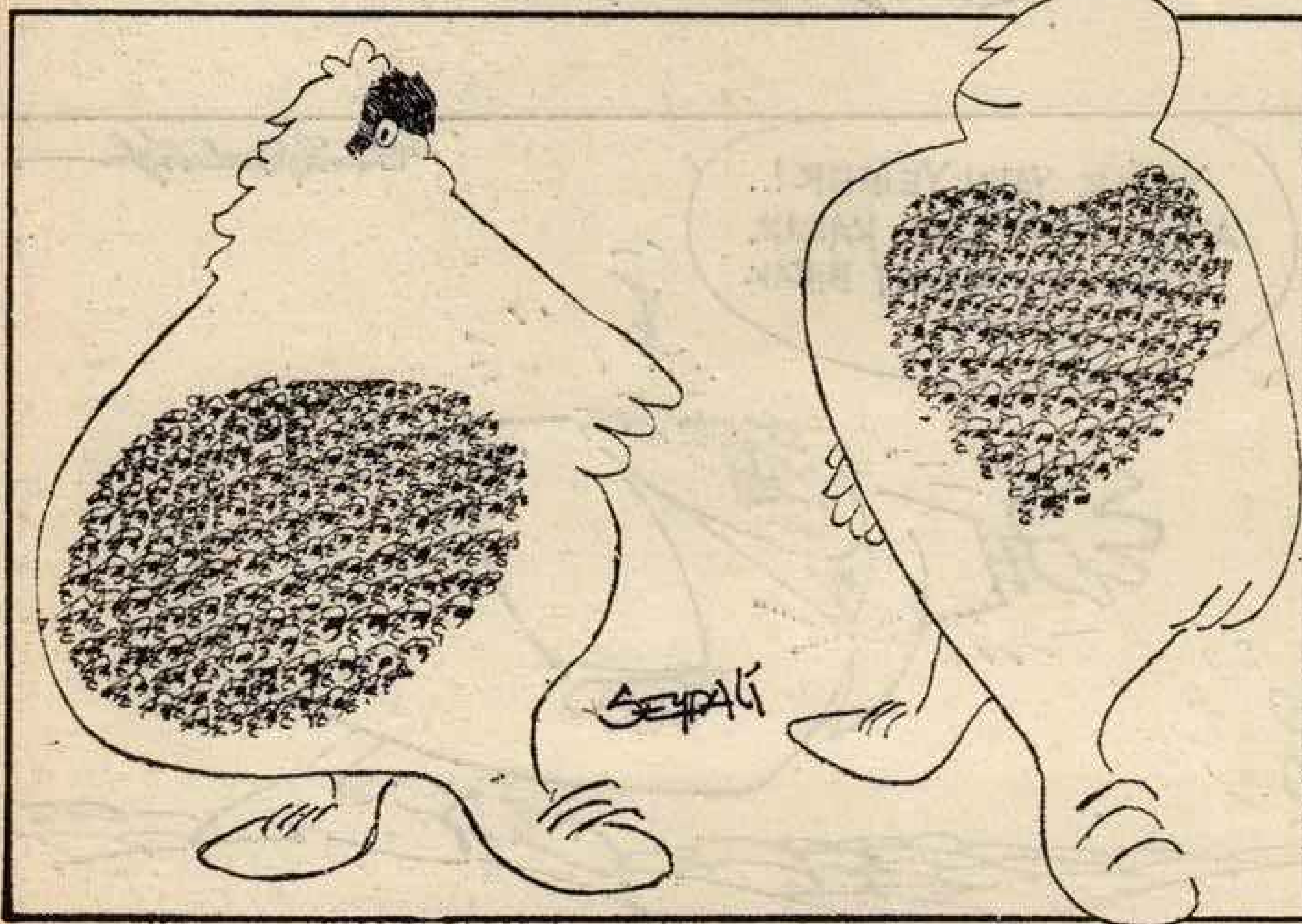
Sağol!

Şili'de sol.
Irlanda'da sol.
Fransa'da sol.
— Sağol!

Hükümet Partilerüstü olunca..

— Geçim
Kazıküstü
— Özel sektör
Başüstü
— Teşvik tedbirleri
Kaymaküstü
— Meclis toplantısı
Ayaküstü
— Anayasa
Tepeüstü
— Reformlar
Yüzüstü
— Seçim
Akşamüstü
— Atatürkçülük
Dilüstü
— Düşünçe
Suçüstü
— Muhalefet
Ateşüstü
— Aydınlar
Dikenüstü
— Üniversite
Sırtüstü
— Yönetici
Koltuküstü
— Muhbir
Elüstü
— Halk
Kıçüstü

AHMET ÖKTEM

Çene, Çene, Çene, Çene...

Art Buchwald

HELE şükür, Vietnam Savaşı sona erdi. Bitmez, biter, bitecek, bitiyor derken, BİTTİ.

Şimdi gene döndük silahsızlanma konuşmalarına. Artık Cenevre'ye heyetler yollanır, yuvarlak masaların çevrelerine dizidizi oturulur, silahlardan arınmış bir dünyada barıştan falan söz edilir. Bana kalırsa, bu barış konuşmaları da uzun yıllar sürüp gideceğe benzer.

İsterseniz birlikte, kristal topumuza şöyle bir bakalım. Cenevre'deyiz. Sovyetler Birliği, Büyükelçi Zorin'in yerine Büyükelçi Groanyko'yu yollamış. Amerika da Dean'ın yerine Stone'u göndermiş.

1994 yılında 17 ülkenin katıldığı gezegenlerarası silahsızlanma konuşmalarının 12 bin 654'üncü toplantısındayız.

Büyükelçi Stone, ağzını açıp birşeyler söylemek üzereyken hapşırır.

BÜYÜKELÇİ GROANYKO: Bu öneriniz Sovyetler Birliği'nin çıkarlarına ters düşmektedir. Kabul edemeyiz.

STONE: Ben herhangi bir öneride bulunmadım ki! Sadece hapşırdım.

GROANYKO: Toplantıya beş dakika ara verilmesini rica edeceğim. Arkadaşlarımın da fikrini almak istiyorum.

(Ara verilmesi kabul edilmiş, Groanyko, Sovyet delegeleriyle kafa kafaya verip bir köşeye çekilmiştir.)

GROANYKO: Ne cevap verelim?

SOVYET DANIŞMAN: «Çok yaşa» desek.

GROANYKO: İyi, iyi de, ya adam bize «çok yaşa» dedirtmek için hapşırmışsa?

2 nci SOVYET DANIŞMAN: Ama «Çok yaşa» demezsek, adam da gerçekten hapşırdıysa, Batılılar büyük bir propaganda zaferi kazanmış olurlar.

GROANYKO: İsterseniz Moskova'ya bir soralım? Bakalım onlar ne diyecek.

SOVYET DANIŞMAN: Olmaz. Moskova bize yetki verdi. Neden bunu kullanmayalım?

GROANYKO: O zaman, en iyisi, «çok yaşa» diyip bitirmek bu işi. Ancak, fısıltılı bir sesle «çok yaşa» diyelim. Eğer işin içinden iş çıkarsa, biz deme dik, yanlış anlaşılmış, der, paçayı kurtarırız.

(Toplantı tekrar başlar.)

GROANYKKO: Sayın başkan, izin verirseniz, Amerika Birleşik Devletleri büyükelçisine bir şey söylemek istiyorum.

TOPLANTI BAŞKANI: Sayın Amerika Birleşik Devletleri Büyükelçisi kabul ediyor mu?

STONE: Ediyorum.

GROANYKO: Çok yaşa!

STONE: Sovyet Büyükelçisi'nin bu önerisini kabul etmiyoruz, Sayın Başkan. Hükümetim iyi niyetle bu toplantılara delege göndermiştir. Sovyetlerin bu tutumları iyi niyetle bağdaşmamaktadır.

GROANYKO: Sizin hapşırmanıza karşılık ben «çok yaşa» dedim.

STONE: Bu konuyu İngiliz dostlarımızla konuşmak için beş dakika ara verilmesini rica ediyorum.

(Ara verilmesi kabul edilmiş; Stone, İngiliz meslektaşlariyle bir köşeye çekilmiştir.)

STONE: Benim hiç hoşuma gitmedi bu.

İNGİLİZ BÜYÜKELÇİSİ: Ben de hiç beğenmedim.

STONE: Birşeyler dönüyor ama, ne? Bundan önce de hapşırdığım olmuştur ama, adamlar hiç bir zaman «çok yaşa» dememişlerdi.

İNGİLİZ BÜYÜKELÇİSİ: Eğer bunu kabul edersek, bundan böyle, çok tetikte davranmamız gerekecek. Örneğin, adamlardan biri hemen hapşırsa, «çok yaşa» yı birlikte haykırmalıyız.

STONE: Bu kez de adamlara boyun eğersek, her kezinde sözlerini kabul etmemiz gerekecek.

İNGİLİZ BÜYÜKELÇİSİ: Ama beklediğimiz açığı da vermiş olabilirler.

STONE: Keşke ne yapacağımı bilebilsem. Kararsızlık çok kötü şey. İsterseniz bir daha hapşırayım bakalım ne diyecekler!

İNGİLİZ BÜYÜKELÇİSİ: İsterseniz bir de ben hapşırayım!

STONE: Bu «çok yaşa» ya karşılık ben de «teşekkür ederim« desem ne olur? Tabiî, bu teşekkürlerle birlikte, bundan böyle yapacağımız tüm önerileri de kabul etmelerini şart koşarız.

İNGİLİZ BÜYÜKELÇİSİ: İyi fikir. Ne yapmak istediklerini de böylece anlamış oluruz.

(Toplantı yeniden başlar)

STONE: Sayın Sovyet Büyükelçisine «teşekkür» etmek isterim.

GROANYKO: İtiraz ediyorum efendim. Bu tür konuşmalarla Amerika Birleşik Devletleri'nin barışcı değil, savaşcı olduğu bir kez daha huzurlarınızda tanıtlanmıştır.

STONE: Sizin «çok yaşa» demenize karşılık ben de «teşekkür ettim. Bunda ne var yani?

GROANYKO: Bu yeni öneriyi hükümetimle konuşmak için iki saat ara verilmesini diliyorum. Bu toplantılardan elle tutulur, gözle görülür, somut bir takım sonuçlar alınmazsa, delegemle birlikte ülkeme döneceğimi de ayrıca belirtmek isterim.

BAŞKAN: Toplantı yarın sabah saat 10'a ertelenmiştir.

Aziz Üstel

TOPLUM mzah

KALBİM YANIYOR İSMİN İLE
KİMDEN İŞİTSEM...

YAŞLANMADI GÖNÜL
YAŞLANMADI GİTTİ...

BENİM DE
CANIM VAR
BEN DE İNSANIM...

DİYORLAR Kİ...

MAZİ KALBİMDE
BİR YARADIR...

CUMHURBAŞKANLIĞI SENFONİ ORKESTRASI...